

การเยียวยาความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดทางอาญา
ของเด็กและเยาวชน

พันตำรวจโทสุภวัตร บุญมา

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายมหาชน สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2554

**Compensation for Damage to Property Arising from the Criminal
Offense of Children and Juvenile**

Pol.Lt.Col. Supawat Boonma

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Public Law

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2011

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	การเยียวยาความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำ ความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน
ชื่อและนามสกุล	พันตำรวจโทสุภวัตร บุญมา
วิชาเอก	กฎหมายมหาชน
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์สิริพันธ์ พลรบ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2554

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์สิริพันธ์ พลรบ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ภาณี กิจพ่อคำ)

.....
(รองศาสตราจารย์ภาณี กิจพ่อคำ)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษา คั่นคว่ำอิสระ การเยียวยาความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดทางอาญา
ของเด็กและเยาวชน

ผู้ศึกษา พันตำรวจโทสุภวัตร บุญมา **รหัสนักศึกษา** 2524004807 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต
(กฎหมายมหาชน) **อาจารย์ที่ปรึกษา** อาจารย์สิริพันธ์ พลรบ **ปีการศึกษา** 2554

บทคัดย่อ

การศึกษาคั่นคว่ำอิสระครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา (1) เพื่อการศึกษาแนวคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองจากการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน (2) เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองและเยียวยาจากความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย (3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองและเยียวยาจากความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน (4) เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองและเยียวยาจากความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน

การศึกษาคั่นคว่ำอิสระครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาหรือคำวินิจฉัย ตลอดจนคดีที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ตำรา บทความและเอกสารวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหนองคาย จำนวน 7 คน

ผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชนมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น และยังไม่มียกเว้นของกฎหมายที่ชัดเจนในการเยียวยาผู้เสียหายกรณีความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน และตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86 และมาตรา 90 นั้น ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ผู้เสียหายจะต้องได้รับการเยียวยาและยินยอม กล่าวคือ เด็กและเยาวชน ผู้กระทำความผิดในคดีอาญาจะต้องชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้เสียหาย แต่ในกรณีครอบครัวเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมีฐานะยากจน ไม่สามารถเยียวยาผู้เสียหาย ทำให้ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการเยียวยา ฟันฟูได้ ดังนั้นรัฐควรออกพระราชบัญญัติค่าตอบแทนทรัพย์สินผู้เสียหายเหมือนเช่นกรณี ค่าเสียหายต่อชีวิตและร่างกาย ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนทรัพย์สินผู้เสียหาย พ.ศ. 2544 เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยา และจะต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินการในการช่วยเหลือและสงเคราะห์กลุ่มผู้เสียหายที่ได้รับผลร้ายจากอาชญากรรม

คำสำคัญ การเยียวยา ความเสียหายต่อทรัพย์สิน จาก การกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน

กิตติกรรมประกาศ

การทำการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้ศึกษาได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก อาจารย์สิริพันธ์ พลรบ และ รองศาสตราจารย์ภานินี กิจพ่อคำ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการศึกษาเรื่องนี้อย่างใกล้ชิดนับตั้งแต่เริ่มต้นจนเรียบร้อยสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่านที่ให้การสนับสนุนด้วยดีตลอดมา ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน ผู้อำนวยการสถานพินิจเด็กและเยาวชน ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีจากการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่บูรพาจารย์ทุกท่าน รวมทั้งพระคุณของบิดา มารดา ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของการวิจัยครั้งนี้

สุภวัตร บุญมา

พฤศจิกายน 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	7
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	8
ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหาย	
จากการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน.....	11
ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการทางด้านสิทธิมนุษยชน.....	11
การคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา.....	15
บทที่ 3 การเยียวยาความเสียหายต่อทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของเด็ก	
และเยาวชนในประเทศไทย.....	39
การพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน.....	39
ความรับผิดชอบในทางละเมิด.....	42
คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	43
พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย.....	46
พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณา	
คดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.....	51
บทที่ 4 วิเคราะห์การเยียวยาผู้เสียหาย กรณีความเสียหายต่อทรัพย์สิน	
อันเกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน.....	65
วิเคราะห์การได้รับการเยียวยาผู้เสียหายกรณีความเสียหายต่อทรัพย์สิน ตาม	
พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ	
ครอบครัว พ.ศ. 2553.....	67

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการได้รับการเยียวยาผู้เสียหาย	
กรณีความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากกระทำผิดของเด็กและเยาวชน.....	72
ทักษะของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการได้รับการเยียวยาผู้เสียหาย	
กรณีศึกษาความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจาก	
การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน.....	77
วิเคราะห์การใช้สิทธิของผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สิน.....	84
วิเคราะห์สาเหตุที่ให้ผู้คุ้มครองทรัพย์สิน การจ่ายค่าตอบแทน	
ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายต่อทรัพย์สิน.....	86
วิเคราะห์สาระสำคัญและวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ	
ค่าตอบแทนผู้เสียหาย เพื่อให้มีการจ่ายค่าตอบแทน	
ในความเสียหายแก่ทรัพย์สิน.....	89
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	97
บทสรุป.....	97
ข้อเสนอแนะ.....	101
บรรณานุกรม.....	106
ภาคผนวก.....	110
ก แบบสัมภาษณ์.....	111
ข บันทึกบทสัมภาษณ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษา และผู้พิพากษาสมทบ	
พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน ทนายความ.....	119
ประวัติผู้ศึกษา.....	123

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ รวมถึงครอบครัวของบุคคลเหล่านั้นด้วยอาจได้รับผลกระทบทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินอื่นๆ อีกหลายประการ ในขณะที่นานาอารยประเทศได้หันมาให้ความสำคัญกับผู้เสียหายมากขึ้น หลายประเทศได้บัญญัติกฎหมายคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้เป็นกฎหมายเฉพาะ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่บัญญัติรับรองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด จึงเป็นเรื่องน่ายินดีที่สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับการรับรองในระบบกฎหมายไทยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40¹ ซึ่งมีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาอย่างสอดคล้องกับมาตรฐานสากล อันมีการเคารพสิทธิของบุคคลแต่ละคน ทำให้ทุกคนในสังคมอยู่ด้วยความมั่นคงในความปลอดภัยทั้งชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน เป็นหลักพื้นฐานที่จะทำให้สังคมอยู่อย่างปกติสุข เป็นหลักแนวคิดของสิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐานที่จะก่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นในสังคม การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย โดยรัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติออกมาเพื่อให้รัฐจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย ในกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายอันเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 245 ดังนี้ คือ ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งปรากฏว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีความสอดคล้องกับปณิธานว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985) และมีกฎหมายลำดับรองที่บัญญัติตามรัฐธรรมนูญมาตรา 40 ในปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวออกมาเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและ

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (5)

เสรีภาพของผู้เสียหาย และมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 เพื่อให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะร้องขอในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เพื่อให้ศาลบังคับให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนนอกเหนือจากกรณีที่พนักงานอัยการอาจเรียกร้องแทนผู้เสียหายเฉพาะกรณีเรียกคืนทรัพย์สินและราคาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ก็เนื่องจากในสภาวะความเป็นอยู่ของคนในสังคมปัจจุบันและปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้มีคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมต่างๆ เกิดขึ้นมากมายและอาชญากรรมก็มีการกระทำที่มีความซับซ้อนขึ้น ซึ่งโดยหลักการแล้วหน้าที่ให้ความดูแลประชาชนในประเทศนั้น รัฐต้องเป็นผู้คุ้มครองเสรีภาพ คุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ประชาชน เมื่อปรากฏว่ามีอาชญากรรมเกิดขึ้น อันมีสาเหตุของความบกพร่องในการทำหน้าที่ของรัฐ ทำให้มีอาชญากรรมเกิดเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น เมื่อรัฐทำหน้าที่ในส่วนนี้ บกพร่อง รัฐจะต้องเข้าเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ให้กับเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim) ซึ่งตามปกติตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยเมื่อมีการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญาแล้ว ในส่วนความเสียหายที่เกิดขึ้น ถ้ามิได้เป็นความผิดที่กฎหมายบัญญัติให้เรียกค่าเสียหายหรือทรัพย์สินคืนได้ เช่น คดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาที่ผู้เสียหาย มีสิทธิเรียกค่าเสียหายหรือทรัพย์สินคืนได้ เฉพาะคดีลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก น้อ โกง ยักยอกหรือรับของโจร ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ทางกระบวนการพิจารณาคดีก็ไม่สามารถบังคับให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหายหรือคืนทรัพย์สินให้กับผู้เสียหายได้ ดังนั้น จึงควรมีกฎหมายที่บัญญัติไว้ให้รัฐเข้ามารับผิดชอบเกี่ยวกับค่าเสียหายดังกล่าว

ในปัจจุบันเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและกระทำผิดกฎหมายมากขึ้นและรุนแรงขึ้น ปัญหาของเด็กและเยาวชนดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญที่จำต้องได้รับการแก้ไขเพื่อไม่ให้ เป็นปัญหาเรื้อรังของสังคมต่อไป ในกรณีที่เป็นคดีอาญาที่เกิดจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเด็กและเยาวชนมีวุฒิภาวะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านการเรียนรู้ ด้านอารมณ์และพฤติกรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตน้อยกว่าผู้ใหญ่มาก ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากคดีธรรมดาทั่วไปเพื่อสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน จึงได้มีการตรากฎหมายใหม่ที่มีความสำคัญสำหรับ เด็กและเยาวชน ได้แก่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ซึ่งข้อกำหนดที่บัญญัติไว้ในมาตรา 80 และ มาตรา 96 กล่าวไว้ว่า เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไข

บَابัดฟีนฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบَابัดฟีนฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบَابัดฟีนฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย การที่เด็กจะได้รับการคุ้มครองออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยเข้าสู่กระบวนการแก้ไข บَابัด ฟีนฟูได้นั้น ที่สำคัญตัวผู้เสียหายต้องได้รับการชดเชยเยียวยาต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นก่อนจึงจะมีการยินยอมและให้อภัยแก่ผู้กระทำความผิดแล้วกระบวนการแก้ไขบَابัดฟีนฟูจึงจะเกิดขึ้น แนวคิดและการดำเนินการในเรื่องการทำให้ทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นได้รับการฟื้นฟู ให้กลับสู่สภาพปกติสุขให้มากที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้และเป็นกระบวนการให้โอกาสเด็กและเยาวชนได้กลับตัวแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตนเอง หรือแสดงออกซึ่งความรู้สึกรับผิดชอบอย่างจริงจังและจริงใจ โดยให้ความสำคัญต่อความรู้สึกและความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ โดยให้ทั้งจำเลยและผู้เสียหายมีส่วนให้ความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขฟีนฟูจำเลยเอง และในขณะเดียวกันเพื่อให้เกิดการเยียวยาความรู้สึกและความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากการกระทำความผิดของจำเลย

อย่างไรก็ดีในบางกรณีจำเลยไม่สามารถให้การเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้ ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการเยียวยาโดยรัฐซึ่งในประเทศไทยเดิมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตามมาตรา 245 ได้ให้สิทธิบุคคลใด เป็นผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ต่อมาได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรมมาตรา 40 (5)² กล่าวคือ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย ในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

²รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้...(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยและพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

แม้ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ก็ยังคงได้รับการรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรมมาตรา 40 (5)³ กล่าวคือ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

จากกรณีที่รัฐได้ตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาใช้บังคับ โดยมีผลบังคับใช้ในวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 เมื่อมี การกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นและมีผู้เสียหาย ซึ่งผู้เสียหายนั้นสามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐได้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐดังนี้

ต้องเป็นผู้เสียหาย กล่าวคือจะต้องมิได้เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดทางอาญา

1. ได้รับค่าตอบแทนเฉพาะความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิต ร่างกายหรือจิตใจเท่านั้น
2. ความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้นนั้น ต้องเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย การทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ และคนชราเท่านั้น

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาในปัจจุบันนี้ว่า กรณีที่ผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐ มีเพียงค่าตอบแทนค่าเสียหายที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย จิตใจอันเกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้อื่นและจากฐานความผิดเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย ทอดทิ้งเด็กและคนชรา แต่ในความเป็นจริง ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับนอกจากทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจแล้ว ผู้เสียหายดังกล่าวยังได้รับค่าเสียหายต่อทรัพย์สินอีกด้วย เมื่อนำมาเปรียบกับพระราชบัญญัติค่าตอบแทนจากรัฐแล้ว ไม่สามารถที่จะได้รับค่าตอบแทนได้ เป็นเพราะบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวไม่ครอบคลุมถึงเรื่องทรัพย์สินนั่นเอง ดังนั้น จะเห็นว่าการที่พระราชบัญญัตินี้บัญญัติถึงความเสียหายเพียงชีวิต ร่างกาย จิตใจ จึงไม่มีความเพียงพอที่จะเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างแท้จริง ทั้งจากคำจำกัดความของคำว่า “ค่าตอบแทน” ยังหมายความว่า เงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น ซึ่งก็เห็นว่าการกล่าวถึงทรัพย์สินด้วย แต่ปัญหาที่

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้... (5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยและพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เกิดขึ้นคือ ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับที่รัฐจ่ายค่าตอบแทนนั้นจะต้องเป็นค่าเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายและจิตใจเท่านั้น ดังนั้น เมื่อเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้เสียหายแล้วจึงไม่สามารถได้รับค่าตอบแทนได้ และอีกปัญหาหนึ่งคือ ปัญหาเกี่ยวกับฐานความผิดในคดีอาญา กล่าวคือ ความผิดที่รัฐจะจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้นจะมีเพียงฐานความผิดเกี่ยวกับเพศ เกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ คนชรา ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 ถึง มาตรา 308 ซึ่งเฉพาะความผิดในมาตราดังกล่าวผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐได้ แต่หากปรากฏว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายและจิตใจ หากเป็นการได้รับความเสียหายจากความผิดฐานอื่น นอกจากที่ท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายได้บัญญัติไว้ก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐได้ จึงเสมือนกับรัฐเลือกปฏิบัติ ซึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน จากสภาพปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นข้างต้น ทำให้เกิดปัญหาว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งออกมากุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้เสียหาย และเป็นการเยียวยาเฉพาะค่าเสียหายที่เกิดแก่ชีวิต และร่างกายเท่านั้น แต่ยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองความเสียหายต่อทรัพย์สิน ที่เกิดจากการกระทำผิดทางอาญา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในความผิดที่เกิดจากการกระทำของเด็กและเยาวชน ผู้เสียหายจะใช้มาตรการฟ้องร้องเอาจากเด็กและเยาวชน เพื่อมาชดใช้ความเสียหาย ที่เกิดจากการกระทำของเด็กและเยาวชน ซึ่งบางรายอาจจะไม่สามารถให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหายได้ จึงอาจมีผลกระทบต่อผู้เสียหาย และเด็กหรือเยาวชน พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553⁴ ที่ออกมาใหม่ ได้วางหลักการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในทุกขั้นตอน ของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็ก ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงอันดับแรก⁵ ซึ่งมีการกำหนดให้มีมาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญานั้นคือ การจัดทำแผนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ที่มีความร่วมมือกันทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำผิด ฝ่ายผู้เสียหายเพื่อเป็นการคัดกรองเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ให้ได้รับการดูแลแก้ไข เพื่อออกจากกระบวนการยุติธรรม และกลับคืนสู่สังคม แต่มีปัญหาคือ การที่เด็กและเยาวชนไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 และมาตรา 90 นั้น ผู้เสียหายจะต้องได้รับการเยียวยาและยินยอม ก็หมายความว่า เด็กและเยาวชน ผู้กระทำผิดในคดีอาญาจะต้องชดใช้ค่าเสียหาย ให้กับผู้เสียหาย ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง จึงจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว หากรัฐได้ออก

⁴ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 เล่ม 127 ตอนที่ 72 ก

⁵ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อที่ 3 (1)

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนทรัพย์สินผู้เสียหาย เหมือนเช่นกรณี ค่าเสียหายต่อชีวิตและร่างกาย ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ คดีอาญา พ.ศ. 2544 และรัฐได้จ่ายค่าชดเชยให้แทนเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด ทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยา อาจเป็นเหตุผลให้ผู้เสียหายพึงพอใจและยินยอมไม่ติดใจเอาความใดๆ กับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา โดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ และจะไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ และก่อให้เกิดความเป็นธรรมและความเสมอภาคสำหรับเด็กทุกคน โดยเสมอกัน จึงจะเป็นการจัดสรรความยุติธรรม และความเท่าเทียมกันในสังคม ตามหลักรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ได้กำหนดให้เด็กและเยาวชน มีสิทธิได้รับการคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างเหมาะสม และเพื่อให้สอดคล้องกับกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ ของสหประชาชาติว่าด้วยการบริการงานยุติธรรมแก่เด็กและเยาวชนหรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง⁶ ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาตามกฎหมายข้างต้นนี้มีทั้งส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบละเมิดที่ผู้เสียหายอาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ที่ทำให้ตนเสียหายตามสภาพที่เป็นจริง และส่วนที่เป็นหลักการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้เสียหายควรได้รับจากรัฐในฐานะเป็นรัฐสวัสดิการ (Social Welfare) เมื่อบุคคลดังกล่าวไม่มีโอกาสได้รับความบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น หลักการที่บุคคลจะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย และขึ้นอยู่กับนโยบายทางสังคมของรัฐ นอกจากนี้ยังจะต้องอาศัยกฎหมายวางหลักเกณฑ์รับรองสิทธิของบุคคลเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นธรรม

จากสภาพปัญหาดังได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกิดปัญหาว่า เมื่อปรากฏว่ามีอาชญากรรมเกิดขึ้นจากการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ผู้เสียหายจะใช้มาตรการฟ้องร้องเอาจากเด็กและเยาวชน เพื่อมาชดใช้ความเสียหาย ที่เกิดจากการกระทำของเด็กและเยาวชน ซึ่งบางรายอาจจะไม่สามารถให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหายได้ ซึ่งเมื่อเข้าสู่กระบวนการบำบัด ฟื้นฟู ที่เกิดจากการกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนยังไม่มียุติธรรมของกฎหมายที่ชัดเจนในการเยียวยาผู้เสียหาย กรณีความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน และตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86 และมาตรา 90 นั้น ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ผู้เสียหายจะต้องได้รับการเยียวยา และยินยอม กล่าวคือ เด็กและเยาวชน ผู้กระทำผิดในคดีอาญาจะต้องชดใช้ค่าเสียหาย ให้กับผู้เสียหาย แต่ในกรณีครอบครัวเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมีฐานะยากจน ไม่สามารถเยียวยาผู้เสียหาย ทำให้ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการเยียวยา ฟื้นฟูได้ รัฐควรออกพระราชบัญญัติค่าตอบแทนทรัพย์สินผู้เสียหาย เหมือนเช่นกรณี ค่าเสียหายต่อชีวิตและร่างกาย ตามพระราชบัญญัติ

⁶ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 7 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อที่ 40 (2 ข.)

คำตอบแทนฯ คดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยา และจะต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินการในการช่วยเหลือและสงเคราะห์กลุ่มผู้เสียหายที่ได้รับผลร้ายจากอาชญากรรม

ในส่วนของผู้ศึกษาซึ่งเป็นสำนักงานทนายความเกี่ยวกับการช่วยเหลือเด็กและสตรี ได้สังเกตเห็นความสำคัญกรณีเด็กและเยาวชนกระทำผิดคดีอาญา ในกรณีเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ยากจน บิดามารดาไม่มีเงินที่จะเยียวยาหรือชดเชยค่าเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สิน จึงได้ทำการศึกษาเรื่องการเยียวยาความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน ศึกษาแนวคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองจากการกระทำผิดอาญาของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย แนวคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองจากการกระทำผิดอาญาของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองจากการกระทำผิดอาญาของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลในสังคมที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมที่เป็นการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน อีกทั้งเพื่อนำมาปรับเข้ากับแนวคิดหรือปรัชญาของปณิธานสภาว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ว่า “มนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน” ทุกคนจะต้องมีความเสมอภาคและเสรีภาพตามกฎหมาย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองและเยียวยาจากความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองและเยียวยาจากความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองและเยียวยาจากความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองและเยียวยาจากความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน

3. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้รัฐจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในความเสียหายต่อทรัพย์สินจากการกระทำผิดอาญาของเด็กและเยาวชน และตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 นำสาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มากำหนดไว้เพื่อคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด โดยนำมาตรการทางเลือกอื่น อันได้แก่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์หรือเยียวยาแก้ไข (Restorative Justice) มาใช้แทนการดำเนินคดีตามปกติ โดยให้ความสำคัญต่อความรู้สึกและความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ โดยให้ทั้งเด็กและเยาวชนและผู้เสียหายมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อมิให้ขัดต่อสิทธิหรือประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนตามรัฐธรรมนูญหรืออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นในครั้งเดียวกับการกระทำความผิดทางอาญาตามตารางท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทน จึงควรมีการบัญญัติกฎหมายให้รัฐต้องจ่ายค่าตอบแทนดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายที่สุจริต ให้ได้รับการเยียวยาอย่างเป็นธรรมจากรัฐได้อย่างแท้จริงต่อไป

4. ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ด้วบทกฎหมาย คำพิพากษาหรือคำวินิจฉัย ตลอดจนคดีที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ตำรา บทความและเอกสารวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหนองคาย จำนวน 7 คน โดยแยกเป็น ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จำนวน 1 คน ผู้พิพากษาฯ จำนวน 2 คน ผู้พิพากษาฯ สมทบ จำนวน 1 คน รองอัยการจังหวัดจำนวน 1 คน และผู้กำกับสอบสวนสืบสวน จำนวน 1 คนและทนายความ จำนวน 1 คน

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็ก หมายถึง บุคคลอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์
2. เยาวชน หมายถึง บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์
3. ผู้อำนวยการสถานพินิจ หมายถึง ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
4. ศาลเยาวชนและครอบครัว หมายถึง ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
5. การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หมายถึง มาตรการที่กำหนดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือสนับสนุนเด็กหรือเยาวชนให้สามารถอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้โดยปกติสุข เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำ การเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด การเข้าร่วมกิจกรรมทางเล็อก การศึกษา หรือการฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ
6. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) หมายถึง การอำนวยความสะดวกที่ต้องการทำให้ทุกฝ่าย ซึ่งได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมได้กลับคืนสู่สภาพดี เช่นเดิม อันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมเป็นเป้าหมายสุดท้าย (Social Harmony)
7. ผู้เสียหายในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย จึงแยกได้ 2 พวกคือ
 - (1) ผู้เสียหายโดยตรง มีหลักเกณฑ์ว่า ต้องมีการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่งทางอาญาเกิดขึ้น บุคคลนั้นเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดนั้น และบุคคลนั้น เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย กล่าวคือ บุคคลนั้นจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำผิดนั้นด้วย หรือเป็นผู้ยินยอมให้มีการกระทำผิดต่อตน หรือการกระทำผิดนั้นจะต้องมิได้มีมูลเหตุมาจากการที่ตนเองมีเจตนาฝ่าฝืนกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน
 - (2) ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย หมายถึง ผู้ที่กฎหมายบัญญัติให้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย ดังระบุนมาตรา 4,5,6
8. ผู้เสียหาย ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 3 หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการทำความผิดทางอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำความผิดนั้น

9. เหยื่ออาชญากรรม (Victim of Crime) หมายถึง บุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญาหรือถูกล่วงละเมิดและได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำผิดกฎหมายนั้น รวมทั้งบุคคลที่สามที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดกฎหมาย แม้ว่าการกระทำนั้นจะมีได้เกิดขึ้นกับเขาโดยตรง แต่เป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยอ้อม

10. ทรัพย์สิน (Property) หมายถึง วัตถุทั้งที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาหรืออาจถือเอาได้

11. ค่าตอบแทน หมายถึง เงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือเนื่องจากการทำความผิดอาญาของผู้อื่น

12. ค่าสินไหมทดแทน หมายถึง เงินที่ต้องชดใช้เพื่อทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินหรือแก่บุคคลอื่นเนื่องมาจากการละเมิด หรือการผิดสัญญา รวมทั้งทรัพย์สินที่ต้องคืนให้แก่ผู้เสียหายด้วย

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองและเยียวยาจากความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำผิดอาญาของเด็กและเยาวชน

2. ทำให้ทราบถึงแนวคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองและเยียวยาจากความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำผิดอาญาของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

3. ทำให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองและเยียวยาจากความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำผิดอาญาของเด็กและเยาวชน

4. ทำให้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองและเยียวยาจากความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำผิดอาญาของเด็กและเยาวชน

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิด ทางอาญาของเด็กและเยาวชน

1. ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการทางด้านสิทธิมนุษยชน

ในสถานการณ์ปัจจุบันทุกประเทศทั่วโลกพยายามที่จะส่งเสริมให้มีมาตรฐานในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ไม่ให้ถูกละเมิด เพราะถ้าสิทธิมนุษยชนถูกละเมิดปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นก็จะเกิดขึ้นอย่างมากมาย ซึ่งเดิม “สิทธิมนุษยชน” (Human Rights) เป็น คำกล่าวถึงความมีสิทธิ เสรีภาพ และอิสรภาพของมนุษย์ ซึ่งเป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยก่อนหน้านั้นนับเนื่องไปถึงสมัยกรีกโรมันก็ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน แต่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น เช่น “สิทธิตามธรรมชาติ” (Natural Rights) “สิทธิของเอกชน” (Civil Rights) แล้ววิวัฒนาการมาเป็น “สิทธิมนุษยชน” ในเวลาต่อมา สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) กล่าวคือ มีการพัฒนาการอยู่ตลอดเวลา⁷ ดังนั้น สิทธิมนุษยชน จึงมีวิวัฒนาการดังนี้

1.1 ยุคสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights)

ในสมัยกรีกโรมัน จะเริ่มมาจากการต่อสู้กับยุดิธรรมจากกษัตริย์หรือผู้มีอำนาจปกครองเพื่อให้ตนได้รับสิทธิต่าง ๆ ที่ตนต้องการได้รับจากรัฐ ในฐานะที่ตนเป็นมนุษย์ไว้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งสืบเนื่องมาจาก “กฎหมายธรรมชาติ” ซึ่งหมายถึง “กฎหมายซึ่งบุคคลอ้างว่ามีอยู่ตามธรรมชาติ คือเกิดมีมาเองโดยมนุษย์มิได้ทำขึ้นเอง เป็นกฎหมายที่อยู่เหนือรัฐและใช้ได้โดยไม่จำกัดกาลเทศะ” ซึ่งมีลักษณะ 3 ประการ คือ เป็นกฎหมายที่ใช้ได้โดยไม่จำกัดเวลา ไม่มีเวลาล่วงพ้นสมัยใช้ได้ทุกแห่ง ไม่จำกัดว่าต้องใช้ในรัฐใดรัฐหนึ่งและอยู่นอกกฎหมายของรัฐ คือรัฐจะออกกฎหมายให้ขัดแย้งกับกฎหมายธรรมชาติไม่ได้ มิฉะนั้นกฎหมายของรัฐจะใช้บังคับไม่ได้⁸ จากข้อความดังกล่าวจึงเห็นว่ากฎหมายธรรมชาตินั้นแสดงถึงความเป็นธรรม ให้อยู่ในจิตใจ

⁷ นริสา วุฒิปัญญาเลิศ, กลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในอาเซียน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2545 หน้า 7.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9-10.

ของมนุษย์ และได้มีผลสืบเนื่องถึงแนวความคิดว่า “มนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกัน และใครจะล่วงละเมิดสิทธิของแต่ละคนไม่ได้ ซึ่งสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน”

1.2 สิทธิของเอกชน หรือสิทธิของบุคคลหรือสิทธิของราษฎร (Civil Rights)

สิทธินี้ต่อเนื่องจากสิทธิตามธรรมชาติซึ่งได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายหรือของรัฐธรรมนูญในแต่ละรัฐ และมีการเคลื่อนไหวเพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิของบุคคล แต่สิทธิของบุคคลยังไม่ก่อตัวเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ แต่เป็นการเรียกร้องโดยกลุ่มประชาชนซึ่งมีขึ้นในประเทศอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. 1215 ได้เกิดการปฏิวัติเพื่อล้มล้างอำนาจพระเจ้าจอห์น พระองค์มีความขัดแย้งกับพวกพระและขุนนาง ใช้อำนาจมุ่งหมายระงับประชาชน พระและขุนนางจึงบังคับให้พระองค์ลงพระปรมาภิไธยในเอกสารฉบับหนึ่งเรียกว่า “มหากฎบัตรแมกนาคาร์ต้า” (Magna Carta The Great Charter) อันเป็นเอกสารที่ทำให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ราษฎรชาวอังกฤษ ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวทำให้เกิดหลักการในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิตามกฎหมาย เช่น หลักเสรีภาพส่วนบุคคล (Personal liberty) คือสิทธิที่จะทำอะไรตามใจชอบ เว้นแต่ในสิ่งที่จะกระทบกระทั่งถึงผลประโยชน์ของบุคคลอื่นหรือสาธารณชน⁹ และในส่วนของประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาได้มีการเรียกร้องและปฏิวัติขึ้นเพื่อให้มีการรับรองสิทธิของเอกชนหรือของบุคคลนี้ด้วยเช่นกัน

1.3 ยุคสิทธิมนุษยชน (Human Rights)

เริ่มในช่วงศตวรรษที่ 20 โดยถือเป็นเรื่องภายในรัฐหนึ่งรัฐใดโดยเฉพาะต่อมาจึงมีความเปลี่ยนแปลงมาเป็นความร่วมมือกันระหว่างประเทศเพื่อหาทางคุ้มครองสิทธิของบุคคล ซึ่งเดิมมิได้เรียกว่า สิทธิมนุษยชน แต่เรียกว่าสิทธิของมนุษย์ (Rights of Man) โดยได้มีการจัดทำ “กติกาสันนิบาตชาติ” ขึ้น แต่ก็ได้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนไว้โดยตรงแต่เกี่ยวข้องกับ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้หลายประการ เช่น คุ้มครองชนกลุ่มน้อย ครั้นเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสงบลง โดยชาวโลกได้ประจักษ์ถึงความทารุณโหดร้าย การเข่นฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ หัวหน้ารัฐบาลประเทศสัมพันธมิตรต่างตระหนักถึงเรื่องนี้ดีและต้องการจะป้องกันมิให้เกิดขึ้น จึงมีการประชุมตั้งองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ขึ้น เพื่อจัดระเบียบโลกใหม่ และเพื่อเป็นสถาบันหลักที่ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชน ต่อมาวันที่ 15 เมษายน ค.ศ. 1945 ได้มีการประชุมใหญ่สหประชาชาติที่ซานฟรานซิสโก และลงมติรับรองกฎบัตรสหประชาชาติ โดยได้กล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเริ่มใช้คำว่า “สิทธิมนุษยชน”¹⁰

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11-12

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15-16

สิทธิมนุษยชนมีการพัฒนามาจากคุ้มครองสิทธิของบุคคลในชุมชน และในประเทศของตนมาก่อน ต่อจากนั้นจึงเป็นการนำมาคุ้มครองประชาชนทั่วโลก และเป็นความร่วมมือกันระหว่างประเทศ จึงเกิดปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องต่าง ๆ มากมาย อันเป็นการคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งประเภทของสิทธิมนุษยชนแบ่งไว้เป็น 3 ประเภท คือ

1.3.1 สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Civil and Political Rights)

ซึ่งปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน บทบัญญัติข้อ 3-21 เป็นการกล่าวถึงสิทธิตามธรรมชาติ เช่น สิทธิในชีวิต (Rights to life) เสรีภาพ (Liberty) สิทธิในทรัพย์สิน (Property) ความเสมอภาค (Equality) ความยุติธรรม (Justice) และการแสวงหาความสุข (The pursuit of happiness) ซึ่งเป็นการประกันสิทธิของบุคคลซึ่งประกอบไปด้วย สิทธิในอิสรภาพแห่งการเคลื่อนไหว สิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน สิทธิในความเสมอภาคกันตามกฎหมาย และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม ถ้าถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยไม่มีความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา และศาสนา

1.3.2 สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม (Economic and Social Rights)

สิทธิประเภทนี้อยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนเริ่มตั้งแต่ข้อที่ 22 เป็นต้นไป เช่น สิทธิในการศึกษา สิทธิที่จะจัดตั้งสหภาพแรงงาน สิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความเป็นอยู่ของคุณและครอบครัว สิทธิในการพักผ่อนและเวลาว่างรวมทั้งการจำกัดเวลาทำงานตามสมควรและวันหยุดงานเป็นครั้งคราวโดยได้รับสินจ้างรวมถึงการคุ้มครองเป็นพิเศษแก่มารดาในระยะเวลาอันสมควรก่อนและหลังคลอด และคุ้มครองช่วยเหลือเด็กและผู้เยาว์¹¹

1.3.3 สิทธิปวงชน (People's Rights) เป็นการให้การคุ้มครองสิทธิที่มีลักษณะเรียกร่องเป็นกลุ่มก้อน เช่น ในฐานะของประชาชนทั้งหมดหรือกลุ่มประชาชน กลุ่มต่าง ๆ หรือรวมถึงมีลักษณะของการรวมกลุ่ม ดังนั้นในเรื่องที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นนั้น ๆ ก็เป็นสิทธิของพลเมืองที่จะได้รับการคุ้มครองโดยรัฐ ซึ่งถ้านำมาปรับเข้ากับปฏิญญาสากล คือ เป็นสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Civil and Political Rights) โดยปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน บัญญัติข้อ 3-21 เช่น สิทธิในชีวิต (Rights to life) เสรีภาพ (Liberty) สิทธิในทรัพย์สิน (Property)

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22

ความเสมอภาค (Equality) ความยุติธรรม (Justice) ดังนี้ เสรีภาพจากการถูกบังคับให้เป็นทาส หรือภาวะจำยอมใด ๆ เสรีภาพจากการถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณ โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติ สิทธิที่จะรับการยอมรับว่าบุคคลในกฎหมายไม่ว่า ณ ที่ใด สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างได้ผลโดยศาล เสรีภาพจากการถูกจับ กักขัง หรือเนรเทศโดยผลการ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยโดยศาลซึ่งเป็นอิสระและไร้อคติ สิทธิที่จะ ได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย เสรีภาพจาก การแทรกสอดโดยผลการในกิจการส่วนตัว ครอบครัว เคหสถานหรือการส่งข่าวสาร เสรีภาพใน การย้ายที่อยู่และในการเลือกที่อยู่ สิทธิในที่พักพิง สิทธิในการถือสัญชาติ สิทธิที่จะสมรสและสร้าง ครอบครัว สิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เสรีภาพในความคิด มโนธรรมและศาสนา เสรีภาพใน การแสดงความเห็นและการแสดงออก สิทธิในการชุมนุมและการสมาคมโดยสงบ สิทธิที่จะเข้าร่วม ในการปกครองแห่งประเทศตนและเข้าถึงอย่างเท่าเทียมกันในบริการสาธารณะในประเทศของตน¹²

การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่ได้รับการความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำ ความผิดอาญาของผู้อื่นนั้น องค์การสหประชาชาติโดยมติของที่ประชุมสมัชชาใหญ่ที่ 40/34 ได้ประกาศ ปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและ การใช้ อำนาจโดยมิชอบ (Declaration of Basic Principle of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) เพื่อกำหนดมาตรฐาน ในการปฏิบัติต่อผู้เสียหายนับเป็นครั้งแรกในระดับระหว่างประเทศที่มี การยอมรับสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมไปถึงสิทธิที่จะได้รับการเยียวยา คือ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำผิด การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐและการให้ความช่วยเหลือแก่ เหยื่อ¹³

จะเห็นได้ว่า สิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และสิทธิในการเท่าเทียมกันใน บริการสาธารณะในประเทศของตนนั้น ก็เป็นการคุ้มครองบุคคลให้มีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ และได้รับบริการจากรัฐ เมื่อเกิดความเสียหายแก่บุคคลขึ้นมาในเรื่องเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน รัฐก็ต้องเข้าไปเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้รับความ เป็นธรรม ตามแนวคิดและทฤษฎีที่รัฐต้องป้องกันอาชญากรรมไม่ให้เกิดขึ้น เมื่อเกิด

¹² จารุวรรณ จำเพชร และพงษ์ศักดิ์ จำเพชร ความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายอาญาต่อ จำเลย : ศึกษานานาชาติความขอแรง กรุงเทพมหานคร : งานวิจัยทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการ วิจัยแห่งชาติ 2541 หน้า 26-27.

¹³ อัจฉรา จรรยามั่น สิทธิและการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา การศึกษาอิสระ นิติศาสตร์ มหบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2545 หน้า 19-20.

อาชญากรรมขึ้น รัฐจึงต้องเข้าไปเยียวยาความเสียหาย อันเป็นการให้บริการทางสังคมแก่ประชาชน และในปัจจุบันก็ได้มีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 บัญญัติบังคับใช้ซึ่งขอกกล่าวถึงรายละเอียดของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวในบทที่ 3 ต่อไป แต่เมื่อปรากฏว่าความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน แต่รัฐไม่จ่ายค่าตอบแทน ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม

2. การคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

2.1 สาเหตุที่ต้องมีการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เสียหาย

ในปัจจุบันสิทธิมนุษยชนเป็นที่ยอมรับของทุกคนทั่วโลกและจากที่ได้วิเคราะห์สภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น เห็นว่า ในการกระทำความผิดทางอาญาของผู้อื่นนั้น ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นมากมายทั้งความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ และที่สำคัญที่เป็นปัจจัยในการดำรงชีพของคนในสังคม คือ ทรัพย์สิน ซึ่งความเสียหายเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจนั้น สามารถเรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐได้ แต่ความเสียหายแก่ทรัพย์สินนั้น ไม่สามารถเรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐได้ ซึ่งมีปัญหาที่ต้องวิเคราะห์ว่า เหตุที่ต้องให้มีการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เสียหาย เนื่องด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

2.1.1 อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน สาเหตุหนึ่งที่สำคัญคือ เกิดจากการดำเนินการบริหารงานของรัฐ ดังนั้น เมื่อรัฐทำหน้าที่บกพร่อง ซึ่งอาจจะเป็นเพราะนโยบายของรัฐ หรือการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความบกพร่อง เมื่อเกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย รัฐจะต้องเข้ามาเยียวยาผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้น โดยไม่เลือกปฏิบัติว่า จะต้องให้ค่าตอบแทนเฉพาะความเสียหายจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้น โดยเน้นเฉพาะแต่ความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจเท่านั้น แต่เมื่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้น เพราะการกระทำของเด็กและเยาวชนนั้น เป็นครั้งเดียวและการกระทำเดียวกันแล้ว ก็ต้องคุ้มครองและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด

2.1.2 ปัญหาการฟ้องร้องคดี จะเห็นได้ว่า ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สิน แม้ว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะบัญญัติให้ฟ้องร้องผู้ที่ทำละเมิดทรัพย์สินได้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นมีดังนี้

1) กรณีไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดอาญามีลงโทษทางอาญาได้ ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามาชดเชยค่าเสียหายได้และทำให้ไม่สามารถบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดทางอาญาได้

2) กรณีนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามาลงโทษได้ แต่เนื่องจากถ้าผู้กระทำความผิดทางอาญาจะต้องถูกลงโทษทางอาญา คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง แล้วก็ไม่สามารถที่จะบังคับให้บุคคลผู้กระทำความผิดอาญานั้น ชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้

3) การใช้จ่ายในการฟ้องร้องคดี ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากทรัพย์สิน แม้จะสามารถฟ้องร้องทางแพ่งได้ แต่อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายที่จะต้องใช้จ่ายในการฟ้องร้องทางแพ่ง ก็มีค่าทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งกรณีที่มีคำพิพากษาและต้องมีการบังคับคดี ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบังคับคดีด้วย จึงเป็นภาระที่หนักมากสำหรับผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สิน

4) ระยะเวลาการฟ้องร้องสำหรับคดีแพ่ง เป็นระยะเวลาที่นานมาก กว่าจะมีการบังคับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดทางอาญาได้ หรือบางกรณีไม่สามารถบังคับได้ การฟ้องร้องทางแพ่งก็เสียเปล่า ผู้เสียหายเป็นเพียงผู้ถือคำพิพากษาไว้แทนความเสียหายที่ได้รับ ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้เสียหายที่มีได้เป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดทางอาญานั้น ๆ แต่ต้องได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้อื่น

2.1.3 การประกันภัย ในการเอาประกันภัยแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหายหรือของผู้เป็นเจ้าของนั้น ผู้เป็นเจ้าของจะต้องมีการจ่ายค่ากรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งเป็นภาระแก่ผู้เสียหายและทรัพย์สินบางชนิด เช่น เครื่องประดับหรือเครื่องแต่งกายหรือเสื้อผ้า ก็ไม่จำเป็นต้องเอาประกันภัยไว้ ทั้งเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น จึงไม่สามารถที่จะเรียกค่าตอบแทนจากรัฐได้

2.1.4 ปัญหาจากการไม่ได้รับการเยียวยาจากกฎหมายอื่น ๆ ก็เป็นที่ทราบตามท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายนั้น ฐานความผิดที่สามารถเรียกร้อยค่าตอบแทนจากรัฐได้นอกจากความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกายแล้ว ความผิดฐานประมาทก็สามารถเรียกร้อยค่าตอบแทนได้ ซึ่งในปัจจุบันความผิดดังกล่าว ส่วนมากจะเป็นความผิดเกี่ยวกับการจราจร และในปัจจุบันก็มีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ซึ่งในกฎหมายดังกล่าวก็ไม่สามารถที่จะเรียกค่าตอบแทนหรือค่าเสียหายที่ได้รับความเสียหายจากทรัพย์สินได้ กล่าวคือตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เจ้าของรถซึ่งใช้รถหรือมีรถเพื่อใช้ ต้องจัดให้มีการประกันความเสียหายสำหรับผู้ประสบภัยกับบริษัทประกันภัย (มาตรา 7) โดยรถที่เอาประกันภัยนั้น หมายถึงรถทุกคัน ทุกประเภท ที่จดทะเบียนกับกรมการขนส่งทางบก และโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดวงเงินเอาประกันภัยไว้ โดยพระราชบัญญัตินี้กำหนดว่า มีการคุ้มครองเฉพาะความเสียหายต่อชีวิต ร่างกายหรืออนามัยอันเกิดจากรถ โดยแยกเป็นความเสียหายเบื้องต้น คือ ความเสียหายต่อร่างกาย รวมถึงค่ารักษาพยาบาล ความเสียหายต่อชีวิต รวมถึงค่าปลงศพ และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับ

การจัดการศพ แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัตินี้จะไม่รวมค่าเสียหายต่อทรัพย์สินที่สูญหายหรือเสียหายไปด้วย เพราะอุบัติเหตุในครั้งนี้ ดังนี้จึงเห็นว่า แม้มีพระราชบัญญัติเข้ามาบังคับใช้ก็เป็นการบังคับเพื่อคุ้มครองชีวิต ร่างกาย และจิตใจของผู้ประสบภัยจากรถเท่านั้น โดยกฎหมายดังกล่าวไม่คุ้มครองถึงทรัพย์สินที่เสียหายจากความผิดครั้งนี้

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นเมื่อนำมาวิเคราะห์กับหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งหลักดังกล่าวมีการพัฒนามาตั้งแต่สมัยกรีกโรมัน ซึ่งมีชื่อเรียกว่า “สิทธิตามธรรมชาติ” “สิทธิของเอกชน” และวิวัฒนาการมาเป็น “สิทธิมนุษยชน” ซึ่งเริ่มในช่วงศตวรรษที่ 20 โดยถือเป็นเรื่องของภายในรัฐใดรัฐหนึ่งโดยเฉพาะ ต่อมาจึงมีความเปลี่ยนแปลงเป็นความร่วมมือกันระหว่างประเทศ¹⁴ และในปัจจุบันสิทธิมนุษยชนได้บัญญัติอยู่ในปฏิญญาสากล ที่เป็นเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยบัญญัติไว้ในข้อ 3-21 คือ สิทธิในชีวิต สิทธิในเสรีภาพ สิทธิในทรัพย์สิน ความเสมอภาค และความยุติธรรม ซึ่งการที่บุคคลซึ่งถือเป็นผู้เสียหายเมื่อได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ ผู้เสียหายจะได้รับการคุ้มครองสิทธิของตน และเกี่ยวกับในเรื่องความเสียหายต่อทรัพย์สินก็เช่นเดียวกัน รัฐจะต้องให้ความคุ้มครองให้ประชาชนอยู่ในสังคมอย่างยุติธรรม และเมื่อเกิดการกระทำความผิดซึ่งได้รับความเสียหาย ก็ต้องได้รับการเยียวยาอย่างยุติธรรม ซึ่งหลักนี้เป็นพื้นฐานในเรื่องสิทธิมนุษยชน รวมถึง เมื่อได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สิน เมื่อทุกคนต้องได้รับสิทธิพื้นฐานในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เมื่อทรัพย์สินถูกทำลายไป โดยมิได้เกิดจากความผิดของตนแล้ว ก็ต้องได้รับการเยียวยาให้ความคุ้มครองอย่างยุติธรรม และเมื่อ การกระทำความผิดอาญาดังกล่าว เกิดขึ้นเนื่องจากการบกพร่องของการทำหน้าที่ของรัฐ รัฐจะต้องเข้ามาเยียวยาผู้เสียหายเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม

ในส่วนของกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายและจิตใจ แต่กระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นนั้น เป็นการกระทำความผิดนอกจากบัญญัติไว้ท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฆังทรัพย์ และปล้นทรัพย์ และทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และในความผิดฐานดังกล่าวมีผลถึงความเสียหายต่อทรัพย์สินโดยตรง ดังนั้น เมื่อการกระทำความผิดอาญาเกิดจากการบริหารงานของรัฐมีความบกพร่อง รัฐก็ต้องเข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำอาญาดังกล่าวด้วย จึงจะถือว่าเป็นการคุ้มครองชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน ของประชาชนได้อย่างแท้จริง

¹⁴ นริสา วุฒิปัญญาเลิศ, กลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในอาเซียน, หน้า 11.

ดังนั้น กรณีที่อาชญากรรมเกิดขึ้น เนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาของเด็ก และเยาวชนแล้วทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ทั้งความผิดดังกล่าวก็มีได้เกิดขึ้น เนื่องจากความผิดของผู้เสียหาย แต่เมื่อปรากฏว่าอาชญากรรมที่เกิดขึ้นเพราะความบกพร่องของการบริหารงานของรัฐ และการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ถ้าผู้เสียหายไม่สามารถได้รับการเยียวยา โดยวิธีอื่นได้ รัฐจึงต้องเข้ามาดูแลเยียวยาในเบื้องต้น เพราะทรัพย์สินเป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม หรืออาจเรียกได้ว่า ทรัพย์สิน เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการอยู่ดีกินดีของประชาชนในสังคม และอาจใช้เป็นปัจจัยในการผลิต จำหน่ายสินค้า ในการดำรงชีวิต เมื่อปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นได้รับความเสียหาย รัฐจึงต้องเข้ารับผิดชอบและเข้ามาเยียวยาความเสียหาย เพื่อที่ผู้เสียหายจะได้มีกำลังใจ หรือมีปัจจัยในการดำรงชีพต่อไป และก่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นในสังคม

2.2 การเยียวยาด้านค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายจากความผิดอาญา

2.2.1 ละเมิด

1) หลักการฟ้องละเมิดตาม ปพพ.มาตรา 420

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติเรื่องละเมิดไว้ในมาตรา 420 ดังนี้ “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

จากมาตรา 420 จะเห็นได้ว่า มีลักษณะความเสียหายที่เกิดขึ้นดังนี้

1. ความเสียหายที่แน่นอน จากการกระทำความผิดตามมาตรา 420 คือ ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด
2. ความเสียหายที่ไม่แน่นอน คือ เป็นเพียงอาจจะเสียหาย หรืออาจจะเป็นอันตราย ยังไม่เป็นการทำให้เสียหาย หรือเป็นกรณีเรียกค่าเสียหายที่คาดหมายว่าควรจะได้ ถือว่าทำให้ตนขาดประโยชน์นั้น ๆ ไป อันเป็นความเสียหายที่คาดคะเนไม่แน่นอน

2) ความเสียหายที่มีสิ่งทดแทน จากการที่ถ้าการกระทำละเมิดเป็นเหตุให้บุคคลอื่นตาย ได้รับเงินบำเหน็จ หรือได้รับเงินตามที่ประกันชีวิตไว้ หรือมีการชำระค่ารักษาพยาบาลโดยบุคคลอื่น ที่ไม่ใช่ผู้กระทำละเมิด ดังนี้ ถือว่าการได้สิทธินั้นไม่ใช่เป็นการช่วยผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าเสียหาย ดังนั้นผู้ละเมิดยังต้องรับผิดชอบอยู่

3) ความเสียหายสามารถกำหนดเป็นราคาเงินหรือทองได้หรือไม่ เนื่องจากการทำให้เขาเสียหายตามมาตรา 420 เช่น ทำให้ทรัพย์สินเสียหาย ก็สามารถคิดเป็นเงินเป็นทองได้ เพราะทรัพย์สินมีราคา รู้ได้ว่าเสียหายเท่าใด กล่าวคือ ถ้าทรัพย์สินได้รับความเสียหาย ก็ย่อมสามารถรู้ได้ว่า เสียค่าใช้จ่ายเท่าใดจึงซ่อมเสร็จสมบูรณ์ หรือมีราคาเท่าใด ที่จะนำมาทดแทนตัวทรัพย์สินได้

ในส่วนความเสียหายเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายนั้น จะตีเป็นราคาไม่ได้ เพียงแต่ต้องนำพฤติการณ์และข้อเท็จจริงมาเป็นองค์ประกอบในการได้รับค่าสินไหมทดแทน แต่ในเรื่องความเสียหายทรัพย์สินนั้น สามารถคำนวณราคาค่าเสียหายได้อย่างชัดเจน

2.2.2 ทฤษฎีความรับผิดชอบในความเสียหาย

เมื่อมีการกระทำละเมิดและมีความเสียหายเกิดขึ้น ขอบเขตของความเสียหายที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบมีเพียงใด เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ ซึ่งทำให้เกิด 2 ทฤษฎี¹⁵ คือ

1) ทฤษฎีเงื่อนไขหรือทฤษฎีผลโดยตรง

หมายถึง ถ้าไม่มีการกระทำที่ถูกกล่าวหาผลจะไม่เกิด ถือว่าผลนั้นเกิดจากการกระทำที่ถูกกล่าวหา และผู้กระทำต้องรับผิดชอบถึงเหตุอื่นที่ทำให้เกิดผลนั้นด้วย เช่น แนวคำพิพากษาฎีกาที่ 1150/1498 ใช้ไม้พายตีผู้ตายซึ่งนั่งเรือลำเดียวกัน (โดยไม่มีเจตนาฆ่า) เรือล่มผู้ตายจมน้ำตาย ต้องรับผิดชอบเฉพาะผลที่ดีหรือผลที่ผู้ตายจมน้ำตายด้วย เพราะถ้าไม่ตีผู้ตายเรือก็ไม่ล่มแล้วผู้ตายก็ไม่จมน้ำตาย การตายเป็นผลโดยตรงจากการตี หรือ คำพิพากษาฎีกาที่ 1552/2524 ขับรถยนต์โดยประมาทชนรถยนต์ของโจทก์ไปกระแทกเสาไฟฟ้า การที่รถไปกระแทกกับเสาไฟฟ้าเป็นผลโดยตรงจากการชน

2) ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม

หากมีมูลเหตุหลายเหตุที่ก่อให้เกิดผลขึ้น เฉพาะแต่เหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลเช่นนั้นเท่านั้น ที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ โดยดูว่าผลที่เกิดจากเหตุนี้มันเหมาะสมกันหรือไม่ ถ้าเหมาะสมกันแล้วจึงจะให้ผู้ก่อเหตุนี้รับผิดชอบในผลของความเสียหาย เช่น เคาะกระบาลเบาๆ แต่เผชิญกระหม่อมบางถูกสมองตาย หากใช้ทฤษฎีเงื่อนไขก็ต้องรับผิดแต่กว้างไป กรณีนี้ต้องใช้ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมว่าเหตุที่ก่อขึ้นมันเหมาะสมกับผลที่เกิดหรือไม่

2.2.3 ค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน

การกระทำความผิดฐานละเมิดอันเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน บุคคลที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้มีใครบ้าง¹⁶

¹⁵ เพิ่ง เพิ่งนิติ,ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและพ.ร.บ.รับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่, กรุงเทพฯ. จีระการพิมพ์ 2548, หน้า 62-63.

¹⁶ ภาสกร ญาณสุธี, คดีเกิดจากรถโอกาสแพ้นะและค่าเสียหาย กรุงเทพมหานคร : อติทยา, 2542, หน้า

1) บุคคลที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เสียหายแม้ว่าทรัพย์สินจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น ดังนั้นเมื่อมีการกระทำละเมิดทำให้ทรัพย์สินเสียหายเกิดขึ้น เจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้จากผู้ทำละเมิด

2) บุคคลที่มีชื่อเจ้าของทรัพย์สิน แต่ได้ครอบครองทรัพย์สินของบุคคลอื่นโดยชอบเท่านั้น ซึ่งเรียกว่า ผู้ครอบครอง เช่น ผู้เช่าซื้อ ผู้เช่า ผู้รับจำนำ ผู้รับฝาก ลูกจ้าง หรืออื่นๆ ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีหน้าที่ต้องดูแลทรัพย์สินมิให้เสียหายหรือบุบสลายในขณะที่มีทรัพย์สินอยู่ในความครอบครองของตน ถ้าในขณะที่ทรัพย์สินอยู่ในความครอบครองแล้วมีผู้มากระทำละเมิดทำให้ทรัพย์สินเสียหาย ผู้กระทำละเมิดอาจใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ครอบครองได้

3) ผู้รับประกันภัย คือ บุคคลซึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่ง หากมีวินาศภัยเกิดขึ้นให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยตามที่ได้ตกลงกันไว้ และมีผู้มากระทำละเมิดต่อทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยไว้ เมื่อผู้รับประกันภัยใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของบุคคลดังกล่าวฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ตนได้จ่ายไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประกันภัย

2.2.4 แนวคิดและความเป็นมาของการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย

1) ความเป็นมา

ในประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในสมัยกรีกโบราณ และตามที่ปรากฏในกฎหมายฮัมบูราบี ได้มีบทบัญญัติในเรื่องค่าตอบแทนผู้เสียหายขึ้น โดยบัญญัติว่า “ผู้ใดปล้นสดมภ์และเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ ผู้ถูกปล้นสามารถประกาศความสูญเสียในทรัพย์สินตนต่อหน้าพระผู้เป็นเจ้าได้ และผู้ปกครองดินแดนหรืออำเภอนั้นจะต้องชดใช้ทรัพย์สินทดแทนที่เขาสูญเสียไป” และเดิมในสมัยนั้น การชดใช้ค่าเสียหาย (การตอบแทน) คือการมุ่งให้มีการลงโทษ อันเป็นการกระทำที่มุ่งถึงการแก้แค้นแก่ผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ เรียกว่า “Composition”¹⁷

ต่อมาเมื่อสังคมมีการพัฒนามากขึ้น ทำให้สังคมกว้างกว่าเดิม มีการติดต่อธุรกิจกันมากมายหลายเฟ้อพันธุ์ อาชญากรรมที่เกิดขึ้นก็มีความสลับซับซ้อนขึ้น บางครั้งก็ไม่สามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ หรือเมื่อมีการลงโทษแล้ว ก็ไม่สามารถเยียวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากอาชญากรรมนั้น ๆ ได้ ต่อมาจึงมีหลักการเรียกร้องให้รัฐต้องเข้ามารับผิดชอบ โดยเหตุเกิดที่ประเทศอังกฤษเป็นประเทศเริ่มแรก¹⁸ จึงเริ่มมีความชัดเจนที่รัฐจะต้องเข้ามา

¹⁷ อัญชลี ฉายสุวรรณ การทดแทนค่าเสียหายในคดีอาญาหรือเหตุอาชญากรรมโดยรัฐ วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2534 หน้า 76.

¹⁸ อัจฉรา จรรยามั่น สิทธิและการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา หน้า 19-20.

รับผิดชอบ และเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยผู้เสียหายขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้เมื่อผู้เสียหายได้รับความเสียหายอันเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน อันถือเป็นอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงความหมายของอาชญากรรม และผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม ซึ่งอาจเรียกได้ว่า เป็นเหยื่อของอาชญากรรม

2) ความหมายของคำว่า “อาชญากรรม”

ในเรื่องความหมายเกี่ยวกับอาชญากรรม ได้มีนักนิติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ได้ให้ความหมายคำว่า “อาชญากรรม” ดังนี้

William Blackstone นักประวัติศาสตร์กฎหมายแห่งประเทศอังกฤษได้ให้คำอธิบายความหมายว่า “อาชญากรรม ได้แก่ การกระทำหรือการละเว้นการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อบทบัญญัติหรือข้อห้ามแห่งกฎหมายมหาชน”

Paul W.Tappen ศาสตราจารย์ทางด้านอาชญวิทยา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีความเห็นว่า “อาชญากรรมในแง่ของกฎหมายควรจะต้องอยู่บนรากฐานระบบความยุติธรรม ก่อรูปด้วยการตีความกฎหมายอย่างชัดเจน ไม่อาจที่จะใช้ถ้อยคำแบบขยายความ กำกวม หรือถือกำหนดคุณค่าแห่งการตัดสินใจของชนส่วนน้อย หรือความอคติใด ๆ เป็นบรรทัดฐานประกอบการวินิจฉัย”

Sutherland และ Cressey นักอาชญวิทยา ได้ให้คำจำกัดความว่า “อาชญากรรมคือพฤติกรรมที่ละเมิดกฎหมายอาญา พฤติกรรมที่ไม่เป็นการละเมิดกฎหมายอาญาถือว่าเป็นอาชญากรรม แม้ว่าพฤติกรรมนั้นจะผิดศีลธรรม มีความต่ำทรามหรือไม่เหมาะสมเพียงใดก็ตาม”

Clinard นักอาชญวิทยา ได้ให้ความหมายไว้ 2 นัย “อาชญากรรม หมายถึง การละเมิดกฎหมายอาญา อีกนัยหนึ่งหมายถึงการละเมิดกฎหมายใด ๆ ก็ได้แต่จะต้องถูกลงโทษโดยรัฐ”

Quinney นักอาชญวิทยาอเมริกัน ได้ให้ทัศนะว่า “อาชญากรรม ก็พฤติกรรมของคนที่ยังคงมีอำนาจหน้าที่ในสังคมที่ดำรงอยู่แบบการเมือง ได้กำหนดขึ้นหมายความว่า พฤติกรรมใดจะเป็นอาชญากรรมก็ต่อเมื่อองค์กรเป็นผู้กำหนดขึ้น ซึ่งการกำหนดนั้นก็กำหนดไว้ในกฎหมายนั่นเอง องค์กรที่ว่าเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องอาชญากรรมด้วย และเป็นองค์กรซึ่งเกิดขึ้นในสังคมที่ดำรงอยู่แบบการเมือง คือ เป็นสังคมที่มีผู้ปกครองและผู้ได้ปกครอง และได้อธิบายต่อว่า สิ่งที่เราเรียกว่าอาชญากรรมนั้นเป็นสิ่งที่คนมอบให้แก่ผู้อื่น องค์กรที่นำกฎหมายมาใช้ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ตำรวจ อัยการและศาล ถือเป็นตัวแทนของสังคมที่ดำรงอยู่แบบการเมือง ตัวแทนดังกล่าวนี้เป็นผู้รับผิดชอบในการออกกฎหมายและใช้กฎหมาย คนจะกลายเป็น

อาชญากร ขึ้นมาก็เพราะมีการกำหนดกฎหมายและประยุกต์ใช้กฎหมาย ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า อาชญากรรม คือ สิ่งที่คนกำหนดขึ้น อาชญากรรมมิใช่พฤติกรรมของใครเข้าลักษณะเช่นไร จึงจะเป็นอาชญากรรม และการตัดสินก็เป็นตามที่กฎหมายวางไว้ จึงสรุปได้ว่ายังมีการกำหนดและการใช้กฎหมายมากเท่าใด ปริมาณของอาชญากรรมก็จะเพิ่มมากขึ้น แนวคิดเรื่องอาชญากรรมจึงมีองค์ประกอบคือ มีกฎหมาย มีผู้ออกและใช้กฎหมาย และมีผู้ละเมิดกฎหมาย โดยอาชญากรรมก็เป็นสิ่งที่อยู่ในขอบเขตของกฎหมายนั่นเอง”

3) ประเภทของอาชญากรรม

อาชญากรรมเป็นพฤติกรรมทางสังคมซึ่งเรียกผู้ประกอบอาชญากรรมว่า “อาชญากร” แต่พฤติกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดว่าเป็นอาชญากรรมนั้นมีความแตกต่างกัน นักอาชญาวิทยาจึงได้ให้ความสนใจต่อการศึกษาอาชญากรรมแต่ละประเภทโดยพยายามที่จะพิสูจน์และจำแนกลักษณะของอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อนำมาอธิบายถึงประเภทของพฤติกรรมทางอาชญากร การศึกษาถึงการจำแนกประเภทของอาชญากรรมนี้เน้นที่การแบ่งประเภทอาชญากรรมโดยพิจารณาถึงการมีหรือไม่มีผู้เสียหาย เนื่องจากกรณีที่จะมีการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐนี้จะต้องปรากฏก่อนว่ามีผู้เสียหายเกิดขึ้นจากการประกอบอาชญากรรมนั้น มิฉะนั้นแล้วกรณีก็หาจำต้องมีการจ่ายค่าตอบแทนไม่¹⁹

การจำแนกประเภทอาชญากรรมนั้น อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ได้ดังนี้

1. ประเภทอาชญากรรมทั่วไป โดยแยกเป็นอาชญากรสามัญ คืออาชญากรที่ประกอบอาชญากรรมเป็นครั้งคราว กับอาชญากรอาชีพ คือ อาชญากรที่ดำรงชีพอยู่ด้วยการประกอบอาชญากรรม

2. ประเภทอาชญากรรมตามทัศนระของนักอาชญาวิทยา โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้ดังนี้

(1) จำแนกโดยอาศัยหลักกฎหมาย (Legal Approach) เป็นการอ้างอิงเรื่องของบรรทัดฐานทางศีลธรรม ซึ่งพิจารณาหลายระบบ เช่น

ก. เป็นอาชญากรรมในแง่ความกระทบกระเทือนต่อชีวิตมนุษย์โดยตรง และประพพฤติที่ผิด แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ Mal In Se (ผิดในตัวของมันเอง) กับ Mala Prohibita (พฤติกรรมที่มีได้เป็นความผิดในตัวของมันเอง แต่ผิดเพราะกฎหมายบัญญัติ ว่าเป็นความผิด และจะถูกลงโทษโดยอำนาจรัฐ เช่น กฎหมายจราจร กฎหมายแรงงาน)

¹⁹ อัญชลี ฉายสุวรรณ การทดแทนค่าเสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ หน้า16-23.

ข. อาชญากรรมโดยดูจากความรุนแรงของการกระทำผิด เช่น การแบ่งประเภทของความผิดว่าเป็นประเภท Treason (อาชญากรรมที่มีผลร้ายแรงต่อความมั่นคงของรัฐหรือชุมชน) หรือประเภท Felonies (อาชญากรรมต่อบุคคลและด้านทรัพย์สินที่ร้ายแรง) หรือประเภท Misdemeanors (อาชญากรรมอื่น ๆ ที่ไม่จัดอยู่ใน 2 ประเภทดังกล่าวมาแล้ว)

ค. อาชญากรรมตามหลักกฎหมายอาญา ซึ่งสามารถแยกตามประมวลกฎหมายหรือแยกออกมาเป็นการกระทำของบุคคลและทรัพย์สิน ได้แก่ Crime against person (การกระทำผิดต่อบุคคล เช่น ฆ่าคนตาย ทำร้ายร่างกาย ข่มขืนกระทำชำเรา) และ Crime against property (การกระทำผิดต่อทรัพย์สินของบุคคล เช่น ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ปล้นทรัพย์)

(2) จำแนกโดยพิจารณาลักษณะเป็นรายตัวบุคคล คือ อาชญากรโดยกำเนิด อาชญากรวิกลจริต อาชญากรโดยอารมณ์ อาชญากรตามโอกาส อาชญากรติดนิสัยและอาชญากรใจทราม

(3) จำแนกโดยทางสังคมวิทยา ซึ่งจำแนกโดย พิจารณาจากลักษณะการดำเนินอาชีพของอาชญากร กลุ่มสนับสนุนพฤติกรรมอาชญากร ความคล้ายคลึงกันระหว่างพฤติกรรมและอาชญากร และแบบพฤติกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมายและปฏิกิริยาโต้ตอบจากสังคม

(4) จำแนกโดยพิจารณาจากการมีหรือไม่มีผู้เสียหาย คือ จำแนกตามมีผู้เสียหาย ประเภทหนึ่ง กับไม่มีผู้เสียหายอีกประเภทหนึ่ง เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการทดแทนค่าเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรม หรือผู้เสียหายในคดีอาญา จึงต้องพิจารณาในเบื้องต้นว่า อาชญากรรมนั้นมีผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมเกิดขึ้นหรือไม่ หากมีผู้เสียหายกรณีก็จะมีการทดแทนผู้เสียหายต่อไป หากไม่มีผู้เสียหาย ก็ไม่จำเป็นต้องมีการทดแทนค่าเสียหายแต่อย่างใด โดยแยกพิจารณาได้ดังนี้

ก. อาชญากรรมที่มีผู้เสียหาย (Crimes Victims) เป็นกรณีที่มีการกระทำผิดหรือมีอาชญากรรมเกิดขึ้น เป็นเหตุให้มีผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำนั้น ผู้นั้นย่อมเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม

ข. อาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crimes หรือ Crimes without Victims) อาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย ซึ่งตำราอาชญาวิทยาบางเล่มเรียกว่า “อาชญากรรมที่ผู้กระทำยอมเป็นเหยื่อตนเอง” หรือ “อาชญากรรมที่ตนเองยินยอม” ซึ่งหมายถึงอาชญากรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับการละเมิดศีลธรรมจรรยาของบุคคล และการที่เรียกว่า อาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหายก็เพราะผู้กระทำผิดและผู้เสียหายเป็นบุคคลคนเดียวกัน เช่น ต่อสู้อันติการ เสพผิด รักร่วมเพศ เสพสิ่งมีนเมา ซึ่งเป็นอาชญากรรมในระดับต่ำ

4) ความหมายของคำว่าผู้เสียหายหรือ “เหยื่ออาชญากรรม”

หมายความถึง บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้อื่นหรือเรียกได้ว่าเป็นอาชญากรรม ซึ่งได้กระทำโดยผู้อื่นที่ได้กระทำหรือการละเว้นการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อบทบัญญัติหรือข้อห้ามแห่งกฎหมายมหาชน หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม โดยที่ตนมิได้เป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำผิดทางอาญา โดยความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจเป็นได้ทั้งความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน

ดังนั้นความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับโดยมิได้ก่อให้เกิดการกระทำ ความผิดหรือการมีส่วนร่วมให้เกิดความผิดของผู้เสียหาย รัฐจึงต้องเข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งในปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ พ.ศ. 2544 บังคับใช้

2.3 เจตนารมณ์และเหตุผลในการบัญญัติให้มีการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายจากรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ในปัจจุบันจะปรากฏว่า มีการยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) และการมีสิทธิเสรีภาพของบุคคล เพราะถ้ามนุษย์ทุกคนปราศจากสิทธิเสรีภาพแล้ว การกำหนดวิถีชีวิตก็ถูกแทรกแซงจากผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ปกครองจากรัฐ ซึ่งเป็นตามลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism)²⁰ ดังนั้นรัฐที่เป็นเสรีประชาธิปไตยนั้นจึงมีบทบาทบัญญัติที่รับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้และยังต้องบัญญัติรับรองถึงการรับรองคุ้มครองบุคคลจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในรัฐด้วย ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตย ดังนั้น จึงมีการตรากฎหมายรัฐธรรมนูญมาบังคับใช้เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ และเรื่องสำคัญที่รัฐเข้ามาคุ้มครองสิทธิของประชาชนของประเทศคือในเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายจากรัฐ อันเนื่องมาจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้น และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่มีได้กระทำความผิดนั้น ๆ โดยรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้บัญญัติรับรองสิทธิไว้ในมาตรา 245 ซึ่งบัญญัติว่า “มาตรา 245 บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น บุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือ

²⁰ ชีระ สุธีวารางกูร “การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรอง” วารสารนิติศาสตร์ 29, 4 (ตุลาคม 2543) : หน้า 578.

จากรัฐ ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งมีเจตนารมณ์และเหตุผลเพื่อเป็นการคุ้มครองรับรองสิทธิของประชาชนชาวไทยและเมื่อเกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากไม่ใช้การกระทำผิดของตนเองแต่เป็นอาชญากรรมที่เกิดจากความบกพร่องของการทำงานของรัฐเพราะรัฐมีหน้าที่ป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม เมื่อรัฐป้องกันไม่ได้ รัฐจึงต้องเข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งเป็นการบริการสังคมให้แก่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนด้วย โดยรัฐธรรมนูญดังกล่าวขณะที่ยังร่างรัฐธรรมนูญนั้น ได้มีการแสดงเจตนารมณ์ของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญไว้

เป็นหลักเกณฑ์ของมาตรา 245

2.3.1 การพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้ยกร่างมาตรานี้ขึ้น มีความตามวรรคสองของรัฐธรรมนูญนี้ แต่ใช้ถ้อยคำตอนต้นประโยคต่างกัน โดยใช้คำว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต” แทนที่จะเป็นคำว่า “บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต” ทั้งนี้ เพื่อสะท้อนแนวคิดเรื่องการสงเคราะห์ระหว่างคนในสังคมเดียวกัน และแนวคิดเรื่องความบกพร่องของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อย คล้ายรัฐธรรมนูญเกาหลี ปี 1979 อันมีลักษณะเป็นการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมและรัฐสามารถใช้สิทธิไล่เบียดต่อไปได้ จึงไม่เป็นการสร้างภาระแก่รัฐมากเกินไป (บันทึกสรุปผลการประชุม คณะทำงานและอนุกรรมการยกร่างฯ ของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ วันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2540)

2.3.2 การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการได้แก้ไขโดยให้เพิ่มเติมความในวรรคหนึ่งของมาตรานี้ให้สิทธิและความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายดังถ้อยคำที่ปรากฏในวรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญนี้ และที่ประชุมเห็นชอบตามร่างที่คณะกรรมการแก้ไข (บันทึกผลการประชุม คณะทำงานและอนุกรรมการยกร่างฯ ของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 23 วันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2540)

2.3.3 การพิจารณาในวาระที่ 2 ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

สมาชิกบางท่านเห็นควรให้รวบรวมความในวรรคสองเข้าด้วยกัน แต่กรรมการชี้แจงว่าวรรคหนึ่ง เป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายโดยรัฐจะเป็นผู้ดำเนินการให้ เนื่องจากผู้เสียหายเมื่อมาให้การกับพนักงานสอบสวนก็อาจถูกข่มขู่ อาจได้รับผลกระทบเป็นเหตุให้ต้องย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ที่อื่น จึงควรได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับพยาน แต่วรรคสองเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ว่าผู้เสียหายที่มีสิทธิตามมาตรานี้ต้องไม่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดดังกล่าว เช่น ไปทำให้ผู้อื่นบันดาลโทสะ หรือเป็นตัวการผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ที่ประชุมเห็นชอบตามร่างที่คณะกรรมการแก้ไขแต่แก้ไขข้อความในตอนต้นประโยคเล็กน้อยจากคำว่า

“บุคคลซึ่งได้รับความเสียหาย” เป็น “บุคคลใดได้รับความเสียหาย” (รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 23 (เป็นกรณีพิเศษ) จันทรที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2540)²¹

2.4 ประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

2.4.1 ประวัติความเป็นมา

ในส่วนประเทศไทยในสมัยก่อนที่ยังมิได้ประกาศพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาบังคับใช้นั้น ได้มีรัฐธรรมนูญบัญญัติรองรับสิทธินี้ขึ้น ในมาตรา 245 ซึ่งเมื่อมีรัฐธรรมนูญแล้วจึงได้มีกฎหมายลูกเข้ามารับรองสิทธิดังกล่าว คือ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ซึ่งแต่เดิมประเทศไทยนั้น ได้มีกฎหมายตราสามดวง มีโจรปล้นเรือนแห่งใด ซ้ำพินเจ้าทรัพย์ตายในจังหวัดแขวงเมืองใด ให้ผู้รักษาเมือง แลชาวบ้าน จับเอาตัวผู้ร้ายให้ได้ ถ้าแลผู้รังกรรมกรชาวบ้านเอาตัวผู้ร้ายมิได้ใช้ให้ผู้รักษาเมือง ผู้รังกรรมกร แลชาวบ้านใช้ทุนทรัพย์ซึ่งผู้ร้ายปล้นของราษฎรไปนั้น²²

ต่อมาในปี พ.ศ.2497 รัฐบาลได้ริเริ่มให้มีกฎหมายสงเคราะห์ผู้ประสบภัย เนื่องจากการช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานให้แก่ชาติ และการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรมขึ้น โดยได้ตราเป็นพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานให้แก่ชาติ และการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ.2497 ขึ้นใช้บังคับ²³ ซึ่งตามพระราชบัญญัติยังมีข้อบกพร่อง ยังไม่สามารถเยียวยาผู้เสียหายที่เป็นประชาชนได้รับความเสียหายโดยตรง เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ให้ความคุ้มครองเฉพาะผู้ที่เข้าช่วยเหลือราชการหรือบุคคลที่เข้ากระทำด้วยมนุษยธรรม แต่ถ้าเป็นประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมโดยตรงแล้วจะไม่ได้รับการเยียวยา ทั้งที่เป็นผู้สุจริตมิได้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐได้ ต่อมาเมื่อมีการบัญญัติรัฐธรรมนูญขึ้นมา จึงได้มีการรองรับสิทธินี้โดยตรง จึงมีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าตอบแทนค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ขึ้นใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539 โดยกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติโดยใช้ชื่อเรื่องว่า ร่างพระราชบัญญัติกองทุนเงินชดเชยผู้เสียหายจากอาชญากรรมและผู้ถูกดำเนินคดีอาญา ซึ่งมีการพิจารณาเป็นลำดับ ต่อมาวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2540 ได้มีการดำเนินการตรวจร่างพระราชบัญญัติ

²¹ มนตรี รูปสุวรรณและคณะ, เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กรุงเทพมหานคร วิญญูชน 2542 หน้า 381-382.

²² อัญชลี ฉายสุวรรณ การทดแทนค่าเสียหายในคดีอาญาหรือเหตุอาชญากรรมโดยรัฐ หน้า 96.

²³ เรื่องเดียวกัน , หน้า 97.

ดังกล่าว จากกลุ่มกฎหมาย สำนักงานกฤษฎีกาและได้ค้นคว้าและพิจารณาถึงกฎหมายของต่างประเทศด้วย และเมื่อมีการนำร่างกฎหมายดังกล่าวพิจารณาผ่านวาระของที่ประชุมสภาแล้ว จึงได้ตราเป็นกฎหมายโดยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 118 ตอนที่ 104 ก หน้า 23 วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

2.4.2 แนวคิดและทฤษฎี

ปัจจุบันประเทศไทยเราได้มีพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นมาบังคับใช้ โดยมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการรับรองตามสิทธิที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ โดยให้ประชาชนได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ เมื่อได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น จากหลักการรับรองสิทธิ์ดังกล่าว ก็เนื่องมาจากแนวความคิดว่า เดิมนั้นในกฎหมายอาญาที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันมีเจตนารมณ์เพียงเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษ หรือป้องกันมิให้บุคคลกระทำความผิด โดยกฎหมายดังกล่าวจะมุ่งที่การลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อวัตถุประสงค์เป็นการปรับปรุง แก้ไข การข่มขู่ หรือยับยั้ง และตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดมิให้กระทำความผิดอีก แต่ประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวก็มีได้มีบทบัญญัติที่จะเยียวยาผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนั้น และส่วนมากผู้ที่ได้รับความเสียหายดังกล่าว ก็ต้องไปฟ้องร้องในทางแพ่งกันเองเพียงลำพัง โดยอ้างฐานความผิดเรื่องละเมิด และในส่วนรัฐก็มิได้เข้ามาดูแลและเยียวยาให้ได้รับค่าตอบแทนในเบื้องต้นได้ จากเหตุผลดังกล่าวจึงก่อเกิดแนวความคิดให้รัฐเข้ามาดูแลและจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้เสียหาย อันถือเป็นกรณีที่รัฐบาลจะต้องเข้ามารับผิดชอบต่อสวัสดิการสังคมของประชาชน อันถือว่าเป็นสวัสดิการสังคมประเภทหนึ่ง เพื่อเป็นการเยียวยาผู้เสียหายที่เป็นผู้บริสุทธิ์ และมีได้เป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม

อย่างไรก็ตามอีกเหตุผลหนึ่งของแนวคิดคือ อาชญากรรมที่เกิดขึ้นมาในประเทศนั้น เกิดขึ้นเนื่องจากประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลมีข้อบกพร่อง เจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานบกพร่อง ทำให้เกิดการกระทำความผิดอันเป็นอาชญากรรมเกิดขึ้น ดังนั้นแล้ว จึงมองเห็นว่า อาชญากรรมเกิดขึ้นเพราะความบกพร่องของรัฐ รัฐจึงต้องเข้ามารับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อประชาชน เพื่อให้รัฐมีสภาพเป็น “รัฐสวัสดิการ” (Welfare State) อันเป็นหลักการที่เป็นที่ยอมรับของทั่วโลก ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนคนไทยได้รับสวัสดิการเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นดังกล่าว รัฐจึงควรตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่

จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ขึ้นบังคับใช้ในปัจจุบัน ทั้งตามท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้มีหมายเหตุไว้ดังนี้

“เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ โดยที่บทบัญญัติมาตรา 245 และมาตรา 246 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดนั้นและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายใดทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ดังนั้นเพื่อให้การรับรองสิทธิดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” จากหมายเหตุตอนท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นการบัญญัติมาเพื่อรับรองสิทธิของผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญ ประกอบแนวคิดของการเยียวยาผู้เสียหายให้ได้รับความยุติธรรมในสังคมในปัจจุบันจึงมีการเยียวยาผู้เสียหายโดยมีการจ่ายค่าตอบแทนโดยรัฐ ประกอบทั้งในการเสนอร่างและพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ของสำนักงานกฤษฎีกา ก็ได้มีการกล่าวถึงหลักการและเหตุผล ไว้ดังนี้

1) หลักการ

เนื่องจากปัจจุบันผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมได้รับเคราะห์กรรมและต้องดำเนินการด้วยตนเองในการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิดทางอาญา ซึ่งบางครั้งเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจับกุมหรือนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามาลงโทษหรือผู้กระทำความผิดทางอาญาไม่อยู่ในฐานะที่จะชดใช้ค่าเสียหายให้ได้เนื่องจากถูกจำคุก ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนและรัฐก็ต้องมีส่วนรับผิดชอบต่อผู้เสียหายด้วย เพราะไม่สามารถให้ความคุ้มครองความปลอดภัยผู้เสียหายได้ นอกจากนี้ ในการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยมาดำเนินคดี บางครั้งอาจเกิดความผิดพลาดไม่รัดกุม เมื่อคดีถึงที่สุดปรากฏว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิดแต่ต้องถูกคุมขังหรือได้รับความเสียหายอย่างอื่นในระหว่างดำเนินคดี รัฐจึงต้องเข้าไปมีส่วนรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย จึงเห็นสมควรจัดตั้งกองทุนเงินชดเชยแก่บุคคลเหล่านั้นรวมทั้งให้ความช่วยเหลือในการขอลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วย²⁴

²⁴ สำนักงานกฤษฎีกา, “บันทึกข้อความ ส่วนราชการกลุ่มกฎหมายที่ 12,” 4 มีนาคม 2540.

2) เหตุผลในการบัญญัติพระราชบัญญัติค่าตอบแทน

จากสาเหตุที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม คือ ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับเกิดจากการกระทำของผู้กระทำความผิดทางอาญาหรือได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากเพราะการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีความบกพร่อง ซึ่งเมื่อเกิดการกระทำ ความผิดทางอาญาและมีความเสียหายเกิดขึ้น โดยปกติเป็นเรื่องที่ผู้ได้รับความเสียหายเหล่านี้ไปฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำผิดเอง ซึ่งปรากฏว่าผู้เสียหายไม่ได้รับการชดใช้หรือได้รับชดใช้เพียงบางส่วน กรณีนี้จึงเป็นการสร้างภาระเพิ่มขึ้นแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายอยู่แล้ว ทั้งที่ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองประชาชนได้อย่างทั่วถึง หรือเหตุเพราะว่าผู้เสียหายต้องเข้ามาช่วยเหลือรัฐในการจับกุมผู้กระทำผิด ดังนั้น จึงเกิดแนวคิดว่ารัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วย ซึ่งคล้ายกับเป็นงานสวัสดิการสังคมประเภทหนึ่ง กล่าวคือ รัฐจะเป็นผู้ชดใช้ความเสียหายไปก่อนแล้วจึงไปไล่เบี้ยเอาจากตัวผู้กระทำความผิดต่อไป ซึ่งในประเทศที่มีการจัดตั้งกองทุนขึ้นมา โดยเฉพาะจะทำให้เห็นแนวความคิดดังกล่าวชัดเจนขึ้น คือ ที่มีส่วนหนึ่งของเงินกองทุน มาจากเงินที่ได้มาจากผู้กระทำความผิด เช่น เงินค่าปรับ เงินค่าประกันตัว หรือเงินที่รัฐได้จากการใช้สิทธิฟ้องไล่เบี้ยเอาจากผู้กระทำความผิดหลังจากที่ได้นำเงินกองทุนจ่ายให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายไปก่อนแล้ว²⁵ จากแนวคิดหลักการและเหตุผลดังกล่าวจึงมีการใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

สิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่มีการบัญญัติพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ออกมาบังคับใช้ที่จะต้องกล่าวคือ สิทธิของประชาชนที่รัฐจะต้องเข้ามาคุ้มครองชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน คือแนวความคิดในเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” ด้วย

ดังนั้น จากการศึกษาถึงสิทธิมนุษยชน ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น รวมถึงความเป็นมาแนวคิดและทฤษฎีในการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แล้วจะเห็นได้ว่า เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ผู้ที่ถูกกระทำความผิดทางอาญาย่อมถือว่า ถูกกระทำละเมิดทั้งต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สินหรือสิทธิด้วยเช่นกัน ดังนั้นเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ผู้เสียหายก็ต้องได้รับค่าตอบแทนทั้งทางชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินด้วย โดยพิจารณาได้จากความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้ คือ บุคคลจะต้องรับในผลแห่งความเสียหายที่เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำผิดของตน ตามหลักกฎหมาย Common Law ในการพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นสัมพันธ์กับการกระทำ

²⁵ เรื่องเดียวกัน หน้า 4.

หรือไม่ จะต้องพิจารณาในเบื้องต้นเสียก่อนว่าการกระทำนั้นในทางธรรมชาติหรือตามหลักวิทยาศาสตร์แล้วเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นหรือไม่ (Would the result have happened but for the event?) การพิจารณาในเบื้องต้นนี้อาจจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลขยายออกไปค่อนข้างกว้างขวาง จึงต้องมีการจำกัดวงให้แคบลง ทั้งนี้โดยถือว่าผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสามารถคาดหมายได้ว่าการกระทำของตนอาจจะก่อให้เกิดความเสียหาย ความสามารถในการคาดหมายผลเสียหายดังกล่าวนี้ให้พิจารณาจากสามัญชนที่มีเหตุผลโดยทั่วไป (Reasonable man) อย่างไรก็ตาม หากความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากความประสงค์ใจของผู้กระทำ ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบเสมอ ถึงแม้ว่าพิจารณาจากสายตาของสามัญชนทั่วไปแล้วความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นอาจไม่คาดหมายได้ก็ตาม²⁶ และเมื่อนำมาปรับเข้ากับสภาพปัญหาที่ผู้ศึกษาได้ค้นคว้า คือการได้รับค่าตอบแทนผู้เสียหายจากรัฐ กรณีศึกษาความเสียหายต่อทรัพย์สิน อันเกิดจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ก็เห็นว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ยังมีความบกพร่องที่ไม่สามารถเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างยุติธรรม ดังนั้นเมื่อรัฐมีหน้าที่ที่ต้องรักษาความสงบในบ้านเมืองและป้องกันอาชญากรรมมิให้เกิดขึ้น เมื่อไม่สามารถทำหน้าที่ในส่วนตรงนี้ได้ เมื่ออาชญากรรมเกิดขึ้นและผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจและทรัพย์สิน รัฐจึงต้องเข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจะเรียกร้องเอาเต็มที่ไม่ได้ ต้องเป็นเพียงการเยียวยาเบื้องต้นเท่านั้น อย่างไรก็ตามผู้ศึกษายังเห็นว่าสามารถช่วยเพิ่มการเยียวยาด้านทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้นโดยอ้างอิงจากกฎหมายในต่างประเทศ

2.5 การจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายในต่างประเทศ

ในประเทศต่างๆ มีหลายประเทศที่ถือปฏิบัติโดยยึดถือแนวทางหรือโครงการดำเนินการที่จะชดเชยโดยที่ให้ค่าทดแทนแก่ประชาชนผู้ซึ่งได้ประสบกับความทุกข์ยากอันเป็นผลมาจากการกระทำความผิดทางอาญา โดยที่วิธีการและแนวทางในแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันออกไปในเรื่องของการให้ค่าทดแทนและในเรื่องของวิธีการประเมินค่าทดแทน ซึ่งกฎหมายทดแทนค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมนี้ แม้ว่ากฎหมายของแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันไป แต่ในทุกประเทศต่างก็ยอมให้มีการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมในความผิดที่มีลักษณะรุนแรง (Serious crime) และกระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของมหาชนทั่วไปเสมอ โดยเฉพาะในความผิดที่เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย เป็นความผิดที่ประเทศต่างๆ

²⁶ จารุวรรณ จำเพชร และพงษ์ศักดิ์ จำเพชร ความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายอาญาต่อจำเลย: ศึกษาผ่านทนายความขอแรง กรุงเทพมหานคร : งานวิจัยทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2541 หน้า 26-27.

ให้ความสนใจเป็นอันดับแรก และนอกจากนี้ความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยเฉพาะความผิดฐานข่มขืน กระทำชำเรา ก็เป็นความผิดที่กฎหมายของประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญและนำมาพิจารณาเพื่อการจ่ายค่าทดแทนอีกส่วนหนึ่งด้วย²⁷ แต่ในการจ่ายค่าทดแทนค่าเสียหายของบางประเทศยังให้ค่าทดแทนในกรณีที่ทรัพย์สินได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำผิดทางอาญาด้วย เช่น

2.5.1 ประเทศออสเตรเลีย

ในปัจจุบันนี้ทุกมลรัฐในออสเตรเลียมีระบบการจ่ายค่าทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรมและกองทุนเงินทดแทนดังกล่าว ระบบดังกล่าวของทุกมลรัฐมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพียงแต่จะแตกต่างกันไปในรายละเอียดเท่านั้น ในทุกๆ มลรัฐกองทุนเงินทดแทนนี้จัดตั้งขึ้นจากเงินภาษี และทุกมลรัฐมีนโยบายเรียกเงินทดแทนที่ได้จ่ายให้แก่เหยื่ออาชญากรรมนี้คืนจากผู้กระทำ ความผิดด้วยและในปี 1987 กองทุนเงินทดแทนนี้นอกจากจะได้รับเงินสนับสนุนจากเงินภาษีแล้ว ผู้กระทำผิดยังจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียม (Levy) เป็นจำนวน \$5 ในกรณีที่เหยื่ออาชญากรรมมีส่วนทำให้เกิดการกระทำความผิด, \$20 ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้กระทำผิดถูกตัดสินว่ากระทำความผิด Summary offence, \$30 ในกรณีที่ผู้กระทำผิดถูกตัดสินว่ากระทำความผิดที่ร้ายแรงสามารถฟ้องหรือร้องทุกข์ได้ (Indictable offences) และสำหรับเด็กค่าธรรมเนียมจะเป็นจำนวน \$5 สำหรับความผิดที่เหยื่ออาชญากรรมมีส่วนทำให้เกิดการกระทำความผิด และ \$10 สำหรับความผิดอื่นๆ นอกจากนี้จำนวนเงินค่าทดแทนสูงสุดที่เหยื่ออาชญากรรมจะได้รับคือ \$20,000 สำหรับความเจ็บปวดและทุกข์ทรมาน ประเด็นที่สำคัญที่สุดสำหรับกฎหมายทดแทนค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมนี้ ทุกมลรัฐในออสเตรเลีย จะคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดและเหยื่ออาชญากรรมด้วย กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดของเหยื่ออาชญากรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมมีเพียงใดหรือไม่ เหยื่ออาชญากรรมเป็นญาติของผู้กระทำผิดหรือเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกันกับผู้กระทำความผิดหรือไม่ด้วย สำหรับความผิดที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้ นั้น ก็ขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละมลรัฐ ในมลรัฐนิวเซาท์เวลส์ ซึ่งเป็นมลรัฐแรกของประเทศออสเตรเลียที่มีกฎหมายทดแทนค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมนี้ กฎหมายนี้คือ New South Wales Criminal Injuries Compensation Act of 1967 ซึ่งจะจ่ายค่าทดแทนให้ในความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายซึ่งรวมถึงการทำให้แท้งลูก และทำอันตรายต่อจิตใจและประสาทด้วย เช่นเดียวกับในมลรัฐควีนส์แลนด์ และมลรัฐออสเตรเลียใต้ซึ่งมี Criminal Injuries Compensation Act โดยมีรายละเอียดของกฎหมายเป็นอย่างเดียวกับกฎหมายของมลรัฐนิวเซาท์เวลส์ และควีนส์แลนด์ดังกล่าว แต่ในมลรัฐวิกตอเรียมีการจ่าย

²⁷ วัชตพวงษ์ ศรีสุขใส ผลการดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาในจังหวัด เชียงใหม่ การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เศรษฐศาสตร์การเมือง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2550 หน้า 70

ค่าทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรมทุกประเภท (any crime) ไม่มีการระบุรายชื่ออาชญากรรมใดๆ ไว้ว่าอาชญากรรมประเภทใดบ้างที่จะอยู่ในข่ายของการได้รับค่าทดแทน ดังนั้นแม้ว่าจะเป็นอาชญากรรมในลักษณะของการประทุษร้ายต่อร่างกาย ทรัพย์สินหรืออื่นๆ ก็อาจได้รับการทดแทนทั้งสิ้น ทั้งนี้เพียงแต่มีเงื่อนไขว่าผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษจำคุกเท่านั้น²⁸

ซึ่งพระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม 1996 (Victims of Crime Assistance Act 1996 Victoria) มีเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม โดยการจ่ายเงินจากรัฐเพื่อเยียวยาผู้เสียหายทางการเงินสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นน่าจะเกิดหรืออาจจะมีขึ้นอันเป็นผลมาจากการกระทำความผิดอาชญากรรมนั้น โดยตรง 2) เพื่อช่วยเหลือทางการเงิน (รวมถึงความช่วยเหลือทางการเงินพิเศษ) อันเป็นการแสดงออกของรัฐถึงความเห็นอกเห็นใจ ความเสียใจและการตระหนักรู้ถึงความเดือดร้อนของเหยื่ออาชญากรรม และ 3) เป็นการเยียวยาผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ในการที่จะได้รับเงินช่วยเหลือเพราะเหตุที่ไม่อาจได้รับจากผู้กระทำความผิดหรือจากแหล่งอื่นนอกจากนั้นยังเป็น การให้ความช่วยเหลือโดยรัฐเพื่อเสริมการบริการของรัฐด้านอื่นๆ ให้แก่ผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม²⁹ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับกับผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ 1 กรกฎาคม 1997³⁰ โดยผู้มีสิทธิยื่นคำร้องได้แก่ 1) ผู้เสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดที่ได้กระทำขึ้นในรัฐวิกตอเรีย 2) ทายาทโดยธรรมของผู้ตายหรือบาดเจ็บจากการกระทำความผิดนั้น ไม่ว่าจะเป็ (ก) คู่สมรสของเหยื่อ (ข) บิดามารดาของเหยื่อ (ค) บุตรของเหยื่อ (ง) พี่น้อง พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันของเหยื่อ (จ) ผู้กระทำการแทนหรือผู้แทนโดยชอบธรรมของเหยื่อ ความเสียหายที่ผู้เสียหายมีสิทธิขอได้คือกรณี(ก) ได้รับบาดเจ็บเป็นอันตรายต่อร่างกายที่เกิดขึ้นจริงทางกายภาพ หรือ (ข) การเจ็บป่วยทางจิตหรือการกำเริบของการเจ็บป่วยทางจิต หรือความผิดปกติหรือการช็อกทางประสาท (ค) การตั้งครรภ์หรือ (ง) การได้รับความเสียหายตาม (ก) (ข) และ (ค) ที่เกิดจากการกระทำรุนแรงแต่ไม่รวมถึงการบาดเจ็บที่เกิดขึ้นจากการสูญเสียหรือความเสียหายของทรัพย์สินที่ได้มีการพิจารณาเป็นคดีเดียวกันและพิพากษาแล้วตามพระราชบัญญัติศาลปกครอง 1989³¹ และปริมาณของจำนวนเงินที่เหยื่อมีสิทธิจะได้รับความช่วยเหลือขึ้นอยู่กับสถานการณ์ความรุนแรงเฉพาะของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นนั้น ซึ่งเหยื่อที่ได้รับความเสียหายโดยตรงอาจจะได้รับการจ่ายให้สูงสุดถึง \$60,000 และ

²⁸ อัญชลี นายสุวรรณ การทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ หน้า 106-108

²⁹ Victims of Crime Assistance Act 1996 Part 1, Section 1

³⁰ Victims of Crime Assistance Act 1996 Section 2

³¹ Victims of Crime Assistance Act 1996 Section 3

พวกเขาอาจมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางการเงินพิเศษเพื่อครอบคลุมค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นหรือที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตเช่น :-

- ค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมของช่วงการให้คำปรึกษา;
- ค่าใช้จ่ายของทางการแพทย์ที่เกิดขึ้นอันเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของความรุนแรง
- การสูญเสียรายอาจได้รับถึง \$20,000 สำหรับระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี จากการกระทำของความรุนแรง
- สูญเสียหรือความเสียหายกับเสื้อผ้าที่สวมใส่ในเวลาที่เกิดการกระทำของความรุนแรงนั้น
- ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจริงและสมเหตุสมผลหรือมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นเพื่อช่วยในการเยียวยาเหยื่อจากการกระทำของความรุนแรง³²

โดยผู้เสียหายจะต้องยื่นเอกสารประกอบในใบเสนอขออย่างละเอียดโดยผู้ยื่นคำร้องขอสามารถยื่นได้เต็มตามจำนวนที่ได้รับความเสียหายที่เป็นจริงนั้นได้ครั้งเดียวจากการกระทำความคิดอันเดียวกันและเวลาเดียวกัน³³ อีกทั้งต้องสามารถพิสูจน์ได้และเป็นความจริงเพราะคณะกรรมการที่เรียกว่า Tribunal จะเป็นผู้ตรวจสอบและค้นหาความจริง การตัดสินใจจะอนุมัติหรือไม่อยู่ที่การพิจารณาและการตัดสินใจของพวกเขาซึ่งพวกเขาจะทำหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ด้วยความเที่ยงธรรมและรวดเร็วโดยจะตรวจสอบคำร้องและเอกสารประกอบทั้งหมดที่ยื่นขอเข้ามาว่ามีความเชื่อมโยงกับเหยื่อของความรุนแรงนั้นๆเพียงใด³⁴ นอกจากนั้นผู้ร้องต้องทำการโอนสิทธิเรียกร้องให้กับรัฐ โดยจะทำสัญญาก่อนหรือหลังจากการได้รับเงินช่วยเหลือแล้วก็ได้ เพื่อให้รัฐสามารถไต่เบี่ยงบังคับเอากับผู้กระทำความผิดทางแพ่งสำหรับความเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายนั้น³⁵ ถ้าหากผู้ยื่นคำร้องขอที่แสดงตนว่าเป็นผู้เสียหายนั้นสร้างหรือให้ข้อมูลอันเป็นเท็จและหลอกลวงในการยื่นขอเงินช่วยเหลือ จะได้รับโทษปรับจำนวนมหาศาล กล่าวคือ 120 เท่าต่อหน่วยการลงโทษซึ่งหนึ่งหน่วยการลงโทษในปีงบประมาณ 2011-2012 (1 กรกฎาคม 2011-30 มิถุนายน 2012) คือ \$ 122.14³⁶ หรือถูกจำคุก 12 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ³⁷

³² Victims of Crime Assistance Act 1996 Section 8

³³ Victims of Crime Assistance Act 1996 Section 18

³⁴ Victims of Crime Assistance Act 1996 Section 31,32

³⁵ Victims of Crime Assistance Act 1996 Section 51

³⁶ Victoria's Acts and Regulation to describe the amount of a fine or a fee

³⁷ Victims of Crime Assistance Act 1996 Section 66,67

ระบบผู้มีอำนาจพิจารณาจ่ายค่าทดแทนของประเทศออสเตรเลียนี้แตกต่างกันไปตามแต่กฎหมายของแต่ละมลรัฐ ในมลรัฐนิวเซาท์เวลส์เหยื่ออาชญากรรมสามารถยื่นคำขอต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายการคลังของรัฐ (State Treasury) ให้จ่ายค่าทดแทนให้แก่ตนได้ ทั้งนี้แม้ว่าผู้กระทำผิดจะไม่ถูกลงโทษก็ตาม แต่อย่างไรก็ดีการรับค่าทดแทนนี้หาใช่เป็นสิทธิของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไม่ หากแต่เป็นอำนาจของมลรัฐที่จะพิจารณาจ่ายค่าทดแทนหรือไม่ก็ได้ ส่วนในมลรัฐควีนส์แลนด์นั้น ผู้มีอำนาจพิจารณาก็คือรัฐบาลของมลรัฐ สำหรับในมลรัฐวิกตอเรียได้จัดตั้ง Crime Compensation Tribunal ขึ้นในปี 1972 เป็นผู้มีอำนาจพิจารณาจ่ายค่าทดแทน

2.5.2 ประเทศฟินแลนด์

ในปี 1973 รัฐบาลของฟินแลนด์ได้ออกกฎหมายว่าด้วยการทดแทนค่าเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรมจากกองทุนสาธารณะ (Public Fund) และกฎหมายนี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 1974 ตามกฎหมายฉบับนี้รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรมไม่เฉพาะแต่ในความผิดที่เกี่ยวกับชีวิตร่างกายเท่านั้น แต่ให้ค่าทดแทนสำหรับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินด้วย แต่อย่างไรก็ดี กรณีที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรมในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินนี้ ต้องปรากฏว่าผู้กระทำผิดได้กระทำความผิดเนื่องจากเหตุใดเหตุหนึ่งดังนี้

- เป็นคนจรจัด
- เสพยาเสพติด
- มีความบกพร่องทางจิต จิตฟั่นเฟือน
- เมาสุรา
- ผู้กระทำผิดถูกจำคุกในเรือนจำหรือถูกจำกัดอิสรภาพ ทั้งนี้ไม่ว่าจะ

กระทำผิดนั้น

ในขณะที่อยู่ในความควบคุมของเรือนจำ หรือในขณะที่อยู่ในระหว่างพักการลงโทษของเรือนจำหรือในระหว่างหลบหนีจากเรือนจำ หรืออยู่ในระหว่างการคุมประพฤติ หรือสำหรับเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นเด็ก หรือผู้เยาว์ในระหว่างที่อยู่ในระหว่างการคุมประพฤติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กนอกจากนี้กรณีที่เหยื่ออาชญากรรมได้รับความเสียหายจากอุบัติเหตุทางการจราจร เหยื่ออาชญากรรมมีสิทธิได้รับค่าทดแทนตามพระราชบัญญัติการประกันภัยสำหรับการจราจร (Traffic Insurance Act of 1959)³⁸

³⁸ อัญชลี ฉายสุวรรณ การทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ

ผู้มีอำนาจจ่ายค่าทดแทนของประเทศฟินแลนด์นี้ คือ State Accident Office ซึ่งจะพิจารณาจ่ายค่าทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรมจากใบคำขอยื่นเข้ามา ในปีแรกของการใช้ระบบจ่ายเงินทดแทนนี้ มีคำขอที่ยื่นเข้ามาประมาณ 300 ฉบับ แต่มีคำขอเพียงครั้งหนึ่งที่ได้รับการพิจารณาให้จ่ายค่าทดแทน และจำนวนคำขอที่ยื่นเข้ามานั้นประมาณร้อยละ 50 เป็นคำขอในความผิดที่เกี่ยวกับชีวิตร่างกายและทรัพย์สินรวมกันอยู่ในกรณีเดียวกัน และผู้ยื่นคำขอส่วนใหญ่เป็นผู้ชายมีอายุโดยเฉลี่ยประมาณ 32 ปี และมักเป็นผู้ประกอบอาชีพแรงงานที่มีฝีมือ (Skilled workers) เป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือ (Unskilled workers) และเช่นเดียวกับกฎหมายของออสเตรเลีย การจะจ่ายค่าทดแทนให้เหยื่ออาชญากรรมหรือไม่นั้น จะนำเอาข้อเท็จจริงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดกับเหยื่ออาชญากรรม (Criminal-Victim relationships) และการมีส่วนรับผิดชอบของเหยื่ออาชญากรรมมาพิจารณาร่วมด้วย เช่นปัญหาว่าผู้กระทำผิดและเหยื่ออาชญากรรมควรอยู่อาศัยในครัวเรือนเดียวกันหรือไม่ หรือเหยื่ออาชญากรรมมีส่วนร่วมในการทำให้เกิดความผิดขึ้น ค่าทดแทนจะถูกปรับ (Adjusted) ให้ถูกต้อง

2.5.3 ประเทศแคนาดา

ในประเทศแคนาดา โดยเฉพาะรัฐวิกตอเรีย ได้มีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายไว้ใน Criminal Injury Compensation Act, R.S.B.C. 1996 โดยกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติถึงความหมายของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาว่า เป็นผู้ที่ได้รับ ความเสียหายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือการตั้งครรภ์ (“injury” mean bodily harm, including psychological harm, or pregnancy)³⁹ ซึ่งความเสียหายแก่ร่างกายนี้จะหมายถึงความเสียหายต่อชีวิตด้วย เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญาก็สามารถขอรับค่าตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งผลประโยชน์ที่สามารถขอรับได้คือ ผลประโยชน์ประเภทที่บัญญัติไว้ใน section 4 (“benefit” means a benefit in a category set out in section 4.)⁴⁰ ทั้งในกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติถึงผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่ออาชญากรรม) ว่ามีความหมายถึง บุคคลที่ไม่ใช่บุคคลที่เป็นพยาน แต่เป็นคนที่ถูกล่า หรือได้รับบาดเจ็บอันเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญา (ก) ที่บัญญัติถึงการกระทำความผิดไว้ (ข) ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำใน

³⁹ Criminal Injury Compensation Act, R.S.B.C. 1996 Part 1

⁴⁰ Ibid., p.168.

section 3(1)(a)(ii);) (“victim” mean a person, other than a witness, who is a killed or injured as a direct result of (a) a prescribed offence, or (b) and event referred to in section 3(1)(a)(ii);)⁴¹ แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายนี้จะไม่ใช้กับการตายของเหยื่ออาชญากรรมที่การกระทำความผิดทางอาญานั้นเกิดขึ้น ก่อนวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1972 หรือ ความตาย ความบาดเจ็บ ของบุคคลอันเนื่องมาจากทางที่จ้างแรงงาน (This Act does not apply with respect to (a) the death or of a victim that is the result of (i) an offence or event that occurred on or before July 1, 1972, or (ii) the operation of a motor vehicle, other than an assault using a motor vehicle, or (b) the death or injury of a person that arises out of, and occurs in the course of, that person’s employment) ในส่วนของ การให้ผลประโยชน์แก่ผู้เสียหาย กฎหมายนี้ได้บัญญัติไว้ใน section 4 ในหัวข้อ Award of benefits คือ ภายใต้อำนาจบังคับเมื่อมีผู้ร้องขอรับผลประโยชน์อันเกิดจากการกระทำความผิดที่บัญญัติไว้หรือทำให้เหยื่อได้รับบาดเจ็บ ให้ผู้อำนวยการให้ผลประโยชน์แก่เหยื่อภายใต้อำนาจกำหนดและข้อจำกัดตามที่ผู้อำนวยการเห็นเหมาะสมดังนี้ (ก) ค่าใช้จ่ายทางการแพทย์และทันตกรรม (ข) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยาตามใบสั่งแพทย์ (ค) การช่วยเหลือในความไร้ความสามารถ (ง) ค่าใช้จ่ายในการปรึกษาหรือพบแพทย์ (จ) ค่าใช้จ่ายในวิชาชีพ (ฉ) ค่าใช้จ่ายในการป้องกันคุ้มครองหรือการบริการ (ฉ) ค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมหรือจัดหาให้ใหม่ในความเสียหายเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ (ซ) ค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมบ้าน การบำรุง และการขนย้าย (ซ) ค่าตัดแปลงพาหนะหรือซื้อยานพาหนะ (ญ) ค่าแม่บ้านค่าเลี้ยงดูเด็กและการดูแลส่วนตัว (ส่วนบุคคล) (ฎ) ค่าขาดรายได้ (ฎ) ค่าเดินทางและการขนส่ง (ฐ) ประเภทที่กำหนดหรือบัญญัติไว้อื่น ๆ⁴² กรณีคนในครอบครัวที่ใกล้ชิด (บิดา มารดา บุตร) พยาน หรือผู้กระทำการแทน สำหรับการเรียกร้องความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาหรือการตายหรือได้รับความเสียหายของเหยื่ออาชญากรรม (ข) จำนวนเงินที่สั่งจ่ายภายใต้บังคับมาตรา 738 ของกฎหมายอาญาที่สั่งจ่ายแก่เหยื่อเพื่อชดเชยความเสียหายที่ได้รับแก่สังหาริมทรัพย์หรือเหตุการณ์ที่ทำให้เหยื่อได้รับบาดเจ็บ กล่าวคือในกรณีที่เกิดความเสียหายหรือความสูญหายหรือการทำลายทรัพย์สินอันเป็นผลมาจากการกระทำความผิดหรือจากการจับกุมหรือการพยายามจับกุมผู้กระทำความผิด การจ่ายเงินให้กับผู้เสียหายให้จ่ายตามจำนวนที่ไม่เกินกว่าราคาจริงของทรัพย์สินตามราคาที่กำหนดไว้ ณ วันที่ศาลมีคำสั่งให้จ่าย หากต้องส่งคืนทรัพย์สิน และค่าราคาส่วนใดส่วนหนึ่งของทรัพย์สินนั้นน้อยกว่าราคาทรัพย์สินที่ส่งคืนให้จ่าย

⁴¹ Ibid., p. 169.

⁴² Criminal Injury Compensation Act. R.S.B.C. 1996 Part 2. ข้อ 4

ตามราคา ณ วันที่มีคำสั่งให้ส่งกลับคืน อันเป็นจำนวนเงินตามความเป็นจริงที่พิสูจน์ได้⁴³ (2) ก่อนหรือหลังการจ่ายผลประโยชน์ ผู้อำนวยการอาจจะต้องให้เหยื่อ บุคคลในครอบครัวที่ใกล้ชิด พยานต้องโอนผลประโยชน์ให้ผู้อำนวยการ หรือสิทธิทั้งหมดของเหยื่อ บุคคลในครอบครัวที่ใกล้ชิด หรือพยานในกรณีดังนี้ (ก) สิทธิในการได้รับเงินตามคำพิพากษาหรือข้อตกลง หรือ (ข) การบังคับตามคำพิพากษาหรือตามข้อตกลง ไม่ว่าจะมีการพิพากษาหรือให้หรือตกลงก่อนหรือหลังจากที่มีการเรียกร้องผลประโยชน์ 3) จำนวนเงินที่อาจได้รับนั้นรวมถึงภายใต้การโอนสิทธิหรือทรัพย์สินในอนุมาตรา (2) ข้างต้น (ก) ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิพากษาที่ชี้ถึงจำนวนความเสียหายหรือค่าชดเชยในประเภทอื่น จะแตกต่างกันออกไปในราคา คุณค่าของผลประโยชน์ที่จัดหา โดยมีวัตถุประสงค์ในการชดเชยออกมาในส่วนที่เกี่ยวกับการประเมินค่าทรัพย์สิน⁴⁴

เมื่อนานาอารยประเทศต่างยอมรับว่าการดำเนินคดีอาญาอาจมีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ปัญหาสำคัญที่ต้องพิจารณาคือ เมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น รัฐควรมีหน้าที่ในการแก้ไขและเยียวยาต่อผู้บริสุทธิ์ โดยการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริสุทธิ์อันเนื่องจากการถูกระงับโดยองค์กรของรัฐ ซึ่งเป็นหลักในการชดเชยนั้นเพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาผู้บริสุทธิ์ และคำนวณโดยวางอยู่บนพื้นฐานการคำนวณค่าเสียหายทางแพ่งในส่วนของกฎหมายละเมิด โดยให้ครอบคลุมค่าเสียหายในทางการเงิน (Pecuniary) และค่าเสียหายที่ไม่ใช่ทางการเงิน (Non-pecuniary) เป้าหมายในการชดเชยแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาดังกล่าว จะวางอยู่บนพื้นฐานของความบริสุทธิ์ (Innocence) ของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นหลัก โดยไม่คำนึงว่าบุคคลดังกล่าวจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาถึงที่สุดแล้วหรือไม่ แต่หากผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้บริสุทธิ์ถูกจับแล้วดำเนินคดี ต่อมาถูกปล่อยตัว หรือศาลพิพากษาว่ามิได้กระทำความผิด ฯลฯ บุคคลดังกล่าวสมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นหน้าที่ของรัฐประการหนึ่ง ที่จะต้องจัดตั้งองค์กรขึ้นพิจารณาและชดเชยความเสียหายดังกล่าว โดยที่ไม่นำค่าชดเชยที่รัฐให้ขึ้นไปหักค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายจะได้รับจากการดำเนินคดีทางแพ่งเรียกร้องเอาจากผู้กระทำละเมิดต่อตน

ผู้เขียนเห็นด้วยกับข้อเสนอบนพื้นฐานที่จะให้มีการนำเอาระบบการทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมมาใช้ในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะค่าทดแทนในกรณีที่ทรัพย์สินได้รับความเสียหาย เนื่องจากเห็นตลอดมาว่า อาชญากรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ แม้เราถือว่ารัฐมีหน้าที่ป้องกันสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อย

⁴³ Criminal Code of Canada. Restitution to Victims of Offences section 738

⁴⁴ Criminal Injury Compensation Act. R.S.B.C. 1996 Past 2 ข้อ 8.

ปราศจากอาชญากรรมก็ตาม แต่รัฐก็ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่เช่นว่านั้นได้ตลอดไปเมื่ออาชญากรรมเกิดขึ้นรัฐในฐานะที่เป็นผู้มีหน้าที่ดังกล่าวจึงต้องเข้ามารับผิดชอบ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ประชาชนทุกคนในรัฐได้รับความยุติธรรมเท่าเทียมกัน แม้ว่าผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้นจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ได้รับผลร้ายแทนบุคคลอื่นในสังคมก็ตามแต่รัฐก็มีหน้าที่ที่จะต้องแก้ไขเยียวยาให้บุคคลดังกล่าวได้อยู่ในสังคมได้ต่อไปตามปกติ เสมือนว่ามีได้ เกิดอะไรขึ้นกับเขาเลย และในประการสำคัญที่สุดการนำเอาระบบดังกล่าวนี้มาใช้จะเป็นหนทางทำให้ประเทศไทยพัฒนาไปสู่รูปแบบของการเป็น “รัฐสวัสดิการ” ได้มากกว่าในปัจจุบันและรวดเร็วยิ่งขึ้นไปอีก เนื่องจากระบบการจ่ายค่าทดแทนนี้เป็นระบบหนึ่งในสวัสดิการสังคมของรัฐดังกล่าวมาแล้วข้างต้น และนอกจากนี้แล้วการใช้ระบบการจ่ายค่าทดแทนดังกล่าวนี้กลับเป็นผลดีต่อการป้องกันอาชญากรรมมิให้เกิดขึ้น ในรัฐได้อีกด้วย กล่าวคือ การที่รัฐต้องรับภาระรับผิดชอบในการจ่ายค่าทดแทนนี้จะทำให้รัฐเพิ่มความระมัดระวังในการป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรมขึ้น รัฐจะเอาใจใส่ต่อหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น เพราะในเมื่อจำนวนอาชญากรรมเกิดน้อยลงหรือไม่เกิดขึ้นเลยรัฐก็ไม่ต้องรับภาระจ่ายค่าทดแทนงบประมาณของรัฐก็ประหยัดไปได้อีกส่วนหนึ่งด้วย

บทที่ 3

การเยียวยาความเสียหายต่อทรัพย์สินจากการกระทำความผิดของเด็ก และเยาวชนในประเทศไทย

1. การพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน

1.1 ปรัชญาในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน

การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง เพราะก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อสังคมโดยรวมและต่อตัวผู้กระทำความผิดเอง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนนับได้ว่าเป็นกลุ่มประชากรที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ ดังนั้นจึงได้มีการนำมาตรการต่าง ๆ มาใช้ในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ปรัชญาในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดหรือปรัชญาในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดของสำนักวิชา 2 สำนัก คือ สำนักดั้งเดิมหรือสำนักคลาสสิก (Classical School) และสำนักปฏิฐานนิยม (Positive School)

1.1.1 สำนักดั้งเดิมหรือสำนักคลาสสิก

เป็นสำนักความคิดที่ถือกำเนิดขึ้นในศตวรรษที่ 18 เพื่อต่อต้านกับความป่าเถื่อน และความไม่แน่นอนของระบบกฎหมายและการลงโทษในสมัยนั้น โดยสำนักนี้ได้เสนอแนวความคิดในการปฏิรูปกฎหมายการลงโทษให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดให้เกิดความยุติธรรมตลอดจนเรื่องการอธิบายสาเหตุของการกระทำความผิด ผู้นำของสำนักคือ ซีซารี เบ็คคาเรีย (Cesare Baccaria) ชาวอิตาลีและเจเรมี เบนแทม (Jeremy Bantham) ชาวอังกฤษ ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการลงโทษอย่างเที่ยงธรรมและเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย ดังที่เบ็คคาเรีย กล่าวว่า

“บุคคลทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย ดังนั้นไม่ว่าผู้ใดกระทำความผิด ในลักษณะเดียวกัน จะต้องได้รับโทษเช่นเดียวกัน นอกจากนี้เพื่อให้บุคคลทุกคนได้ทราบว่าการกระทำผิดประเภทใดเป็นความผิดและบทลงโทษ ตัวบทกฎหมายจำเป็นต้องเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจนเพียงพอที่บุคคลทั่วไปจะเข้าใจได้”⁴⁶

สำนักนี้ได้เสนอให้ใช้วิธีการลงโทษเป็นเครื่องข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดและเป็นการป้องกันอาชญากรรม โดยมีความเห็นว่ามนุษย์มีความสามารถในการใช้เหตุผลสามารถเลือกได้ว่า การกระทำเช่นไรถูก การกระทำเช่นไรเป็นสิ่งที่ผิด มนุษย์มีพฤติกรรมเช่นใดนั้นเขาจะคำนึงถึงประโยชน์หรือผลร้ายที่เขาจะได้รับจากการกระทำของเขา ดังนั้น กฎหมายจะมีผลในการข่มขู่ยับยั้งการกระทำผิดของบุคคลก็ต่อเมื่อกฎหมายได้ให้ผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิดมากกว่าหรือเหมาะสมกับประโยชน์ที่เขาจะได้รับ ดังนั้นการบังคับใช้กฎหมายจึงต้องมีความแน่นอนและรวดเร็วและสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายได้ทุกครั้งหรือโอกาสที่ถูกลงโทษมีมากกว่าโอกาสที่จะหลุดรอดไปได้ เพื่อให้เกิดความเกรงกลัว แนวความคิดนี้จึงเน้นที่การลงโทษต่อผู้กระทำความผิดทุกรายด้วยวิธีที่รวดเร็วและแน่นอนเหมาะสมกับความผิด เพื่อเป็นการข่มขู่และยับยั้งการกระทำที่จะเกิดขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการป้องกันอาชญากรรมด้วย

1.1.2 สำนักปฏิฐานนิยม

เกิดขึ้นในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 อิทธิพลของความเจริญทางวิทยาศาสตร์ได้เข้ามามีอิทธิพลเหนือหลักเหตุผลและปรัชญาในศตวรรษที่ 18 สำนักนี้นำโดยอาชญาวิทยาชาวอิตาลี 3 ท่าน คือ ซีซารี ลอมโบโรโซ (Cesare Lombroso) ราฟเฟลโล การ์โอฟาโล (Raffaello Garofalo) และเอ็นริโก เฟอร์รี (ENrico Ferri) ได้เสนอแนวความคิดโดยใช้หลักวิทยาศาสตร์ในการวิเคราะห์สาเหตุการกระทำผิด และการบังคับใช้กฎหมายว่ากฎหมายจะต้องคำนึงถึงสาเหตุพื้นเพดั้งเดิมของผู้กระทำความผิด เพราะการที่คนจะกระทำความผิดได้นั้นเกิดจากการที่เขาถูกกดดันในจิตใจซึ่งทำให้เขาไม่มีโอกาสใช้เหตุผลพิจารณาถึงผลดีและผลเสียก่อนที่จะกระทำความผิด สำนักนี้จึงหันมาศึกษาตัว อาชญากรมากกว่าศึกษากฎหมาย

ซีซารี ลอมโบโรโซ ได้ศึกษาอาชญากรเป็นจำนวนมากและได้คิดค้นคำว่า “อาชญากรโดยกำเนิด” (Born Criminal) ขึ้นมา โดยเขาได้ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมของอาชญากรเป็นผลมาจากการถ่ายทอดทางกายภาพและจิตใจ ซึ่งอาชญากรได้รับจากบรรพบุรุษ ในขณะที่

⁴⁶ เกษวรางค์ จิณะแสน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่อยู่ระหว่างถูกคุมความประพฤติในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2542 หน้า 38

กาโรฟาโล (Garofalo) ศึกษาเรื่อง “อาชญากรรมชาติ” และกอร์ริง (Goring) ศึกษาพบว่าผู้ต้องขัง มีภูมิปัญญาดีน้อยกว่าคนทั่วไป

ตามความคิดของสำนักนี้ที่หันไปศึกษา “ตัวอาชญากร” นั้น เพราะถือกันว่ากฎหมายและรัฐเป็นสิ่งที่สมบูรณ์อยู่แล้วและสิ่งที่ผิดปกติดูอยู่ที่ตัวผู้กระทำผิดหรือผู้ที่ละเมิดกฎหมาย ซึ่งจำเป็นต้องทำการศึกษว่าทำไมจึงกระทำผิด มีอะไรเป็นสาเหตุ ทั้งนี้ก็เพื่ออบรมแก้ไขให้ปรับตัวเข้ากับสังคมหรือปฏิบัติตามกฎหมายได้ ซึ่งผลการใช้แนวความคิดนี้ก็ถือมีการหันมาใช้กฎหมายในลักษณะที่มีการผ่อนปรนต่อผู้กระทำความผิดเป็นราย ๆ ไป โดยคำนึงถึงสาเหตุที่ผู้กระทำผิด “ผิดปกติ” ให้กลับเป็น “ปกติ” ดังนั้น การลงโทษผู้กระทำผิดจึงไม่มุ่งในด้านการข่มขู่ให้เข็ดหลาบ แต่เป็นการอบรมแก้ไขให้เขาปรับตัวเข้ากับสังคมได้ หากเปรียบเทียบถึงปรัชญาแนวความคิดของทั้งสองสำนักนี้แล้วจะเห็นได้ว่า มีความคิดที่ขัดแย้งและตรงข้ามกันในเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งสามารถเห็นถึงความแตกต่างกัน

1.2 การพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน

กฎหมายที่ใช้ในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนในปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งมุ่งเน้นเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพและวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาเด็ก และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเด็กและเยาวชนมีวุฒิภาวะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านการศึกษา ค่านิยมและพฤติกรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตน้อยกว่าผู้ใหญ่มาก ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับเด็กและ เยาวชนไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากคดีธรรมดาทั่วไปเพื่อสวัสดิภาพของเด็กและ เยาวชน

กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดี ซึ่ง เด็กและเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญา ไม่ว่าจะเป็ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดตามพระราชบัญญัติอื่นๆ คดีอาญาที่โอนมาจากศาลธรรมดาในกรณีที่ทำเลยอายุยังไม่เกิน 20 ปีบริบูรณ์ เนื่องจากศาลที่พิจารณาคดีนั้นได้พิจารณาโดยคำนึงถึงร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและนิสัยแล้ว เห็นว่าบุคคลนั้นยังมีสภาพเช่นเดียวกันเด็กและเยาวชน คดีครอบครัว คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ และคดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ถืออายุเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น โดย “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ จากแต่เดิม ที่กำหนดให้ “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยัง

ไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ และ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ จากแต่เดิม ที่กำหนดให้ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ การแก้ไขเรื่องอายุเด็กและเยาวชนเป็นไปเพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้เพิ่มมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเข้ามา เป็นการนำมาตรการทางเลือกอื่นมาใช้แทนการดำเนินคดีตามช่องทางปกติ เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็ก ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีเมื่อค้ำถึง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความคิด

การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนนั้นเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เด็กและ เยาวชนมีโอกาสรอดพ้นเป็นคนดีและป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคต ของชาติกระทำความผิดซ้ำอีก

2. ความรับผิดชอบในทางละเมิด

2.1 หลักการฟ้องละเมิดตาม ปพพ.มาตรา 420

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติเรื่องละเมิดไว้ในมาตรา 420 ดังนี้ “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

จากมาตรา 420 จะเห็นได้ว่า มีลักษณะความเสียหายที่เกิดขึ้นดังนี้

- 1) ความเสียหายที่แน่นอน จากการกระทำความผิดตามมาตรา 420 คือ ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด
- 2) ความเสียหายที่ไม่แน่นอน คือ เป็นเพียงอาจจะเสียหาย หรืออาจจะเป็นอันตราย ยังไม่เป็นการทำให้เสียหาย หรือเป็นกรณีเรียกค่าเสียหายที่คาดหมายว่าจะได้ ถือว่าทำให้ตนขาดประโยชน์นั้น ๆ ไป อันเป็นความเสียหายที่คาดคะเนไม่แน่นอน
- 3) ความเสียหายที่มีสิ่งทดแทน จากการที่ถ้าการกระทำละเมิดเป็นเหตุให้บุคคลอื่นตาย ได้รับเงินบำเหน็จ หรือได้รับเงินตามที่ประกันชีวิตไว้ หรือมีการชำระค่ารักษาพยาบาลโดยบุคคลอื่น ที่ไม่ใช่ผู้กระทำละเมิด ดังนี้ ถือว่าการได้สิทธินั้นไม่ใช่เป็นการช่วยเหลือผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าเสียหาย ดังนั้นผู้ละเมิดยังต้องรับผิดชอบอยู่

4) ความเสียหายสามารถกำหนดเป็นราคาเงินหรือทองได้หรือไม่ เนื่องจาก การทำให้เขาเสียหายตามมาตรา 420 เช่น ทำให้ทรัพย์สินเสียหาย ก็สามารถคิดเป็นเงินเป็นทอง ได้ เพราะทรัพย์สินมีราคา รู้ได้ว่าเสียหายเท่าใด กล่าวคือ ถ้าทรัพย์สินได้รับความเสียหาย ก็ย่อมสามารถ รู้ได้ว่า เสียค่าใช้จ่ายเท่าใดจึงซ่อมเสร็จสมบูรณ์ หรือมีราคาเท่าใด ที่จะนำมาทดแทนตัวทรัพย์สินได้ ในส่วนความเสียหายเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายนั้น จะดีเป็นราคาไม่ได้ เพียงแต่ต้องนำพฤติการณ์และ ข้อเท็จจริงมาเป็นองค์ประกอบในการได้รับค่าสินไหมทดแทน แต่ในเรื่องความเสียหายทรัพย์สิน นั้น สามารถคำนวณราคาค่าเสียหายได้อย่างชัดเจน

จากการกระทำละเมิด ซึ่งเมื่อเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และ ทรัพย์สินแล้ว ผู้ถูกละเมิดนั้นสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบกับการกระทำ ความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้เสียหายด้วย แต่ผู้เสียหายไม่ต้องเรียกร้องค่าสินไหมจากผู้กระทำละเมิด หรือผู้กระทำความผิดทางอาญา แต่สามารถเรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐได้ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ซึ่งตาม พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวนี้ ผู้เสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายได้ต้องเป็นผู้เสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจเท่านั้น แต่เมื่อเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้เสียหายก็ไม่สามารถเรียกค่าตอบแทน จากรัฐได้ จะต้องไปเรียกร้องในความผิดฐานละเมิดตามที่กล่าวมาข้างต้น

3. คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ในปัจจุบันการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นแทบทุกวัน ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการกระทำ ความผิดฐานใดฐานหนึ่งย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เคราะห์ร้ายผู้ตกเป็นเหยื่อแห่งผลของ การกระทำนั้น ซึ่งกฎหมายเรียกว่า ผู้เสียหาย⁴⁷ และรัฐมีหน้าที่ต้องนำตัว ผู้กระทำผิดมาลงโทษเพื่อ เป็นการรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง โทษตามประมวลกฎหมายอาญาที่จะลงแก่ ผู้กระทำความผิด มี 5 ประเภท คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และ ริบทรัพย์สิน นอกจากนี้ การลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำผิดแล้ว ผู้เสียหายยังมีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนในทาง แพ่งที่ตนได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาอีกด้วย กฎหมายวิธีพิจารณา

⁴⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา “ มาตรา 4 “ผู้เสียหาย” หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งรวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4,5 และ 6

ความอาญา ได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางในการเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งจากการกระทำ ความผิดอาญาไว้ 2 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ผู้เสียหายจะฟ้องร้องต่อศาลซึ่งพิจารณา คดีอาญาหรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งก็ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิ.อ.) มาตรา 40⁴⁸

แนวทางที่ 2 คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เรียกทรัพย์สิน หรือ ราคา แทน ผู้เสียหาย ในฐานความผิด 9 ฐาน คือ ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก น้อ โกง ยักยอก หรือรับของโจร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิ.อ.) มาตรา 43⁴⁹

เนื่องจากแนวทางทั้ง 2 ประการข้างต้น ยังไม่สามารถบรรเทาความเดือดร้อนเสียหาย แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดหรือผู้เสียหายได้ เพราะมีข้อจำกัดบางประการ เช่น กรณีการใช้สิทธิฟ้องร้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตาม ป.วิ.อ. มาตรา 40 ผู้เสียหายต้องรับภาระ ค่าใช้จ่ายต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น ค่าทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล อีกทั้งการพิจารณาคดีต้องใช้เวลาใน การพิจารณายาวนาน ผู้เสียหายอาจไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายได้ทันท่วงที หรือ กรณี พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามที่ระบุไว้ใน ป.วิ.อ. มาตรา 43 กฎหมายกำหนดให้อัยการเรียกร้องค่าเสียหายที่เป็นทรัพย์สินหรือราคาที่สูญหายไปจากการกระทำ ความผิดโดยตรงเท่านั้น จะใช้สิทธิเรียกร้องเอาค่าเสียหายอย่างอื่น เช่น ดอกเบี้ย ค่าแรงงาน ค่าจ้าง ไม่ได้ เพราะกฎหมายถือว่าค่าเสียหายดังกล่าวมิใช่ทรัพย์สินหรือราคาที่สูญหายไปจากการกระทำผิด หากผู้เสียหายต้องการเรียกร้องเอาค่าเสียหาย กล่าวคือต้องไปฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่อง คดีอาญาตาม ป.วิ.อ. มาตรา 40 ต่อไป อีกทั้งฐานความผิดที่กฎหมายให้อำนาจแก่พนักงานอัยการ เรียกเอาทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายก็กำหนดไว้เพียง 9 ฐานความผิด เท่านั้นหากเป็นความผิด ฐานอื่นนอกจากนี้แล้วพนักงานอัยการไม่สามารถเรียกร้องแทนผู้เสียหายได้

อย่างไรก็ดีความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับในคดีอาญามีได้จำกัดเฉพาะฐานความผิด ตามที่ระบุไว้ใน ป.วิ.อ. มาตรา 43 เท่านั้น และความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับมิได้เป็นเรื่องทรัพย์สิน เท่านั้น เพราะยังมีความผิดและความเสียหายเพราะเหตุได้รับอันตรายต่อ ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ

⁴⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา “ มาตรา 40 การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาจะฟ้อง ต่อศาล ซึ่งพิจารณาคดีอาญาหรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งก็ได้ การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ”

⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา “ มาตรา 43 คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจร สลัด กรรโชก น้อ โกง ยักยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญหายไป เนื่องจากการกระทำผิดนั้น เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย ”

ชื่อเสียงและทรัพย์สินอีกหลายฐานความผิดที่ผู้เสียหายควรได้รับการเยียวยา ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเฉพาะให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่เขาสูญเสียไปโดยตรงเท่านั้น แม้ผู้เสียหายจะมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวนี้ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ประกอบมาตรา 438⁵⁰ ก็ตาม ผู้เสียหายต้องไปยื่นฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหากทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีและได้รับการเยียวยาล่าช้า

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นนับแต่วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548 เป็นต้นไป ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาทุกฐานความผิดบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่เป็นผลจากการกระทำให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง และทรัพย์สิน ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่สำคัญตาม มาตรา 44/1⁵¹ ดังนี้

1. ผู้เสียหายที่จะยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้ต้องเป็นคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือคดีที่ผู้เสียหายขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการเท่านั้น หากเป็นกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองตาม ป.วิ.อ. มาตรา 28 (2) ผู้เสียหายไม่สามารถยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 ได้ ทั้งนี้เนื่องจากหากผู้เสียหายยื่นฟ้องคดีเองย่อมมีอำนาจร้องขอบังคับให้ชดใช้ตามมาตรา 40 ได้อยู่แล้ว ในกรณีผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายตาม ป.วิ.อ. มาตรา 5 (2)⁵² แม้จะมีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้เสียหายได้ ถ้าไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนก็ไม่สามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลได้เช่นกัน

2. คำร้องขอค่าสินไหมทดแทนตาม ป.วิ.อ. มาตรา 44/1 สามารถยื่นต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา ก่อนเริ่มทำการสืบพยาน หรือในกรณีที่ไม่มีกรณีสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีโดยคำร้องดังกล่าวต้องเป็นคำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำผิดของจำเลยในคดีอาญาเท่านั้น จะเป็นคำขอบังคับอย่างอื่น เช่น ร้องขอบังคับให้จำเลยรับบุตรของผู้เสียหายซึ่งถูกจำเลยข่มขืนกระทำชำเราเป็นบุตรไม่ได้และคำขอต้องไม่ขัดแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

⁵⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “ มาตรา 438 วรรคสอง อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้นได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิดหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย ”

⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา “ มาตรา 44/1 ”

⁵² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา “ มาตรา 5 บุคคลเหล่านี้จัดการแทนผู้เสียหายได้ ... (2) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาเฉพาะแต่ในความผิดอาญา ซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้...”

3. ค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้องนั้นต้องมีได้เกิดจากการกระทำเพื่อชำระหนี้อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี เช่น การล่อลวง ชูเชิญ สำคัญผิดในข้อเท็จจริง หรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดนั้นด้วย อีกทั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องเกิดจากการกระทำของจำเลยในคดีอาญาที่ยื่นคำร้องขอด้วย

4. สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนที่สามารถร้องขอบังคับได้ ต้องเป็นความเสียหายที่ได้รับอันเนื่องมาจากเหตุที่ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายต่อทรัพย์สินเท่านั้น ไม่รวมถึงค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่ออนามัยด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินนั้น เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นเห็นได้ชัดและสามารถตรวจสอบด้วยพยานหลักฐานได้ไม่ยาก แต่สำหรับความเสียหายต่ออนามัยนั้นการพิสูจน์ว่าได้รับอันตรายต่ออนามัยหรือไม่เป็นเรื่องที่ยากต่อการพิสูจน์ และอาจทำให้กระบวนการพิจารณาคดีอาญานั้นเป็นไปด้วยความล่าช้า

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนแนวทางใหม่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ที่ได้กล่าวมานั้น มีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาสามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่ตนได้รับในทางแพ่งไปพร้อมกับการดำเนินคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องทำให้ผู้เสียหายไม่ต้องเป็นโจทก์ฟ้องในคดีแพ่งอีก เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้เสียหายให้ได้รับการเยียวยาจากความเสียหายได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ยิ่งขึ้น

4. พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย

เดิมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตามมาตรา 245 ได้ให้สิทธิบุคคลใด เป็นผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ต่อมาได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรมมาตรา 40 (5)⁵³

⁵³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้...(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยและพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

กล่าวคือ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

แม้ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ก็ยังคงได้รับการรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรมมาตรา 40 (5)⁵⁴ กล่าวคือ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

จากกรณีที่รัฐได้ตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาใช้บังคับ โดยมีผลบังคับใช้ในวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นและมีผู้เสียหาย ซึ่งผู้เสียหายนั้นสามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐได้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐดังนี้

ต้องเป็นผู้เสียหาย กล่าวคือจะต้องมิได้เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดทางอาญา

1. ได้รับค่าตอบแทนเฉพาะความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิต ร่างกายหรือจิตใจเท่านั้น
2. ความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้นนั้น ต้องเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย การทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ และคนชราเท่านั้น

และค่าตอบแทนที่จะได้รับ ได้แก่

1. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ

2. ค่าตอบแทนในกรณีและผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกินที่กำหนดใน

กฎกระทรวง

3. ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ
4. ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ทั้งนี้ตาม

หลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

⁵⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้...(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยและพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาในปัจจุบันนี้ว่า กรณีที่ผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐ มีเพียงค่าตอบแทนค่าเสียหายที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย จิตใจอันเกิดจากการกระทำ ความผิดทางอาญาของผู้อื่นและจากฐานความผิดเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย ทอดทิ้ง เด็กและคนชรา แต่ในความเป็นจริง ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับนอกจากทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจแล้ว ผู้เสียหายดังกล่าวยังได้รับค่าเสียหายต่อทรัพย์สินอีกด้วย อย่างเช่นกรณีที่กลุ่มวัยรุ่นก่อความวุ่นวายทำร้ายร่างกายหรือฆาตกรรมบนรถเมล์หรือรถโดยสารประจำทาง เมื่อเกิดการชุมนุมต่อสู้ขึ้นมา บุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์หรือบุคคลที่ค้าขายอยู่บริเวณริมถนน หรือคนที่ขับรถยนต์อยู่ในบริเวณดังกล่าวอาจถูกกลุ่มวัยรุ่นทำร้ายและชิงเอาทรัพย์สินไปหรือพังร้านค้าหรือทุบรถยนต์ ความเสียหายที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นความเสียหายที่เกิดจากการกระทำ ความผิดทางอาญาโดยตรง โดยได้รับความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้เสียหาย ซึ่งผู้เสียหายก็มีได้เป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำผิดด้วย ดังนั้นความเสียหายต่อทรัพย์สินดังกล่าว เมื่อนำมาปรับกับพระราชบัญญัติค่าตอบแทนจากรัฐแล้ว ไม่สามารถที่จะได้รับค่าตอบแทนได้ เป็นเพราะบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวไม่ครอบคลุมถึงเรื่องทรัพย์สินนั่นเองและผู้ที่ได้รับ ความเสียหายนี้เป็นทั้งบุคคลที่ถูกกระทำโดยตรง คือผู้ถูกทำร้ายร่างกายเองและบุคคลที่ถูกกระทบสิทธิคือบุคคลที่อยู่ในบริเวณที่เกิดความผิดทางอาญาขึ้น ดังนั้นจะเห็นว่าการที่พระราชบัญญัตินี้บัญญัติถึงความเสียหายเพียงชีวิต ร่างกาย จิตใจ จึงไม่มีความเพียงพอที่จะเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างแท้จริง ทั้งจากคำจำกัดความของคำว่า “ค่าตอบแทน” ยังหมายความว่า เงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำ ความผิดอาญาของผู้อื่น ซึ่งก็เห็นว่ามีกรกล่าวถึงทรัพย์สินด้วย แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับที่รัฐจ่ายค่าตอบแทนนั้นจะต้องเป็นค่าเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายและจิตใจเท่านั้น ดังนั้นเมื่อเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้เสียหายแล้วจึงไม่สามารถได้รับค่าตอบแทนได้ และอีกปัญหาหนึ่งคือ ปัญหาเกี่ยวกับฐานความผิดในคดีอาญา กล่าวคือความผิดที่รัฐจะจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้นจะมีเพียงฐานความผิดเกี่ยวกับเพศ เกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ คนชรา ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 ถึงมาตรา 308 ซึ่งเฉพาะความผิดในมาตราดังกล่าว ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐได้ แต่หากปรากฏว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายและจิตใจ หากเป็นการได้รับความเสียหายจากความผิดฐานอื่น นอกจากที่ท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายได้บัญญัติไว้ก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐได้ จึงเสมือนกับรัฐเลือกปฏิบัติ ซึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน เช่น กรณีชาย 2 คน เดินมาด้วยกัน คนหนึ่งถูกประทุษร้ายต่อร่างกายได้รับบาดเจ็บ ส่วนอีกคนหนึ่งถูก

ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน คือถูกชิงราวสร้อยคอทองคำไป จากกรณีดังกล่าวเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน และชายทั้ง 2 คนต่างก็มีหน้าที่เสียภาษีให้รัฐเหมือนกัน แต่ผลปรากฏว่า ชายที่ถูกประทุษร้ายต่อร่างกายมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐให้การเยียวยา (เงินทดแทนค่าเสียหาย โดยมีกฎหมายบัญญัติไว้) ส่วนชายที่ถูกประทุษร้ายต่อทรัพย์สินนั้นไม่ได้รับการเยียวยาจากรัฐ แต่ให้ผู้เสียหายไปใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำผิดเอง โดยที่รัฐไม่ได้ให้การเยียวยาเหมือนเช่นชายคนแรก (เนื่องจากยังไม่มียกกฎหมายออกมารองรับให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหายที่ถูกประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน) จากสภาพปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นข้างต้น ทำให้เกิดปัญหาว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งออกมาคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้เสียหาย และเป็นการเยียวยาเฉพาะค่าเสียหายที่เกิดแก่ชีวิต และร่างกายเท่านั้น แต่ยังไม่มียกกฎหมายให้ความคุ้มครองความเสียหายต่อทรัพย์สิน ที่เกิดจากการกระทำผิดทางอาญา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในความผิดที่เกิดจากการกระทำของเด็กและเยาวชน ผู้เสียหายจะใช้มาตรการฟ้องร้องเอาจากเด็กและเยาวชน เพื่อมาชดใช้ความเสียหาย ที่เกิดจากการกระทำของเด็กและเยาวชน ซึ่งบางรายอาจจะไม่สามารถให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหายได้ จึงอาจมีผลกระทบต่อผู้เสียหาย และเด็กหรือเยาวชน พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553⁵⁵ ที่ออกมาใหม่ ได้วางหลักการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในทุกขั้นตอน ของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็ก ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงอันดับแรก⁵⁶ ซึ่งมีการกำหนดให้มีมาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญา นั่นคือ การจัดทำแผนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ที่มีความร่วมมือกันทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ผู้กระทำผิด ฝ่ายผู้เสียหายเพื่อเป็นการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ให้ได้รับการดูแล แก้ไข เพื่อออกจากกระบวนการยุติธรรม และกลับคืนสู่สังคม แต่มีปัญหาว่า การที่เด็กและเยาวชน ไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 และมาตรา 90 นั้น ผู้เสียหายจะต้องได้รับการเยียวยา และยินยอม ก็หมายความว่า เด็กและเยาวชน ผู้กระทำผิดในคดีอาญาจะต้องชดใช้ค่าเสียหาย ให้กับผู้เสียหาย ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง จึงจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว แต่ในกรณีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดและไม่มีทรัพย์สิน ที่จะมาชดใช้และเยียวยาผู้เสียหาย ในกรณีดังกล่าว เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาจจะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม แต่หากรัฐได้ออกพระราชบัญญัติค่าตอบแทนทรัพย์สินผู้เสียหาย เหมือนเช่นกรณี ค่าเสียหายต่อชีวิตและร่างกาย ตาม

⁵⁵ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 เล่ม 127 ตอนที่ 72 ก

⁵⁶ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อที่ 3 (1)

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ คดีอาญา พ.ศ. 2544 จะทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากการกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน ในคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ แล้วทรัพย์สินผู้เสียหายไม่ได้คืน และรัฐได้จ่ายค่าชดเชยให้แทนเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด ทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยา อาจเป็นเหตุผลให้ผู้เสียหายพึงพอใจและยินยอมไม่คิดใจเอาความใดๆ กับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา โดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ และจะไม่ใช่เป็นการเลือกปฏิบัติ และก่อให้เกิดความเป็นธรรมและ ความเสมอภาค สำหรับเด็กทุกคนโดยเสมอกัน จึงจะเป็นการจัดสรรความยุติธรรม และความเท่าเทียมกันในสังคม ตามหลักรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ได้กำหนดให้เด็กและเยาวชน มีสิทธิได้รับการคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างเหมาะสม และเพื่อให้สอดคล้องกับกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริการงานยุติธรรมแก่เด็กและเยาวชนหรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง⁵⁷ ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาตามกฎหมายข้างต้นนี้มีทั้งส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบละเมิดที่ผู้เสียหายอาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ที่ทำให้ตนเสียหายตามสภาพที่เป็นจริง และส่วนที่เป็นหลักการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ที่เสียหายควรได้รับจากรัฐในฐานะเป็นรัฐสวัสดิการ (Social Welfare) เมื่อบุคคลดังกล่าวไม่มีโอกาสได้รับความบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น หลักการที่บุคคลจะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย และขึ้นอยู่กับนโยบายทางสังคมของรัฐ นอกจากนี้ยังจะต้องอาศัยกฎหมายวางหลักเกณฑ์รับรองสิทธิของบุคคลเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นธรรม

จากสภาพปัญหาดังได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกิดปัญหาว่า รัฐต้องเป็นผู้ให้ความคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เมื่อปรากฏว่ามีอาชญากรรมเกิดขึ้น อันมีสาเหตุของความบกพร่องในการทำหน้าที่ของรัฐ เมื่อรัฐทำหน้าที่บกพร่อง รัฐต้องเข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่สังคม ตามปกติกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยเมื่อมีการลงโทษผู้กระทำผิดทางอาญาแล้ว ในส่วนความเสียหายที่เกิดขึ้น ถ้ามิได้เป็นความผิดที่กฎหมายบัญญัติให้เรียกค่าเสียหายหรือทรัพย์สินคืนได้ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ทางกระบวนการพิจารณาคดีก็ไม่สามารถบังคับให้ผู้กระทำผิดชดใช้ค่าเสียหาย หรือคืนทรัพย์ให้กับผู้เสียหายได้ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลในสังคมที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมที่เป็นการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น ทั้งเมื่อนำมาปรับเข้ากับแนวคิดหรือปรัชญาของปณิญาสาสกล่าวด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ว่า “ มนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน ” ทุกคนจะต้องมีความเสมอภาคและเสรีภาพตามกฎหมาย ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้ามา

⁵⁷ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ 7 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อที่ 40 (2 ข.)

คุ้มครองผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สินของเขาด้วยเพราะทรัพย์สินเป็นปัจจัยในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม และเนื่องจากสิทธิเรียกร้องทางแพ่งของผู้เสียหายในคดีอาญา เป็นสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและเป็นภารกิจของรัฐที่จะต้องจัดระบบอำนวยความสะดวกให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชนที่เกี่ยวข้องและเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคมให้เกิดขึ้น จึงเห็นสมควรที่ให้มีกฎหมายบัญญัติให้รัฐเข้ามารับผิดชอบเกี่ยวกับค่าเสียหายแก่ทรัพย์สินเพื่อคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายในคดีอาญา ตลอดจนศึกษาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิดังกล่าว

5. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

พ.ศ. 2553

โดยทั่วไปแล้วเป้าหมายของการดำเนินคดีแก่บุคคลที่กระทำการอัน กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด คือ การนำตัวผู้กระทำความผิดนั้นมาฟ้องลงโทษ ดังนั้นกระบวนการทุกขั้นตอนในวิธีพิจารณาคดีอาญาไม่ว่าจะเป็น การจับ ควบคุม สอบสวน ฟ้องคดี และการพิจารณาพิพากษาของศาล ย่อมมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาความจริงจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากพยาน หลักฐานต่างๆ ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ และควรจะได้รับโทษอย่างไร ส่วนในการดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งกระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้น มิได้มีเป้าหมายจำกัดเพียงวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไปข้างต้น แต่รวมถึงการค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำผิด สภาพแวดล้อมและสภาพของ เด็กและเยาวชน อันเป็นเหตุให้เขาเหล่านั้นกระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าพนักงานหรือศาลทราบถึงข้อเท็จจริงเหล่านี้ และหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนเหล่านั้นเพื่อเปลี่ยนแปลงเขาให้ กลับตัวเป็นคนดี เนื่องจากการที่บุคคลแต่ละคนกระทำความผิดย่อมมีสาเหตุที่แตกต่างกันไป ดังนั้นวิธีการแก้ไขจึงต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิดเฉพาะรายซึ่ง ไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการที่เหมือนกัน หรือต้องใช้การลงโทษเสมอไป ด้วยเหตุนี้กฎหมายเกี่ยวกับความผิดเด็กและเยาวชนของไทยจึงมีบทบัญญัติให้ศาล ใช้วิธีการสำหรับเด็กแทนการลงโทษได้

เนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็น พลเมืองที่จะต้องเติบโตเป็นกำลังของ สังคมในอนาคต การดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชนจึงต้องมีหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้เป็นพิเศษ เพื่อปกป้องและคุ้มครองความเสียหายจากการที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกดำเนินคดี อาญาในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลย หลักเกณฑ์ดังกล่าวมีบัญญัติไว้ในกฎหมายหลัก 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและ

เยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 กฎหมายทั้งสองฉบับนี้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนทั้งในคดีแพ่งและ คดีอาญา ต่อมาได้มีกฎหมายฉบับใหม่ออกมายกเลิกกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ และบัญญัติหลักเกณฑ์ของวิธีพิจารณาและศาลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนทั้งในคดี แพ่งและคดีอาญาใหม่โดยรวมหลักเกณฑ์ของกฎหมาย ทั้งสองฉบับที่ยกเลิกและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ กฎหมายฉบับนี้มีชื่อเรียกว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและ วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 และได้ทำการแก้ไขปรับปรุงเป็น พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

ข้อกฎหมายที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 และ 90 มีรายละเอียดดังนี้

มาตรา 86 ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีเมื่อค้ำถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครองบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย

เมื่อพนักงานอัยการได้รับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและความเห็นของผู้ผู้อำนวยการสถานพินิจตามวรรคหนึ่งแล้ว หากมีข้อสงสัยอาจสอบถามผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาได้ ถ้าพนักงานอัยการ ไม่เห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ส่งแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือส่งคำวินิจฉัยต่อไปและให้ผู้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งคำสั่งของพนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ หากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนแล้วเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนดังกล่าว และให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

ดังกล่าวได้ทันทีพร้อมทั้งให้รายงานให้ศาลทราบในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควรศาลต้องมีคำสั่งตามวรรคสามภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน ทั้งนี้ ให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการของศาลด้วยแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรานี้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย

มาตรา 90 เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินยี่สิบปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำและผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร และศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควรหากนำวิธีจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำแผนดังกล่าว โดยมีเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติ แล้วเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่ที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้ดำเนินการตามนั้นและให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว หากศาลไม่เห็นชอบ ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

ซึ่งจากข้อความที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 และ 90 จะพบว่าจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการดำเนินคดีอาญา แก่เด็กและเยาวชน นั้น มีอยู่ 2 ประการคือ ประการแรกเพื่อพิสูจน์ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นผู้กระทำความผิดต่อกฎหมาย หรือไม่ และประการที่สอง เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมต่อการแก้ไข บำบัด และปกป้องสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนผู้ที่ถูกดำเนินคดีมิให้เป็นผู้กระทำผิดในอนาคต ซึ่งความมุ่งหมาย ในประการที่สองนี้สอดคล้องกับเป้าหมายของการลงโทษเพื่อแก้ไขหรือฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Reformation or rehabilitation) และนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำการอันเป็นความผิดเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมเป็น การเฉพาะตัวโดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการลงโทษ หรือวิธีการ เพื่อความปลอดภัยดังเช่นผู้กระทำผิดซึ่งเป็นผู้ใหญ่เสมอไป ด้วยเหตุนี้บทบัญญัติในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ. 2553 จึงมีมาตรการที่จะหลีกเลี่ยง การฟ้องคดี การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาดังเช่นคดีธรรมดา แต่เปลี่ยนมาเป็นการคุมประพฤติแทนการฟ้องคดี การลงโทษจำคุก หรือใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย

หรือ การใช้วิธีการสำหรับเด็กให้เหมาะสมเฉพาะรายแทนการลงโทษ เป็นต้น ส่วนการดำเนินกระบวนการพิจารณาก็มุ่งจะปกป้องผลเสียจากการถูกดำเนินคดี ดังนั้นเด็กหรือเยาวชนจึงต้องมีเจ้าพนักงานหรือศาล พิจารณาเป็นพิเศษ โดยรูปแบบของการพิจารณามีลักษณะไม่เป็นทางการและเป็นการพิจารณาลับโดยมุ่ง หมายที่การคุ้มครองสวัสดิภาพและให้การสงเคราะห์เด็ก หรือเยาวชนมากกว่าการค้นหาความจริงเพื่อมุ่งผลในการลงโทษ

จะเห็นได้ ว่ามาตรการในกฎหมายและความประสงค์ของการจัดตั้ง ศาลคดีเด็กและเยาวชน หรือในปัจจุบันเรียกว่า ศาลเยาวชนและครอบครัว นั้น เพื่อ กำหนดศาลและวิธีพิจารณาเป็นพิเศษให้เหมาะสมกับการดำเนินการต่อเด็กหรือ เยาวชน โดยมุ่งหมายที่การสงเคราะห์และฟื้นฟูผู้กระทำมากกว่าการลงโทษ แต่ข้อที่พึงตระหนักก็คือ มาตรการทั้งหลายเหล่านี้จะบรรลุวัตถุประสงค์ได้จะต้องอาศัยบุคลากรของรัฐที่ ทำหน้าที่ตั้งแต่สืบเสาะข้อเท็จจริง การสอบสวน การคุมประพฤติ และการกำหนดเงื่อนไขในการใช้วิธีการสำหรับเด็ก ซึ่งบุคลากรเหล่านี้จะต้องมีความเข้าใจและรู้จักวิธีการที่จะปรับปรุงแก้ไข เด็กหรือเยาวชนให้เป็นคนดีต่อไป ดังนั้นถ้าบุคลากรเหล่านี้ขาดความดูแลเอาใจใส่หรือไม่เข้าใจในความประสงค์ของกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนก็จะขาดประสิทธิภาพไป นอกจากนี้บทบาทของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการควบคุมดูแล พฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนให้อยู่ในกรอบจารีตประเพณีและกฎหมาย หากท่านเหล่านี้ละเลยหน้าที่อันสำคัญจนเป็นเหตุให้เด็กหรือเยาวชนตกอยู่ใน สภาวะหรือสภาพที่โน้มนำไปในการ ดำเนินพฤติกรรมแบบอาชญากรแล้ว การแก้ไขเยียวยาในทางกฎหมายอาจช้าเกินกว่าจะแก้ไขได้ ดังนั้น ความ ร่วมมือของทั้งบิดามารดา หรือผู้ปกครองและการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ ของเจ้าพนักงาน และศาลเยาวชนและครอบครัวจะเป็นปัจจัยสำคัญ ต่อการป้องกันมิให้เด็กหรือเยาวชนตกอยู่ในสภาวะที่จะกระทำการอันฝ่าฝืนต่อ กฎหมายอาญา

5.1 การพิจารณาคดีตามปกติ

หลายปีที่ผ่านมามีปัญหาจากการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเกิดขึ้นมากมาย หลากหลายรูปแบบ ประเด็นปัญหาที่ตามมา คือ เมื่อเด็กและเยาวชนได้กระทำการที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด เด็กและเยาวชนจะต้องรับโทษตามกฎหมายอย่างไร กฎหมายที่ใช้ในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนในปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งมุ่งเน้นเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพและวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญอนุสัญญาเด็ก และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเด็กและเยาวชนมีวุฒิภาวะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านการเรียนรู้ ด้านอารมณ์และ

พฤติกรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตน้อยกว่าผู้ใหญ่มาก ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับเด็กและ เยาวชนไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากคดีธรรมดาทั่วไปเพื่อสวัสดิภาพของเด็กและ เยาวชน

ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ดังกล่าว กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีซึ่ง เด็กและเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดตามพระราชบัญญัติอื่นๆ คดีอาญาที่โอนมาจากศาลธรรมดาในกรณีที่จำเลยอายุยังไม่เกิน 20 ปีบริบูรณ์ เนื่องจากศาลที่พิจารณาคดีนั้นได้พิจารณาโดยคำนึงถึงร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและนิสัยแล้ว เห็นว่าบุคคลนั้นยังมีสภาพเช่นเดียวกันเด็กและเยาวชน คดีครอบครัว คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ และคดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ถืออายุเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น โดย “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ จากแต่เดิม ที่กำหนดให้ “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ และ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ จากแต่เดิม ที่กำหนดให้ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ การแก้ไขเรื่องอายุเด็กและเยาวชนเป็นไปเพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญา

การออกหมายจับเด็กและเยาวชนให้ศาลคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในเรื่องอายุ เพศ และอนาคตของเด็กหรือเยาวชนที่พึงได้รับการพัฒนาและปกป้องคุ้มครอง หากการออกหมายจับจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจของเด็กหรือเยาวชนอย่างรุนแรง โดยไม่จำเป็น ให้พยายามเลี่ยงการออกหมายจับ โดยใช้วิธีติดตามตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วยวิธีอื่นก่อน การจับกุมและควบคุมเด็กและเยาวชนต้องกระทำโดยละมุนละม่อม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และไม่เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน นอกจากนั้น ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมเด็กหรือเยาวชน หรือพนักงานสอบสวนจัดให้มีหรืออนุญาตให้มีหรือยินยอมให้มีการถ่ายภาพหรือ บันทึกภาพเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน การสอบสวนต้องกระทำในสถานที่ที่เหมาะสม โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้นอันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้เพิ่มมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเข้ามา เป็นการนำมาตรการทางเลือกอื่นมาใช้แทนการดำเนินคดีตามช่องทางปกติ เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็ก ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีเมื่อคำนึงถึง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดี ได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและ สังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือ เยาวชนด้วย หากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนแล้วเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้พนักงานอัยการ เห็นชอบกับแผนดังกล่าว และให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวได้ทันที พร้อมทั้งให้รายงานให้ศาลทราบ ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่า กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

การพิจารณาคดีในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวให้กระทำเป็นการลับ และเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้นมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดีได้ ทั้งมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อ ความปลอดภัยโดยการเปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกัน เป็นการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้หรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควร ตามเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ หรือการเปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมความประพฤติ การที่เด็กกระทำความผิดอาจเกิดจากบิดามารดาปล่อยปละละเลยหรือบุคคลอื่นชัก จูงหรือส่งเสริม ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) กำหนด ห้ามมิให้ผู้ใดบังคับ ชูเชิญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็ก (บุคคลที่มีอายุยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์) ประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤตีส่อต่อการกระทำความผิด ผู้ฝ่าฝืนต้องรับผิดทางอาญาจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ดังนั้น บิดามารดาหรือบุคคลอื่นใดอาจต้องรับโทษทางอาญาหากฝ่าฝืนกฎหมายโดยยินยอมให้ เด็กกระทำความผิด เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่จะเติบโตไปเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต หากเด็กและเยาวชนได้รับการดูแลอย่าง

ถูกต้อง ได้รับการส่งเสริมให้มีความประพฤตินี้ มีคุณธรรมและปลูกฝังให้มีจิตสำนึกที่ดี ย่อมเป็นผลดีแก่สังคมและประเทศชาติ

5.2 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

5.1.1 นิยาม ความหมาย

คำว่า Restorative justice⁵⁸ (กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์) เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความยุติธรรมซึ่งมีกระบวนการที่สัมพันธ์กับความยุติธรรม (Paradigms of justice) ที่เน้นการจัดให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำผิดทางอาญา ได้แก่ ผู้เสียหาย หรือเหยื่อชุมชน และผู้กระทำผิดได้ร่วมมือกันโดยตรงในการจัดการและแก้ไขผลกระทบที่เกิดจากการทำความผิด ซึ่งรวมทั้งการฟื้นฟูหรือเยียวยาความสูญเสีย หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อเหยื่ออาชญากรรม หลักการและแนวคิดของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงเสมือนสร้างฐานความคิดที่สำคัญต่อการที่กระบวนการยุติธรรมไทยจะนำมาใช้ปฏิบัติต่อคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำผิด

ในทัศนะของ Susan Sharpe⁵⁹ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นแนวความคิดที่มีรากฐานแตกต่างจากการอำนวยความยุติธรรมเชิงแก้แค้นทดแทน โดยมุ่งให้ความสำคัญกับ สิ่งซึ่งจำเป็นต้องได้รับการเยียวยา (สำหรับเหยื่ออาชญากรรม) สิ่งซึ่งควรแก้ไขปรับปรุง (สำหรับผู้กระทำผิด) และ สิ่งซึ่งควรเรียนรู้เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นในสังคม (สำหรับชุมชน) แนวคิดนี้ทำให้ 'เหยื่ออาชญากรรม' เป็นศูนย์กลางของกระบวนการให้คำนิยามเกี่ยวกับอันตรายและการชดใช้เยียวยา กล่าวคือเหยื่ออาชญากรรมเป็นผู้กำหนดว่าอันตรายที่ตนได้รับคืออะไรและการชดใช้เยียวยาที่เหมาะสมสำหรับตนจะมีขนาดเท่าใด ขณะที่ 'ชุมชน' สามารถเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการเรียกร้องความรับผิดชอบจากผู้กระทำผิดให้ การสนับสนุนเหยื่ออาชญากรรมและประกันโอกาสในการแก้ไขฟื้นฟูตนเองของผู้กระทำผิด

⁵⁸ พิมลมาศ ศิลาณุภาพ การนำมาตรกรในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้แก้ปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2546 หน้า 66

⁵⁹ Sharpe, Susan Restorative justice: A vision for healing and change Edmonton, Alberta, Canada: Mediation and Restorative Justice Centre 1998.อ้างถึงใน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้งทางอาญาสำหรับสังคมไทย” นิติสารคดี 51, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2547) 112-142.

นอกจากนี้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้สะท้อนความเชื่อที่ว่า "ความยุติธรรม" เป็นสิ่งที่เข้าถึงได้และบรรลุถึงได้มากที่สุดหากสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่ว่า

- 1) มีการเห็นพ้องต้องกันเกิดขึ้นระหว่าง "เหยื่ออาชญากรรม-ผู้กระทำผิด-ชุมชน" ในเวทีที่จัดให้ทุกฝ่ายได้แสดงการมีส่วนร่วมกันต่อ "อาชญากรรม" ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง
- 2) สิ่งที่แตกร้าวสะเทือนใจได้รับการเยียวยา
- 3) ได้บรรลุถึงการแสดงความรับผิดชอบและสำนึกผิดต่อการกระทำผิดที่เกิดขึ้น
- 4) โยงยึดผูกพันสิ่งที่แตกแยกให้กลับคืนสมานฉันท์กันอีกครั้งและสร้างความเข้มแข็ง ให้ชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในครั้งต่อไป

John Braithwaite⁶⁰ อธิบายว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์หมายถึง การบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมให้กลับสู่สภาพดีดั้งเดิม ทำให้เหยื่ออาชญากรรมเป็นศูนย์กลางของกระบวนการยุติธรรม ขณะเดียวกันก็บูรณาการผู้กระทำผิดและสังคมเข้าด้วยกันโดย สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นประการแรก คือการ บรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม ซึ่งหมายถึง การที่เหยื่ออาชญากรรมได้รับการชดใช้ทดแทนมูลค่าของทรัพย์สินที่เสียหายรวมทั้งความเสียหายส่วนบุคคลอื่นๆกลับคืน ซึ่งโดยรวมแล้วหมายถึง การเยียวยาสมานฉันท์ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยให้กลับคืนมาอีกครั้งได้แก่ ความรู้สึกของเหยื่ออาชญากรรมที่ถูกโจรกรรมบ้านเรือนทรัพย์สิน จะต้องทุกข์ ทรมานเมื่อความเป็นส่วนตัวถูกล่วงละเมิดและรู้สึกไม่ปลอดภัย และเมื่อครั้งหนึ่งของ ผู้คนถูกทิ้งให้รู้สึกว่าตนขาดอิสรภาพพื้นฐานไป

5.1.2 รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ในทางปฏิบัติประเทศต่างๆทั่วโลก มีการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์รูปแบบต่างๆกันขึ้นกับบริบทสังคมและ วัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ จำแนกได้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบแรก การไกล่เกลี่ยเหยื่ออาชญากรรม-ผู้กระทำผิด (Victim-offender mediation หรือ VOM) วิธีการไกล่เกลี่ยเหยื่ออาชญากรรม-ผู้กระทำผิดประกอบด้วย การเผชิญหน้า

⁶⁰ Braithwaite, John. Restorative Justice. The Handbook of Crime & Punishment., Michael Tonry (editor), Oxford: Oxford University Press, 1998. p.323-344 อ้างถึงใน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้งทางอาญาสำหรับสังคมไทย” คุลพาท 51, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2547) 112-142.

ระหว่างเหยื่ออาชญากรรมกับผู้กระทำผิด ซึ่งเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมและอาสาสมัครอาจทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน และมีข้อสังเกตสำคัญที่ว่าทั้งเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิดต้องพูดคุยทำความเข้าใจกันในโลกของความเป็นจริงและบนฐานของความสมเหตุสมผลของสองฝ่ายโดยความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตต่อไปจะต้องไม่เป็นผลจากการไกล่เกลี่ย เป้าหมายของการไกล่เกลี่ยรวมถึง (Bazemore and Umbreit, 1999)⁶¹ การสนับสนุนให้มีการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมโดยการจัดเวทีที่ปลอดภัยและควบคุมได้ให้พวกเขาได้พบปะพูดคุยกับผู้กระทำผิดบนพื้นฐานของความสมัครใจ การยอมให้ผู้กระทำผิดได้เรียนรู้ผลกระทบของอาชญากรรมที่มีต่อเหยื่ออาชญากรรม และเข้ามาแสดงความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของเขาที่กระทำไป จัดหาโอกาสให้เหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิดได้ร่วมกันพัฒนาและยอมรับแผนการ เยียวยาชดใช้ความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมนั้น Victim-Offender-Mediation เป็นวิธีการที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในทวีปยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน สหราชอาณาจักร ทวีปอเมริกาเหนือ และออสเตรเลีย

รูปแบบที่สอง การประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferences หรือ FGCs) การประชุมกลุ่มครอบครัวอาจใช้ในโรงเรียน โบสถ์ หรือกลุ่มสมาชิกอื่นๆ โดยกระบวนการนี้มีการเข้าถึงความเอาใจจริงเอาใจของชุมชนต่ออาชญากรรมและความเต็มใจของชุมชนที่จะยอมรับผู้กระทำผิดกลับคืนสู่ชุมชนอีกครั้ง

การประชุมกลุ่มครอบครัว หรือ Conference programmers (Roche, 2003)⁶² เริ่มขึ้นในประเทศนิวซีแลนด์และได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในอเมริกาและแคนาดา ตัวอย่างเช่น ที่เมนิโซต้า เพนซิลเวเนีย และมอนทานา รัฐอื่นๆก็ให้ความสนใจมากขึ้น ในประเทศนิวซีแลนด์และออสเตรเลีย การประชุมเป็นนโยบายรัฐที่มีกฎหมายรองรับ เช่น โครงการเว็กก้า เว็กก้า (Wagga Wagga project) ที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ โดยใช้การประชุมเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับคดีเด็กและเยาวชน แต่บางครั้งก็ใช้หลังมีคำสั่งศาลแล้ว

⁶¹ Bazemore, G., and M.S. Umbreit. *Conferences, Circles, Boards, and Mediations: Restorative Justice and Citizen Involvement in the Response to Youth Crime*. St. Paul, MN: Center for Restorative Justice & Mediation, University of Minnesota. 1999. p. 33 อ้างถึงใน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้งทางอาญาสำหรับสังคมไทย” *คูลพาท* 51, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2547) 112-142.

⁶² Roche, Declan. *Accountability in Restorative Justice*. New York: Oxford University Press, 2003. p. 66 อ้างถึงใน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้งทางอาญาสำหรับสังคมไทย” *คูลพาท* 51, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2547) 112-142.

การประชุมกลุ่มครอบครัวประกอบด้วยเหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิด และสมาชิกครอบครัวผู้มีความสำคัญหรือเพื่อนของทั้งสองฝ่าย เช่นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยที่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นผู้ดำเนินการในขณะนี้โดยส่วนใหญ่เป็นเจ้าพนักงานตำรวจ

รูปแบบที่สาม การพิจารณาแบบล้อมวง (Sentencing Circles) การพิจารณาแบบล้อมวงเป็นที่รู้จักกันว่าเป็น วงกลมแห่งสันติวิธี ใช้กันอย่างแพร่หลายในกลุ่มชาวพื้นเมืองของทวีปอเมริกาเหนือโบราณ โดยเฉพาะชาวอะบอริจินแคนาดาและประชากรทางตะวันตกเฉียงใต้ของอเมริกา โดยผู้เข้าร่วมในการพิจารณาแบบล้อมวงได้แก่สมาชิกของชุมชนเป็นผู้ที่เคยทำงานเป็นผู้พิพากษา ตำรวจ และอื่นๆมาแล้วเป็นเวลาหลายปีในคานาดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ยุกอน (Yukon) และมินนิโซตา (Minnesota) รวมทั้งที่เคยรับผิดชอบงานการพิจารณาคดีและการควบคุมสอดส่องมาแล้ว

การ ล้อมวงมีลักษณะพิเศษคือใช้ชนนเป็นสัญลักษณ์ส่งผ่านไปรอบๆ วง ผู้ที่ถือชนนคือผู้ที่ได้รับโอกาสเป็นผู้พูดในขณะนั้น โดยไม่มีการขัดจังหวะ กระบวนการนี้อาจมีการล้อมวงเพียงวงเดียวหรือหลายวงซึ่งแต่ละคนมีโอกาสนำเสนอ เรื่องราวของตนแตกต่างกันไป

รูปแบบที่สี่ คณะกรรมการบูรณาการชุมชน (Community Reparative Boards) คณะกรรมการบูรณาการชุมชน เป็นวิธีการเชิงสมานฉันท์ในชุมชนที่หวนกลับคืนมาใหม่ เป็นต้นแบบใหม่ที่ชุมชนแสดงความรับผิดชอบต่อเด็กเยาวชนกระทำผิดอย่างกว้างขวาง รู้จักกันในนามของคณะกรรมการเยาวชน คณะกรรมการเพื่อนบ้านหรือคณะกรรมการยุติธรรมทางเลือกชุมชน (Youth panels, neighborhood boards or community diversion boards) คณะกรรมการนี้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเบี่ยงเบนคดีหรือการคุมประพฤติ คณะกรรมการประกอบด้วยผู้คนในชุมชน ผู้กระทำผิดเหยื่ออาชญากรรม ผู้แทนจากกระบวนการยุติธรรม และบางครั้งก็มีสมาชิกครอบครัวของผู้กระทำผิดรวมอยู่ด้วย ใช้กับผู้กระทำผิดที่ไม่ร้ายแรง และดำเนินการเช่นเดียวกับรูปแบบอื่นๆ คือมีการพูดคุยกันด้วยความเคารพก่อนที่คณะจะพิจารณาโทษ คณะกรรมการเหล่านี้มีความสำคัญต่อสมาชิกชุมชนในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในขั้นตอนที่อยู่ระหว่างชุมชนกับระบบงานยุติธรรมทางอาญา

อย่างไรก็ตาม (Roche, 2003)⁶³ พบว่า บางแห่งมีการใช้ โปรแกรมที่มี รูปแบบผสมผสาน (Multi-form programs) คือ มีการใช้รูปแบบทุกรูปแบบดังกล่าวข้างต้น คือ ทั้ง Mediation (ทั้งทางตรง [Direct] และทางอ้อม [Indirect]), Conference หรือ Circle โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์และตัวแปรอื่นๆที่เข้ามาแทรกซ้อนในขณะนั้น

⁶³ Ibid, p. 68.

5.1.3 ประเภทคดีที่สามารถใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์⁶⁴ ระบุว่าอันที่จริงแล้วไม่ได้มีกฎหมายบังคับว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ใช้ได้กับความผิดเล็กน้อยเท่านั้น ดังเช่น ในราวันดา Bishop Rismond TuTu ให้สัมภาษณ์ว่าได้นำเอาเรื่อง Restorative justice ไปใช้เพื่อสร้างสมานฉันท์ในระหว่าง เผ่าพันธุ์ในราวันดา ในแคนาดาได้มีการใช้ในกรณีการประพาศมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในเท็กซัส ได้ใช้ในคดีฆาตกรรมเพื่อให้เหยื่อที่มีชีวิตหลงเหลืออยู่หรือผู้ เป็นญาติได้มีโอกาสพบกับผู้กระทำความผิด เพื่อสร้างความรู้สึกที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามในสังคมโลกส่วนใหญ่ นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาใช้กับความผิดประเภทที่เด่นชัด ได้แก่

ความผิดที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำ (Juvenile delinquents)

ประเทศ ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์มีการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำผิดโดยระบบกฎหมายกำหนดไว้ในหลายๆประเทศในยุโรป เช่นในอังกฤษ เยอรมัน ออสเตรีย ฯลฯ รวมทั้งแคนาดา และสหรัฐอเมริกาที่ใช้เป็นวิธีนี้เป็นหลักเพิ่มมากขึ้น ส่วนรูปแบบที่ใช้จะมีลักษณะเช่นเดียวกันคือ ใช้รูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family group conferences หรือ FGC s) ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดของรูปแบบต่างๆในช่วงต่อไป

ความผิดจากความรุนแรงในครอบครัว (Domestic violence)

กรณีความรุนแรงในครอบครัวนี้เป็นปัญหาสังคมกึ่งอาชญากรรมที่ต้องใช้ช่องทางพิเศษของกระบวนการยุติธรรม หรือใช้กระบวนการยุติธรรมที่มีลักษณะเฉพาะ เพื่อให้ ความสำคัญกับเหยื่อหรือผู้เสียหาย ในฐานะประธานของปัญหามากยิ่งขึ้นกว่าเดิม โดยคำนึงถึง ความรู้สึกนึกคิดของผู้เสียหายและแสวงหาวิธีการที่จะให้ผู้กระทำผิดเยียวยาชดใช้และปรับปรุงนิสัย ความประพฤติอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นทางเลือกหนึ่ง ที่สามารถนำมาใช้กับเรื่องนี้ได้

ความผิดอาญาต่อส่วนตัวหรือความผิดอาญาที่ยอมความกันได้

คดีอาญาประเภทนี้เป็นความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะให้เป็น ความผิดอันยอมความกันได้ ซึ่งโดยปกติจะมีลักษณะที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิส่วนบุคคลมิได้ กระทบกระเทือนสาธารณชน กฎหมายจึงยินยอมให้ถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความกันได้และเมื่อยอม ความกันแล้ว ผู้เสียหายจะนำคดีมาฟ้องร้องอีกไม่ได้ คดีอาญาประเภทความผิดที่ยอมความกันได้ตาม

⁶⁴ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย กรุงเทพมหานคร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2545 หน้า 15-16

ประมวลกฎหมายอาญาของไทย ได้แก่ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา (มาตรา 276 วรรค 1) ความผิดฐานอนาจาร (มาตรา 278 และ มาตรา 284) ความผิดฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ (มาตรา 309 วรรค 1) ความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่น (มาตรา 310 วรรค 1 และ มาตรา 311 วรรค 1) ความผิดฐานหมิ่นประมาท (มาตรา 326-328) ความผิดฐานฉ้อโกง (มาตรา 341-342, 344-346 และ มาตรา 349-350) ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ (มาตรา 352-355) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ (มาตรา 358-359) ความผิดฐานบุกรุก (มาตรา 362-364) ฯลฯ

นอกจากนี้ ยังมีความผิดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว เมื่อเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิดเป็นญาติกันตามมาตรา 71 ได้แก่ ความผิดฐานลักทรัพย์ (มาตรา 334-335) ความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ (มาตรา 336 วรรค 1) ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน (มาตรา 343) ความผิดฐานรับของโจร (มาตรา 357) ความผิดฐานทำให้ทรัพย์ที่มีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์เสียหาย (มาตรา 360)

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในสังคมร่วมสมัย เป็นพัฒนาการอีกรูปแบบหนึ่งของการกระทำทางสังคมที่สมาชิกในสังคมแสดงปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเมื่อมีพฤติกรรมทางสังคมเกิดขึ้น ซึ่งในกรณีนี้ คือ อาชญากรรมหรือการกระทำผิด ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างเหยื่อ-ผู้กระทำผิด-ชุมชน จึงเป็นระบบความสัมพันธ์ที่ประชาชนมีต่อกันในการควบคุมสังคมเมื่อมีความขัดแย้งที่เรียกว่าอาชญากรรมเกิดขึ้น และระบบนี้ก็มีความสัมพันธ์ต่อระบบสังคมอื่นๆ ด้วย ซึ่งระบบดังกล่าวประกอบด้วยโครงสร้างที่ทำหน้าที่อย่างมีระเบียบแบบแผนในตัวเอง มีการคงอยู่และการสืบเนื่องของแบบแผน โครงสร้างหน้าที่ทางสังคมว่าด้วยการยุติปัญหาความขัดแย้ง เพื่อสร้างเสถียรภาพของสังคม

ความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดจากการกระทำระหว่างกันทางสังคมมีอยู่ระหว่างบุคคลที่มีความผูกพันกันทางสังคมแต่มีความขัดแย้งในความสัมพันธ์กันซึ่งในที่นี้คือ เหยื่อและผู้กระทำผิด กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในฐานะที่เป็นกลไกหนึ่งของสังคมจะเป็นตัวกำหนดหน้าที่ให้มีการทำงานร่วมกันเกิดขึ้นในสังคมนั้นๆระหว่างคู่กรณีและผู้เกี่ยวข้อง คือ ระหว่างเหยื่อ-ผู้กระทำผิด-ชุมชน และอาจรวมถึงผู้สนับสนุนของทั้งสองฝ่าย เพื่อให้ทุกฝ่ายในสังคมหรือชุมชนนั้นๆ ยอมรับว่ามีความขัดแย้ง เอาเปรียบ หรือล่วงละเมิดกันเกิดขึ้น และจัดการกับความขัดแย้งนั้นร่วมกันอย่างจริงจัง ทำให้ความขัดแย้งยุติลง มีผู้รับผิดชอบ มีการชดเชยเยียวยาและส่งผลให้เกิดความสมานฉันท์ในชุมชนนั้น ณ ขณะเดียวกันนั่นเอง

มาตรการการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูโดยใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีแนวทางในการทำให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดหลักการและแนวทางตามทฤษฎีความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ อาจมีอาสาสมัครเข้ามาให้

ความช่วยเหลือ และดูแลผู้กระทำผิดในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม เช่น การรับจ้างเข้าทำงาน เพื่อให้มีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว หรือการที่ผู้กระทำผิดจะทำงานบริการสาธารณะในชุมชน เพื่อเป็นการชดเชยสิ่งที่ตนกระทำทั้งยังเป็นการสะท้อนถึงการที่สังคมรับรู้และให้อภัยแก่ผู้กระทำผิด อันจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้กระทำผิด และเหยื่อซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิดในครอบครัวสามารถดำรงชีวิตร่วมกันต่อไปได้ นอกจากนี้วิธีการในการเจรจาไกล่เกลี่ยจะทำให้ผู้กระทำผิดรับรู้ถึงความสูญเสียและความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเหยื่อได้โดยตรง อันจะนำไปสู่การสำนึกผิด การชดเชยความเสียหาย อันเกิดจากการกระทำผิด และพยายามปรับปรุงตนเองได้ ส่วนเหยื่อจะได้แสดงออกถึงความรู้สึกจากผลกระทบอันเกิดขึ้น การเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำผิด อันจะนำไปสู่การเยียวยาฟื้นฟูที่ถูกต้อง และตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้น

การที่เด็กและเยาวชนไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 และ มาตรา 90 นั้น ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ผู้เสียหายจะต้องได้รับการเยียวยาและยินยอม ก็หมายความว่า เด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดในคดีอาญาจะต้องชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายไม่ว่าทางใดก็ตามหนึ่ง จึงจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่ในกรณีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดและไม่มีทรัพย์สินที่จะมาชดเชยและเยียวยาผู้เสียหาย ในกรณีดังกล่าว เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาจจะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม แต่หากรัฐได้ออกพระราชบัญญัติค่าตอบแทนทรัพย์สินผู้เสียหาย เหมือนเช่นกรณี ค่าเสียหายต่อชีวิตและร่างกายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ คดีอาญา พ.ศ. 2544 จะทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากการกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน ในคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ แล้วทรัพย์สินผู้เสียหายไม่ได้คืนและรัฐได้จ่ายค่าชดเชยให้แทนเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด ทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยา อาจเป็นเหตุผลให้ผู้เสียหายพึงพอใจและยินยอมไม่คิดใจเอาความใดๆ กับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา โดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ นอกจากนี้รัฐมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินการในการช่วยเหลือและสงเคราะห์กลุ่มบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายที่ได้รับผลร้ายจากอาชญากรรม ผู้ที่ได้รับผลร้ายจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด ผู้ต้องหาและจำเลยผู้ยากไร้ที่ต้องการการประกันตัวและสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ การจัดหางบประมาณมาสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือนี้หากจัดตั้งเป็นกองทุนเฉพาะขึ้นมาบริหารจะทำให้มีประสิทธิภาพดีกว่าการจัดสรรงบประมาณเป็นรายปีและกองทุนก็สามารถจะไปจัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์เพื่อขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนและประชาชนที่เห็นความจำเป็นในเรื่องนี้ได้อีกด้วย การจัดตั้งกองทุนนี้อาจจะเริ่มจากเงินประเดิมที่รัฐบาลจะจัดสรรให้และเงินที่ได้จากค่าปรับและ

ทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมที่รัฐริบเป็นของรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นการนำเอาเงินที่ได้จากอาชญากรรมมาจัดเป็นกองทุนเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรม จึงน่าจะเป็นการตั้งกองทุน โดยมีเหตุผลรองรับที่สมควรดังกล่าวจึงจะไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ และก่อให้เกิดความเป็นธรรมและความเสมอภาค สำหรับเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายทุกคน โดยเสมอกัน จึงจะเป็นการจัดสรรความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันในสังคม ตามหลักรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ได้กำหนดให้เด็กและเยาวชน มีสิทธิได้รับการคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างเหมาะสมและเพื่อให้สอดคล้องกับกฏอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริการงานยุติธรรมแก่เด็กและเยาวชนหรือกฏแห่งกรุงปักกิ่ง⁶⁵ ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาตามกฎหมายข้างต้นนี้มีทั้งส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบละเมิดที่ผู้เสียหายอาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ที่ทำให้ตนเสียหายตามสภาพที่เป็นจริง

ซึ่งพบว่าส่วนที่เป็นหลักการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ที่เสียหายควรได้รับจากรัฐในฐานะเป็นรัฐสวัสดิการ (Social Welfare) เมื่อบุคคลดังกล่าวไม่มีโอกาสได้รับความบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น หลักการที่บุคคลจะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทยและขึ้นอยู่กับนโยบายทางสังคมของรัฐ นอกจากนั้นยังจะต้องอาศัยกฎหมายวางหลักเกณฑ์รับรองสิทธิของบุคคลเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นธรรม

⁶⁵ กฏแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อ ๗ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อที่ ๔๐(๒ ข.)

บทที่ 4

วิเคราะห์การเยียวยาผู้เสียหาย กรณีความเสียหายต่อทรัพย์สิน

อันเกิดจากการกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน

หลายปีที่ผ่านมามีปัญหาจากการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเกิดขึ้นมากมาย หลากหลายรูปแบบ ประเด็นปัญหาที่ตามมา คือ เมื่อเด็กและเยาวชนได้กระทำการที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด เด็กและเยาวชนจะต้องรับโทษตามกฎหมายอย่างไร ได้มีการตรากฎหมายใหม่ที่มีความสำคัญสำหรับเด็กและเยาวชน ได้แก่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 โดยมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 180 วัน

กฎหมายฉบับนี้มุ่งเน้นเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพและวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาเด็ก และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเด็กและเยาวชนมีวุฒิภาวะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านการเรียนรู้ ด้านอารมณ์และพฤติกรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตน้อยกว่าผู้ใหญ่มาก ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากคดีธรรมดาทั่วไปเพื่อสวัสดิภาพของเด็กและ เยาวชน

ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ดังกล่าว กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีซึ่ง เด็กและเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดตามพระราชบัญญัติอื่นๆ คดีอาญาที่โอนมาจากศาลธรรมดาในกรณีที่จำเลยอายุยังไม่เกิน 20 ปีบริบูรณ์ เนื่องจากศาลที่พิจารณาคดีนั้นได้พิจารณาโดยคำนึงถึงร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและนิสัยแล้ว เห็นว่าบุคคลนั้นยังมีสภาพเช่นเดียวกันเด็กและเยาวชน

การคุ้มครองสิทธิของเด็กตามประมวลกฎหมายอาญา เป็นบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการที่นำมาใช้สำหรับเด็กซึ่งการปฏิบัตินั้นมีวิธีการที่แตกต่างกัน โดยคำนึงถึงอายุเป็นหลัก

1. เด็กอายุไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้น ไม่ต้องรับโทษ (มาตรา 73) บทบัญญัติในมาตรานี้แสดงให้เห็นว่า เด็กอายุไม่เกินสิบปีได้รับการสันนิษฐานว่าไม่มีความสามารถในการกระทำความผิดอาญา ซึ่งหมายถึง เด็กนั้นไม่อาจมีความสามารถในการกระทำความผิดอาญาได้ จึงห้ามเด็ดขาดมิให้ลงโทษอาญาแก่เด็ก แต่ยังคงถือว่าการกระทำของเด็กก็ยังคงเป็นความผิดอยู่เพียงแต่กฎหมายกำหนดให้ไม่ต้องรับโทษเท่านั้น

2. เด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลอาจดำเนินการวางข้อกำหนดและเงื่อนไขต่างๆ ประกอบด้วยตามที่เห็นสมควร (มาตรา 74) โดยทั่วไปยังคงถือว่าไม่มีความสามารถในการกระทำความผิดอาญา แต่ในความคิดสมัยใหม่จะมีการระบุอายุในการกระทำความผิดตามลักษณะความผิด ไม่สันนิษฐานให้เป็นคุณทั้งหมด ตามกฎหมายอาญาไทยจะลงโทษเด็กนั้นไม่ได้ แต่ศาลอาจใช้วิธีการสำหรับเด็กเพื่อแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กได้

3. บุคคลอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้สึกผิดชอบและสิ่งอื่นที่พึงระวังในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรลงโทษหรือไม่ ถ้าไม่ควรก็จัดการตามมาตรา 74 ถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษลงกึ่งหนึ่ง (มาตรา 75) ศาลจะต้องพิจารณาว่าจะควรลงโทษแก่เด็กหรือไม่ ทั้งนี้ศาลจะต้องคำนึงว่าเด็กนั้นย่อมมีความเจริญของมันสมองและร่างกายผิดกับผู้ใหญ่และมีลักษณะกระทำผิดได้ง่าย การกระทำผิดของเด็กจึงมีลักษณะเป็น โรคซึ่งควรจะได้รับ การเยียวยารักษาให้หาย และศาลต้องคำนึงถึงความยุติธรรมด้วย

4. บุคคลอายุตั้งแต่สิบแปดปีแต่ไม่เกินยี่สิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้ (มาตรา 76) โดยทั่วไปแล้วจะถือว่า ผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีมีความรับผิดชอบเป็นผู้ใหญ่ได้แล้ว แต่อาจไม่จริงเสมอไป เนื่องจากมีกรณีไม่น้อยที่บุคคลอายุกว่าสิบเจ็ดปี แต่มีความรู้สึกผิดชอบยังไม่เต็มที่ เพราะมันสมองยังเจริญเติบโตช้า ถ้าศาลจะลงโทษก็อาจไม่เหมาะสม มาตรานี้จึงเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจที่จะลดมาตราส่วนโทษลงหนึ่งในสามหรือไม่เกินกึ่งหนึ่งได้

คดีครอบครัว คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ และคดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ถืออายุเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น โดย “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ จากแต่เดิม ที่กำหนดให้ “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ และ “เยาวชน”

หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ จากแต่เดิมที่กำหนดให้ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ การแก้ไขเรื่องอายุเด็กและเยาวชนเป็นไปเพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญา

เด็กที่กระทำความผิดอาญาในทางวิชาการยังไม่ถือว่าเป็นเด็กเหล่านี้เป็นอาชญากร ความผิดที่เด็กกระทำนั้นแตกต่างกับที่ผู้ใหญ่กระทำทั้งในแง่เจตนาและการกระทำ เพราะเด็กย่อมมีความยังคิมน้อยกว่าผู้ใหญ่และ ควรแก้ไขเสียแต่ในวัยเด็ก การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้น ตรงกับคำว่า “Juvenile Delinquency” ซึ่งในทางวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ไม่ถือว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นอาชญากรรม แต่จะเรียกการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนว่า “การกระทำผิด” และไม่เรียกเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดว่าเป็นอาชญากร

1. วิเคราะห์การได้รับการเยียวยาผู้เสียหายกรณีความเสียหายต่อทรัพย์สิน ตาม

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

พ.ศ. 2553

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 และ 90 บัญญัติไว้ว่า

มาตรา 86 ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีเมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครองบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยน ความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย

เมื่อนักงานอัยการได้รับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและความเห็นของผู้อำนวยการสถาน
 พินิจตามวรรคหนึ่งแล้ว หากมีข้อสงสัยอาจสอบถามผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง
 เพื่อประกอบการพิจารณาได้ ถ้าพนักงานอัยการไม่เห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ส่ง
 แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือสั่งดำเนินคดีต่อไปและให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งคำสั่งของ
 พนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ หากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนแก้ไข
 บำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนแล้วเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม
 ให้พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนดังกล่าว และให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู
 ดังกล่าวได้ทันทีพร้อมทั้งให้รายงานให้ศาลทราบในกรณีที่น่าจะปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการ
 จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควรศาลต้องมี
 คำสั่งตามวรรคสามภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน ทั้งนี้ ให้ประธานศาลฎีกาโดยความ
 เห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการของศาลด้วย
 แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรานี้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย

มาตรา 90 เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตรา
 โทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม
 ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่
 เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชน
 สำนึกในการกระทำและผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติการณ์
 แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร และศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้
 และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควรหากนำวิธีจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู
 ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา
 ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มีการดำเนินการเพื่อ
 จัดทำแผนดังกล่าว โดยมีเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่ง
 เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติ แล้วเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่ที่ศาลมี
 คำสั่ง หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้ดำเนินการตามนั้นและให้มีคำสั่งจำหน่าย
 คดีไว้ชั่วคราว หากศาลไม่เห็นชอบ ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ตามตัวบทกฎหมายพบว่า แต่เดิม เมื่อจับกุมเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหา
 ว่า กระทำผิดอาญาได้แล้ว พนักงานสอบสวนจะส่งตัวเด็กและเยาวชนไปควบคุมยังสถานพินิจฯ
 (เป็นอำนาจของ ผู้อำนวยการสถานพินิจฯที่จะอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวเด็กและเยาวชน) และเมื่อ
 ต้องการจะสอบสวนปากคำเด็กและเยาวชนก็จะเบิกตัวเด็กและเยาวชนออกมาจากสถานพินิจฯ แล้ว
 นำตัวไปสอบสวนปากคำยังสำนักงานอัยการจังหวัดนั้น ๆ ซึ่งเป็นสถานที่ทำการสอบสวนปากคำ

เด็กและเยาวชนจากนั้นศาลต้องทำการตรวจสอบการจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนว่าเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ถ้าศาลตรวจสอบแล้วพบว่าการจับกุมไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไปโดยให้ศาลตั้งที่ปรึกษากฎหมาย (ซึ่งก็คือ ทนายความที่ผ่านการอบรมของศาลแล้ว) และศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งให้ มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครองเป็นผู้ดูแล เด็กหรือเยาวชนในระหว่างดำเนินคดีได้ แต่ถ้าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะ หรือ พฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจหรือในสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายได้และถ้าเด็ก หรือเยาวชนนั้นมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปหรืออายุเกิน 20 ปีแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในเรือนจำหรือสถานที่อื่นได้

1. บังคับให้การแจ้งข้อหาและการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด อาญาจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง พร้อมทั้งแจ้งสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้และถ้อยคำของเด็กอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

2. ถ้าเด็กนั้นมีอายุไม่เกิน 10 ปี (ในขณะที่กระทำความผิด) และอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจหรือองค์กรอื่นใดให้สถานพินิจหรือองค์กรดังกล่าว จะต้องรายงานให้ศาลทราบเพื่อให้ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวเด็กไม่เกิน 10 ปี ไป

3. กำหนดให้พนักงานสอบสวนจะต้องรีบทำการสอบสวนโดยเร็วให้แล้วเสร็จแล้วส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการเพื่อยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวภายในกำหนด 30 วันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมหรือปรากฏตัวต่อพนักงานสอบสวน แต่ถ้าครบ 30 วันแล้วก็ยังไม่แล้วเสร็จก็ให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวน (แล้วแต่กรณี) จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องโดยผิดฟ้องครั้งละไม่เกิน 15 วันแต่ต้องไม่เกิน 2 ครั้ง (สอบสวนต่อได้อีก 30 วันนั่นเอง) แต่ใช้เฉพาะในคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 5 ปี เท่านั้น แต่ถ้าเป็นความผิดที่มีอัตราโทษหนักกว่านั้น คือ จำคุกเกินกว่า 5 ปี ขึ้นไป (สอบสวนครบ 30 วันแล้ว และก็ครบผิดฟ้องอีก 2 ครั้งก็แล้ว แต่ก็ยังสอบสวนไม่แล้วเสร็จ) ก็อาจขอผิดฟ้องต่อได้อีกไม่เกิน 2 ครั้งครั้งละไม่เกิน 15 วัน เช่นกัน (คือ รวมแล้ว ต้องไม่เกิน 4 ผาก หรือ รวมแล้วต้องไม่เกิน 90 วันนั่นเอง) แต่ทั้งนี้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะต้องนำพยานมาเบิกความประกอบว่ามีเหตุผลและความจำเป็นใดจึงต้องผิดฟ้องต่อไปอีกและในขั้นตอนผิดฟ้องนี้ถ้าเด็กไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ศาลจะแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ เพื่อมาแถลงถึงข้อคัดค้านหรือซักถามพยาน

หากครบกำหนดเวลา 60 วัน หรือ 90 วัน ดังกล่าวแล้วแต่กรณี แล้วแต่อัตราโทษดังกล่าวแล้ว หากพนักงานอัยการยังคงไม่สามารถยื่นฟ้องเด็กและเยาวชนที่ได้กระทำความผิดอาญาต่อศาลได้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว กฎหมายห้ามมิให้ พนักงานอัยการ ยื่นฟ้องเด็กและเยาวชน

ดังกล่าวต่อศาล เว้นเสียแต่ว่าจะได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุด อันแสดงให้เห็นว่ากฎหมายต้องการเร่งรัดให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะต้องพิจารณาสำนวนคดีโดยเร็ว

4. ต่อไปนี้ แม้เด็กและเยาวชนจะถูกศาลพิพากษาหรือคำสั่งเด็ดขาดให้ลงโทษและส่งตัวไปควบคุมยังสถานพินิจฯ แล้วหากต่อมาผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควรอนุญาตให้เด็กและเยาวชนออกไปศึกษาในสถานศึกษาประเภทไปมานอกสถานพินิจได้ (ซึ่งแต่เดิมไม่สามารถทำได้) เมื่อเด็กถูกศาลพิพากษาหรือ มีคำสั่งเด็ดขาดแล้ว จะต้องถูกควบคุมตัวและฝึกรบมอยู่ภายในสถานพินิจฯ ไม่สามารถออกไปเรียนหนังสือตามปกติได้ ทำให้การเรียนของเด็กและเยาวชนดังกล่าวจะต้องหยุดชะงักลง เมื่อพ้นการควบคุมและฝึกรบมที่พ้นสภาพการเป็นนักเรียนนักศึกษาไปแล้ว

5. สร้างกระบวนการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู โดยให้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจอนุญาตให้เด็กและเยาวชนซึ่งเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู แบบเข้ามา- เย็นกลับตามคำพิพากษาได้ (แสดงว่า เด็กและเยาวชนอาจไม่ต้องถูกควบคุมเพื่อปฏิบัติตามกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในสถานพินิจฯ ก็ได้ แต่ใช้วิธี เข้ามา เย็นกลับได้)

6. เพิ่ม “มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา” เพื่อเป็นมาตรการทางเลือกอื่นมาใช้แทนการดำเนินคดีตามช่องทางปกติโดยเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำ “แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็ก” โดยมีเงื่อนไขว่า

1) เป็นความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูง จำคุกไม่เกิน 5 ปี

2) เด็กและเยาวชนนั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก (เว้นแต่ เป็นความผิดฐานประมาทหรือความผิดลหุโทษ)

3) เด็กและเยาวชนนั้น สำนึกในการกระทำผิด ก่อนฟ้องคดี

เมื่อครบองค์ประกอบทั้งสามแล้วเป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจจะต้องพิจารณาต่อไปว่าเด็กและเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องหรือไม่ (หากใช่)

ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติโดยผู้อำนวยการสถานพินิจ จะต้องเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา แต่ทั้งนี้ ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วย (ไม่ยินยอม ไม่ได้) และเมื่อพนักงานอัยการได้รับแผนฟื้นฟูฯ ดังกล่าวมาแล้ว พนักงานอัยการจะต้องพิจารณาว่าจะให้ความเห็นชอบกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวหรือไม่ หากพนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนดังกล่าวก็ให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวได้ทันที พร้อมทั้งให้รายงานให้ศาลทราบ

แต่ถ้าพนักงานอัยการไม่เห็นชอบกับแผนฟื้นฟูฯดังกล่าว อาจสั่งให้ ผู้อำนวยการสถานพินิจ แก้ไขแผนฟื้นฟูดังกล่าวได้

แผนแก้ไขและฟื้นฟูดังกล่าวต้องมีกำหนดเวลาไม่เกิน 1 ปี

ถ้าเด็กและเยาวชนฝ่าฝืน ไม่ยอมปฏิบัติตามแผนฟื้นฟู ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ รายงานให้พนักงานอัยการทราบและแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป

แต่ถ้าเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนฟื้นฟูได้อย่างถูกต้องครบถ้วน

ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานให้พนักงานอัยการทราบอีกเช่นกันจากนั้นหากพนักงานอัยการเห็นชอบแล้ว พนักงานอัยการก็จะสั่งไม่ฟ้อง คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการเช่นนี้กฎหมายบัญญัติให้เป็นที่สุด และเป็นเหตุให้ สิทธิภาคีอาญาไม่ฟ้องเป็นอันระงับไป แต่ไม่ได้ตัดสิทธิผู้ที่มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแบ่ง จากนั้น ให้ ผู้อำนวยการสถานพินิจ รายงานคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้ศาลทราบ

ในช่วงระหว่างการจัดทำแผน ฯ และการปฏิบัติการตามแผนแก้ไขฟื้นฟู นั้น พนักงานสอบสวน หรือ พนักงานอัยการจะต้องตรวจสอบปากคำหรือดำเนินการใด ๆ

7. แต่ถ้าเป็นคดีฉกรรจ์ คือ คดีความผิดที่มีอัตราโทษ จำคุกเกิน 5 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปี และได้มีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ก็ให้เป็นอำนาจศาลที่จะสั่งให้ ผู้อำนวยการสถานพินิจ เพื่อจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟู แล้วเสนอต่อศาล ภายในกำหนด 30 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลเห็นชอบกับแผนฟื้นฟูดังกล่าว ก็ให้ดำเนินการไปตามนั้น และให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีชั่วคราว แต่ถ้าศาลไม่เห็นชอบกับแผนแก้ไขฟื้นฟูที่ ผู้อำนวยการสถานพินิจทำแผนฯมาก็ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อไป

ถ้า เด็กหรือเยาวชนสามารถปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟูได้อย่างถูกต้องครบถ้วนแล้ว ให้ศาลมีอำนาจ สั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และมีคำสั่งเรื่องของกลางและสิทธิภาคีอาญาไม่ฟ้องเป็นอันระงับไปแต่ก็ไม่ตัดสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแบ่ง

อย่างไรก็ดี หากเป็นครอบครัวที่ยากจนไม่มีเงินพอที่จะทำสัญญาประกันเงินไหม เช่น เงินที่ประกันตัวชั่วคราวเด็กหรือเยาวชนอาจจะได้มาจากหยิบยืมหรือกู้จากบุคคลอื่น ก็ชอบที่จะยื่นคำร้องต่อผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าตนเป็นคนอนาถาและมีเหตุจำเป็นต้องนำเงินจำนวนดังกล่าวคืนเจ้าหน้าที่หรือเมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รับคำร้องและพิจารณาแล้วว่ามีเหตุผลอันสมควรและเป็นความจริงก็ชอบที่อนุญาต โดยใช้วิธีการอื่นแทนการนำเงินมาวางเป็นประกันเงินไหม ดังเช่น ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี มีการขยายประเภทของสิ่งที่จะนำมาเป็นประกันได้ ซึ่งทำเป็นโครงการช่วยเหลือคนยากจนและเป็นการกำจัดเจ้าหน้าที่เงินกู้นอกระบบให้ออกจากการเป็นกาฝากในกระบวนการยุติธรรม เช่น การใช้ทะเบียน

รถจักรยานยนต์ ก็เป็นเอกสารที่แสดงความเป็นเจ้าของในสังหาริมทรัพย์เช่นเดียวกัน ภาพถ่ายบ้านของครอบครัวเยาวชน หรือมีการใช้บุคคลที่ค้ำประกันจากแนวคิดเดิมที่ใช้ข้าราชการตั้งแต่ ซี 3 ขึ้นไป ก็เปลี่ยนมาเป็นบิดามารดา หรือผู้อุปการะเลี้ยงดูเยาวชนอยู่ในขณะกระทำความผิด เนื่องจากแนวคิดนี้เป็นการผูกติดเชื่อมคุณค่าทางจิตใจระหว่างนายประกันและเยาวชนเข้าด้วยกันอย่างแนบชิด ซึ่งจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ก็มีกรณีที่เยาวชนหลบหนีไปซึ่งเป็นการผิดเงื่อนไขในสัญญาประกันตัวชั่วคราวโดยใช้เงินประกัน ก็ไม่ทำให้เยาวชนรู้สึกว่าการหนีประกันตัวเป็นเรื่องที่ผิดหรือทำให้ผู้มีพระคุณต้องเดือดร้อนแต่หากนำมาตรการการประกันตัว โดยให้ใช้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นหลักประกันแล้ว เยาวชนก็ย่อมคิดได้ว่าหากตนหลบหนีไปหรือทำอะไรผิดสัญญาหรือเงื่อนไขการสั่งไม่ฟ้องตามมาตรา 86 และ 90 ย่อมทำให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องเป็นทุกข์และเดือดเนื้อร้อนใจเป็นอย่างมาก และกรณีที่ครอบครัวมีเงินประกันไม่เพียงพอหากมีการเรียกหลักประกันเพิ่มเติม ก็อาจจัดให้มีการทำสัญญาโดยจะชำระที่เหลือในวันเวลาใดและกำหนดให้การหนีประกันตัวในระหว่างเงื่อนไขของมาตรา 86 และ 90 ถือว่าเป็นการกระทำผิดอาญา หรืออาจชดเชยจำนวนเงินที่เหลือโดยการให้บริการสาธารณะ

ในส่วนของผู้เสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนกรณี หากเด็กและเยาวชนเป็นครอบครัวที่ยากจนไม่มีเงินพอที่จะทำสัญญาประกันเงื่อนไข เช่น เงินที่ประกันตัวชั่วคราวเด็ก จะเห็นว่า การได้รับค่าตอบแทนของผู้เสียหายก็จะมีปัญหาในการไม่ได้รับค่าตอบแทนจากความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย

2. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการได้รับการเยียวยาผู้เสียหาย กรณีความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

ขณะนี้กระทรวงยุติธรรม โดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้นำหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยมีการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ปฏิบัติภายใต้มาตรา 86 และ 90 ที่ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจใช้ดุลยพินิจในการส่งเรื่องให้อัยการสั่งคดี และคำสั่งไม่ฟ้องคดีนั้นให้เป็นที่สุด

การประชุมกลุ่มครอบครัว (FGC) กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนใช้เป็นมาตรการในการบริหารจัดการหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูกระทำความผิดให้เป็นคนดีกลับสู่สังคมรูปแบบหนึ่งที่มีการลงโทษให้เด็กและเยาวชนสำนึกผิด ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงลักษณะที่เป็นลอยมลทินแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นการเหมาะสมกับวัฒนธรรมประเพณีของสังคมไทย ให้ให้อภัย เอื้ออาทร

วัตถุประสงค์ของการประชุมกลุ่มครอบครัวของกรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน
กระทรวงยุติธรรม

1. เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนสำนึกต่อการกระทำของตนเอง และเป็นการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบต่อการกระทำผิดของตน
2. เพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย
3. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชน
4. เพื่อเสริมสร้างให้ครอบครัวและชุมชนสามารถพัฒนาวิธีการในการจัดการกับการกระทำผิดของเด็ก หรือเยาวชน

มาตรการการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู โดยการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้สึกและรับผิดชอบในการกระทำผิดของตน ดังนี้

1. การชดใช้ค่าเสียหาย
2. การบรรเทาความเสียหายที่ตนได้ก่อ
3. การทำงานบริการสังคม
4. การเข้ารับกิจกรรมบำบัดรายบุคคล รายกลุ่ม
5. การนำผู้ปกครองเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการดูแลแก้ไขเด็กและเยาวชน และเพื่อเป็นการป้องกันก่อนที่จะกระทำผิดซ้ำ

ซึ่งมาตรการในการลงโทษเด็กและเยาวชนตามที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ดำเนินการปฏิบัตินี้เป็นการสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำ ดังนี้

กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรม เกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) ข้อ 11 การพ้นจากระบบ กล่าวไว้ว่า

เมื่อมีความเหมาะสม ควรพิจารณาดำเนินการผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน โดยไม่ต้องใช้วิธีดำเนินคดีอย่างเป็นทางการจากผู้มีอำนาจ

กฎแห่งกรุงปักกิ่งในท้ายข้อ 11 ในส่วนบันทึกเพิ่มเติม กล่าวว่า การพ้นจากระบบเกี่ยวข้องกับ การออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กลับไปใช้บริการของชุมชน ได้มีการปฏิบัติกันโดยทั่วไปในระบบกฎหมายหลายระบบ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การปฏิบัติเช่นนี้มุ่งป้องกันผลกระทบทางลบที่เกิดตามมาจากการบริหารงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (เช่น มีการตราใบ การถูกพิพากษาว่ากระทำผิด และถูกลงโทษ) ในหลายกรณีการไม่เข้าไปเกี่ยวข้องอาจเป็นวิธีที่ดีที่สุด ดังนั้นการพ้นจากระบบตั้งแต่ต้นโดยไม่ต้องโอนต่อไปให้หน่วยงานอื่นอาจเป็นหนทางที่ดีที่สุด โดยเฉพาะในคดีที่เป็นความผิดไม่ร้ายแรง และครอบครัว

โรงเรียน หรือสถาบันควบคุมสังคมอย่างไม่เป็นทางการได้แก้ไขแล้ว หรือดูเหมือนว่าจะแก้ไขด้วยวิธีที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ยิ่งกว่า

มาตรการการบำบัด แก้ไข พื้นฟูโดยใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีแนวทางในการทำให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิด หลักการและแนวทางตามทฤษฎีความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ อาจมีอาสาสมัครเข้ามาให้ความช่วยเหลือ และดูแลผู้กระทำผิดในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม เช่น การรับจ้างเข้าทำงานเพื่อให้มีอาชีพเลี้ยงตนเอง และครอบครัว หรือการที่ผู้กระทำผิดจะทำงานบริการสาธารณะในชุมชนเพื่อเป็นการชดเชยสิ่งที่ตนกระทำทั้งยังเป็นการสะท้อนถึงการที่สังคมรับรู้และให้อภัยแก่ผู้กระทำผิด อันจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้กระทำผิด และเหยื่อซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิดในครอบครัวสามารถดำรงชีวิตร่วมกันต่อไปได้ นอกจากนี้วิธีการในการเจรจาไกล่เกลี่ยจะทำให้ผู้กระทำผิดรับรู้ถึงความสูญเสียและความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเหยื่อได้โดยตรง อันจะนำไปสู่การสำนึกผิด การชดเชยความเสียหายอันเกิดจากการกระทำผิด และพยายามปรับปรุงตนเองได้ ส่วนเหยื่อจะได้แสดงออกถึงความรู้สึกจากผลกระทบอันเกิดขึ้น การเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำผิด อันจะนำไปสู่การเยียวยาฟื้นฟูที่ถูกต้อง และตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้น

2.1 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ใช้ในต่างประเทศ

2.1.1 ประเทศนิวซีแลนด์

ศาลเยาวชน (Youth court) พิจารณาคดีเด็กและเยาวชนกระทำความผิด โดยเด็กและเยาวชนต้องมีอายุตั้งแต่ 14 ปี แต่ไม่เกิน 17 ปี ในปี ค.ศ.1986 มีกฎหมายพิเศษแยกกระบวนการยุติธรรมในคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนออกจากผู้ใหญ่ Youth Court จะเป็นแผนกหนึ่งใน District Court ในศาลเยาวชน Youth Court ไม่มีผู้พิพากษาสมทบเช่นดังของประเทศไทย ในปี ค.ศ.1986 กฎหมายกำหนดให้การพิจารณาคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญาออกจากการพิจารณาของผู้ใหญ่ที่กระทำความผิด เด็กและเยาวชนอายุตั้งแต่ 14 ปี แต่ไม่เกิน 17 ปี ต้องพิจารณาในคดีศาลเยาวชน (Youth Court)

การประชุมกลุ่มครอบครัวในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเยาวชน หรือที่เรียกย่อว่า FGC (Family Group Conference) เป็นกระบวนการตัดสินใจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ (นอกเหนือจากบุคคลอื่น) ผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชน (ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือที่พิสูจน์แล้วว่าเป็นผู้กระทำผิด) สมาชิกในครอบครัวของเขา หรือชุมชนในเผ่า และผู้เสียหายจากการทำนั้นนั้นและผู้ที่มาสนับสนุนด้านกำลังใจให้ผู้เสียหาย (ซึ่งอาจเป็นญาติพี่น้อง เพื่อน หรือผู้ใกล้ชิดกับผู้เสียหาย)

การประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นการประชุมเพื่อพิจารณาว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นได้กระทำความผิดตามที่ถูกล่ามหรือไม่ และในกรณีที่มีการยอมรับว่าได้กระทำความผิดจริงจะได้จัดทำแผนการดำเนินการซึ่งจะต้องทำให้แน่ใจว่า

- 1) เด็กหรือเยาวชนนั้นต้องมีความสำนึกกับผิดต่อการกระทำของตนเอง และมีการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบต่อการกระทำผิดของตนเอง
- 2) จะต้องนำผลประโยชน์ของผู้เสียหายเข้ามาพิจารณา
- 3) มาตรการใด ๆ ที่นำมาใช้กับการกระทำผิดจะต้องเป็นมาตรการที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว และชุมชนหรือเผ่า และสร้างเสริมให้ครอบครัวสามารถพัฒนาวิธีการของครอบครัว หรือชุมชนเองในการจัดการกับการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนในครอบครัวหรือชุมชนนั้น

2.1.2 ประเทศออสเตรเลีย

มีการนำประชุมครอบครัวมาใช้ และนำไปปฏิบัติในหลายชุมชน โดยมีรากฐานมาจากทฤษฎี “Reiterative Shaming” ซึ่งได้รับการพัฒนาโดยนักอาชญาวิทยาชาวออสเตรเลีย ดร.จอห์น เบรทเวท (1989) รวมทั้ง “Effect theory” ของ ดร.ซิลแวน ทอมกินส์ (1992) ทฤษฎีของนักทฤษฎีทั้ง 2 คน มิได้กล่าวถึงการจัดการกับผู้เสียหายในกระบวนการอย่างเพียงพอ และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เองก็ได้มีบทบาทสำคัญในการก่อกำเนิดการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวแต่อย่างใด ต่อมาภายหลังได้ถูกนำมาใช้ในการช่วยหาวิธีที่ถูกต้องเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เหมาะสมในการให้ความสำคัญอย่างมากกับบทบาทของผู้เสียหาย

ปัจจุบันเมืองเวก้า เวก้า (Waga waga) ในมลรัฐออสเตรเลียตะวันตก ได้ใช้การประชุมกลุ่มครอบครัวเช่นกันแต่มีความแตกต่างจากรูปแบบของนิวซีแลนด์ตรงที่ใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือครูในโรงเรียนเป็นผู้จัด และดำเนินการประชุม หรือเมืองบริสเบน (Brisbane) ในมลรัฐควีนแลนด์ ที่ได้พัฒนาวิธีการจากการประชุมกลุ่มครอบครัวมาเป็นการใช้ชุมชนมีส่วนร่วมด้วยมากขึ้น จึงเรียก “Community Conferencing” มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

2.1.3 ประเทศแคนาดา

มีการนำการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้กับเด็กชนเผ่าพื้นเมืองของมลรัฐโนวา สโกเทีย (Nova scotia) เช่นเดียวกันในช่วงปี ค.ศ. 1990 ซึ่งได้จัดทำขึ้นในกรณีการจัดสวัสดิการให้แก่เด็กโดยให้ครอบครัว เจ้าหน้าที่หน่วยงานและหัวหน้าเข้าร่วมประชุมกลุ่ม ซึ่งการประชุมดำเนินไปประมาณ 5 ชั่วโมง ซึ่งตอนท้ายการประชุมนั้นกลุ่มก็มีแผนการสำหรับเด็กที่

ช่วยกันคิดขึ้นมา และหลายอาทิตย์ต่อมาเมื่อมีการประชุมกลุ่มครั้งที่ 2 และแผนที่วางไว้ก็ประสบผลสำเร็จ

จะเห็นได้ว่าการประชุมกลุ่มครอบครัวมีประโยชน์อย่างมากในแง่ของการให้ความเคารพนับถือ การแบ่งปันทรัพยากร และการช่วยเหลือกันและกัน รวมถึงการรวมเอาครอบครัวเข้าไว้ด้วยกันและร่วมกันหาทางออกซึ่งตรงกับทัศนคติพื้นฐานของชุมชนเมือง

2.1.4 ประเทศฝรั่งเศส

ในประเทศที่มีกฎหมายใกล้เคียงกับประเทศไทยคือ ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร โดยพื้นฐานกระบวนการยุติธรรมของฝรั่งเศสมุ่งเน้นคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งถือว่ามีความก้าวหน้ากว่าประเทศอื่น ๆ และเป็นต้นแบบที่เปลี่ยนแปลงจากเดิมที่มองเฉพาะผู้เสียหายเป็นศูนย์กลางเท่านั้น แต่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของประเทศฝรั่งเศสนั้น ได้ถูกนำมาเริ่มใช้เพราะเหตุผลอื่น คือเมื่อต้องประสบปัญหาคดีอาญาชั้นศาลทำให้กระบวนการพิจารณาคดีล่าช้าและติดขัด ฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศฝรั่งเศสจึงหาแนวทางในการเบี่ยงเบนคดีออกจากการฟ้อง โดยให้พนักงานอัยการมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการสั่งระงับคดีอาญาที่มีมูลทั้ง โดยไม่มีเงื่อนไขหรือมีเงื่อนไข นอกจากนี้ยังมีการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการกำหนดโทษของศาลที่เกี่ยวข้องกับการประνομข้อพิพาททางอาญาค้วย แบ่งเป็น 2 ช่วง

สำหรับช่วงก่อนฟ้องคดีนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสมาตรา 40 วรรคแรก ได้บัญญัติให้พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจสั่งคดีอาญาที่ปรากฏหลักฐานว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และปรากฏตัวผู้กระทำความผิดและไม่ปรากฏเหตุยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ 1. สั่งฟ้องคดีอาญา 2. สั่งให้ใช้มาตรการเบี่ยงเบนคดี 3. สั่งไม่ฟ้องคดีอาญา กรณีหลังนี้พนักงานอัยการจะสั่งยุติคดีเมื่อเห็นว่าการดำเนินคดีผู้ถูกกล่าวหาไม่มีประโยชน์ เช่น ผู้ร้องทุกข์ถอนคำร้องทุกข์ สภาพจิตของผู้ต้องหาไม่ปรกติ ผู้เสียหายมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น ผู้เสียหายไม่สนใจคดีอีกต่อไป หรือความผิดที่เกิดความเสียหายหรือกระทบต่อสังคมน้อยมาก ส่วนกรณีใช้มาตรการเบี่ยงเบนคดีในกฎหมายฝรั่งเศสมี 3 มาตรการ คือ

- 1) การไกล่เกลี่ยประνομข้อพิพาททางอาญา (Mediation penal)
- 2) ความตกลงทางอาญา
- 3) การต่อรองคำรับสารภาพ

เฉพาะข้อ 1 ที่เป็นแนวคิดใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีหลักเกณฑ์ 3 ประการ คือ จะต้องกระทำก่อนมีการฟ้องคดีอาญา ต้องได้รับความยินยอมจากคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่าย และพนักงานอัยการต้องคำนึงถึงผลของคู่กรณีจะได้รับ คือมีหลักประกันการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย สามารถยุติปัญหาซึ่งเกิดจากการกระทำความผิดได้และมีส่วนช่วยให้ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคม สำหรับช่วงฟ้องคดีแล้วก่อนกำหนดโทษ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสได้คำนึงถึงคุณลักษณะส่วนตัวของผู้กระทำความผิดในการกำหนดโทษเช่น หากผู้กระทำความผิดได้ชดใช้เยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ความหนักเบาของความผิดที่จำเลยกระทำ เหตุบรรเทาโทษต่าง ๆ และลักษณะส่วนตัวของจำเลย ศาลมีแนวโน้มรอลงโทษแบบธรรมดา หรือรอลงโทษแบบมีเงื่อนไข หรือกำหนดโทษสถานเบา แม้แต่ระหว่างที่นักโทษต้องรับโทษอยู่ในเรือนจำแล้ว การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคนได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง เพื่อวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟูและปรับปรุงแก้ไขให้จำเลยพร้อมที่จะกลับไปใช้ชีวิตในสังคมต่อไป ผู้เขียนเห็นว่าสำหรับแพทย์ซึ่งมีข้อผิดพลาดจากการประกอบวิชาชีพน่าจะได้ประโยชน์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้ได้ เพราะไม่ได้มีเจตนาชั่วมาตั้งแต่ต้น ได้แก้ไขช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ได้รับความเสียหาย ได้เยียวยาความเสียหายบางส่วน ได้ทำความดีมีประโยชน์ต่อสังคม ไม่เคยทำผิดมาก่อน คุณลักษณะส่วนตัวต่าง ๆ เหล่านี้จะตรงตามวัตถุประสงค์แห่งกระบวนการดังกล่าว การกลับคืนสู่สังคมเร็วอมจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

3. ทักษะของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการได้รับการเยียวยาผู้เสียหาย กรณีศึกษาความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่สำนักงานทนายความในจังหวัดหนองคายได้สำรวจทักษะของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน ทนายความ ต่อหลักการการได้รับค่าตอบแทนผู้เสียหายจากรัฐ กรณีศึกษาความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนโดยแยกเป็นประเด็น ผลแสดงดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งตราขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีและสมาชิก โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวมีผลบังคับใช้ในวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 และหัวใจสำคัญของการกระทำทั้งปวงที่

เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติ ฯ นี้ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อแนวคิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่ให้การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมนั้นต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ (เห็นด้วยหรือไม่อย่างไร)

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์คือ ผู้พิจารณาและตัดสินคดีพิพาทภาคี คือ กลุ่ม ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ มีแนวความคิดเห็นด้วยกับพระราชบัญญัตินี้ที่ให้การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมนั้นต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ เหตุผลเพราะเห็นว่าจะทำให้กระบวนการยุติธรรมพัฒนาและสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และกฏสหประชาชาติ รวมถึงเป็นการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อเยาวชน รวมถึงสิทธิเสรีภาพอีกทั้งเพื่อเป็นการป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดกับเยาวชนผู้กระทำความผิดในระหว่างขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มสหวิชาชีพ ประกอบด้วย เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ ทนายความ มีความเห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าวนี้เช่นกัน เพราะสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และเป็นการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์กับเยาวชน

2. ท่านคิดว่าแนวคิดที่เน้นการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญนั้นดีหรือไม่อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่ม ได้ให้ความเห็น โดยสรุปว่าเป็นแนวคิดที่ดี เพราะเป็นการป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนผู้กระทำความผิดและความเสมอภาคในระหว่างขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม และเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะได้รับการคุ้มครองโดยชอบด้วยกฎหมายเพราะหากไม่มีกฎหมายเฉพาะจะทำให้เด็กที่มีวุฒิภาวะต่ำอาจถูกกระทำล่วงละเมิดสิทธิ

3. ท่านคิดว่าแนวคิดนี้จะช่วยกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กของไทยแก้ไขปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนไม่ให้กระทำความผิดซ้ำอีกได้หรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้พิพากษาได้ให้ความเห็นโดยสรุปว่าสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้เพราะแนวคิดนี้ถือเป็นการปฏิบัติที่มีความคำนึงถึงประโยชน์และสิทธิเสรีภาพของเยาวชนผู้กระทำความผิด หากเยาวชนได้รับความเป็นธรรมและความเสมอภาคในขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมจะทำให้เยาวชนผู้กระทำความผิดมีขวัญและกำลังใจในการที่จะดำรงชีวิตอยู่และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขตนเองในทางที่ดีขึ้น และเด็กที่กระทำความผิดได้รับการดูแลเอาใจ

ไล่จากทุกฝ่าย ทั้งผู้ปกครอง เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม อันจะทำให้สามารถช่วยเหลือ
แก้ไข เยียวยาได้ทันที่

ในส่วนของผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มวิชาชีพ ได้ให้ความเห็นขัดแย้งกับกลุ่ม
ผู้พิพากษาคือ เห็นว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้

ส่วนที่ 2 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ
ครอบครัว พ.ศ. 2553 นำแนววิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้กระบวนการวิธีการเชิงสมานฉันท์
ซึ่งได้แก่การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา โดยการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยกระบวนการ
เชิงสมานฉันท์นี้เป็นการ

1. อำนวยความยุติธรรมที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบจาก
อาชญากรรมได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิม อันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม
2. การบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมให้กลับสู่สภาพดีดังเดิม
ทำให้เหยื่อเป็นศูนย์กลางของกระบวนการยุติธรรม ขณะเดียวกันก็บูรณาการผู้กระทำความผิดและ
สังคมเข้าด้วยกัน โดยคำนึงถึง

- การบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่อ ซึ่งหมายถึงการที่เหยื่อได้รับ
การชดเชยทดแทนมูลค่าของทรัพย์สินที่เสียหายรวมทั้งความเสียหายส่วนบุคคลอื่น ๆ กลับคืนนั้น
คือการเยียวยาสมานฉันท์ความรู้สึกลับมั่นคงปลอดภัยกลับมาอีกครั้ง

- ให้ผู้กระทำผิดได้แสดงความรับผิดชอบโดยการช่วยเหลือและชดเชย
ความเสียหายจากอาชญากรรมต่อเหยื่อ

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับวิธีการนี้ เพราะเหตุใด
ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้พิพากษามีความคิดเห็นด้วยกับแนวปฏิบัตินี้ เพราะ
วิธีการนี้เป็นการสร้างความสมานฉันท์ให้กับคู่กรณีอีกทั้งเป็นการบรรเทาความเสียหายให้กับ
ผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาและได้รับการขอโทษ การพูดคุยในขั้นตอน
การสมานฉันท์ ทำให้ทุกฝ่ายไม่เกิดการแก้แค้น ชิงชังและทำให้ทุกฝ่ายกลับสู่สังคมโดยสงบ

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นกลุ่มสหวิชาชีพมีความคิดเห็นด้วยกับแนวปฏิบัติ
โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากเด็กหรือเยาวชนบางคนที่กระทำความผิด อาจมีเหตุและปัจจัยอื่นที่ทำให้
เด็กหรือเยาวชนดังกล่าวลงมือกระทำความผิด โดยไม่ได้เกิดจากจิตใจสำนึกหรือนิสัยที่เลวทราม
ของตัวเอง เช่นอาจเกิดจากสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวเด็กที่มีฐานะยากจน เด็กต้องอดมือกิน
มือ ทำให้เด็กต้องไปลักทรัพย์ผู้อื่น เป็นต้น หากเราจะมุ่งแต่คิดว่าจะดำเนินคดีอาญากับเด็กเพียง
อย่างเดียวอาจส่งผลเสียมากกว่าผลดี กล่าวคือ เด็กอาจจะไม่สามารถกลับคืนสู่สังคมนั้นได้อย่าง
เดิม ดังนั้นหากมีการนำกฎหมายมาตราพิเศษมาใช้กับเด็กกลุ่มดังกล่าวโดยการทำแผนแก้ไขบำบัด

ฟื้นฟู โดยกระบวนการสมานฉันท์ที่จะเกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายผู้เสียหายก็อาจได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายเร็วขึ้น ส่วนเด็กที่กระทำผิดก็สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องถูกฟ้องคดี ไม่ต้องเสียประวัติ

2. ท่านคิดว่าวิธีการดังกล่าวสามารถแก้ไขสาเหตุของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนได้หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้พิพากษามีความคิดเห็นว่าการนำแนววิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้กระบวนการวิธีการเชิงสมานฉันท์ ซึ่งได้แก่การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา โดยการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยกระบวนการเชิงสมานฉันท์มาใช้สามารถแก้ไขสาเหตุของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนได้ เพราะผู้กระทำผิดจะได้รู้ว่าสิ่งที่ทำเป็นความผิด และมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ใครอย่างไรบ้าง และผู้กระทำผิดต้องชดใช้ เยียวยา อันจะทำให้รู้สึกสำนึกในการกระทำผิดและได้รับการให้อภัย ทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดีได้ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดของกระบวนการเชิงสมานฉันท์ คือการให้อภัยกัน ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นความสัมพันธ์ที่ถูกทำลายไปที่เกิดจากการกระทำของเยาวชนผู้กระทำผิด ก่อให้เกิดความไว้วางใจและเชื่อใจกัน ส่งผลต่อเยาวชนผู้กระทำผิดไม่ให้หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นกลุ่มสหวิชาชีพมีความเห็นว่าวิธีการเชิงสมานฉันท์ ซึ่งได้แก่การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา โดยการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ไม่สามารถแก้ไขสาเหตุของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนได้ เพราะวิธีการดังกล่าวเป็นการแก้ไขเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้ว เป็นกระบวนการแก้ไขปัญหามากกว่าเป็นกระบวนการป้องกันการเกิดปัญหา กล่าวคือ กระบวนการดังกล่าวไม่ได้ป้องกันหรือลดการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนแต่อย่างใด และค่าชดเชยหรือเงินช่วยเหลือก็จะต้องเอามาจากผู้ปกครอง ทำให้เด็กและเยาวชนอาจไม่รู้สำนึกในการกระทำผิด

ส่วนที่ 3 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นมาตรการในการคัดกรองเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำผิดให้ได้รับการดูแลแก้ไข เพื่อออกจากกระบวนการยุติธรรม และกลับคืนสู่สังคมโดยสามารถใช้ชีวิตอย่างมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ได้เร็วที่สุด ซึ่งเป็นการนำแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กำหนดเป็นมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้แก่ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ถึงมาตรา 93 ช่วงก่อนฟ้องคดีหรืออยู่ในชั้นพิจารณาคดีอาญาขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. อัตราโทษอย่างสูงตามกฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี หรือสำหรับอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินยี่สิบปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม (เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ)
2. ก่อนฟ้องคดีหรือก่อนมีคำพิพากษา เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำและ
3. ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาและยินยอม
4. ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ โดยไม่ต้องฟ้อง หรือหากพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควรและศาลเห็นว่าเด็กอาจกลับตนเป็นคนดีได้
5. ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มี
การดำเนินการทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

1. การที่เด็กจะได้รับการคัดกรองออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยเข้าสู่กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูได้นั้น ที่สำคัญตัวผู้เสียหายต้องได้รับการชดเชยเยียวยาต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นก่อนจึงจะมีการยินยอมและให้อภัยแก่ผู้กระทำความผิดแล้วกระบวนการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูจึงจะเกิดขึ้น แต่ถ้าหากเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดมีฐานะยากจนไม่สามารถชดเชยหรือเยียวยาผู้เสียหายได้ ท่านคิดว่าผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายจะได้รับประโยชน์จากพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้พิพากษามีความเห็น โดยสรุปว่า มาตรการดังกล่าว ทำให้ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายได้รับประโยชน์ เพราะเป็นการชดเชยหรือเยียวยา บางครั้ง การชดเชยอาจไม่จำเป็นต้องใช้เป็นเงิน อาจใช้มาตรการอื่น ๆ ทดแทนได้ เมื่อเข้าสู่กระบวนการทั้งสองฝ่ายได้พูดคุยปรับความเข้าใจ และในบางคดีอาจไม่ต้องชดเชยด้วยเงินได้ และอาจไม่เกิดประโยชน์เลยถ้าการพูดคุยไม่สามารถตกลงกันได้ และหากเยาวชนผู้กระทำความผิดไม่ชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย จะทำให้เยาวชนไม่ได้รับประโยชน์เพราะเหตุบรรเทาโทษจะน้อย ในส่วนของผู้เสียหายก็จะไม่ได้รับประโยชน์เพราะไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหาย

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นกลุ่มสหวิชาชีพมีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้พิพากษา กล่าวคือเห็นว่าอาจจะมีทั้งกรณีที่ได้รับประโยชน์และไม่ได้รับประโยชน์ เช่นหากจะมองแต่ด้านการได้รับชดเชยเยียวยาความเสียหายเป็นตัวเงินของผู้เสียหายเพียงอย่างเดียว หากเด็กผู้กระทำความผิดไม่มีเงินที่จะชดเชยเยียวยา ผู้เสียหายก็ไม่ได้รับประโยชน์ แต่หากมองในด้านของความสมานฉันท์ที่จะเกิดขึ้นระหว่างคู่กรณี เช่นเด็กหรือเยาวชนไปทำร้ายร่างกายผู้เสียหายจนได้รับบาดเจ็บ และไม่เงินชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือค่ารักษาพยาบาล แต่เมื่อภายหลัง

กระทำความผิดรู้สึกสำนึกผิดโดยยินยอมขอโทษ/ขอขมา ผู้เสียหาย และให้สัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดเช่นนี้อีก ก็อาจจะมีกรณีที่ผู้เสียหายยินยอมให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการก็ได้ แม้จะไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายเป็นตัวเงิน และก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย โดยผู้เสียหายเองก็จะได้รับความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและร่างกายว่าจะไม่ถูกคุกคามหรือถูกกระทำฝ่ายผู้ต้องหาอีก

2. ท่านคิดว่าวิธีการนี้จะสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและมีความเป็นธรรม และเสมอภาคหรือไม่ เพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้พิพากษามีความเห็นว่าการนี้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง หากผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ ทักษะในการสมานฉันท์ก็จะเกิดความเป็นธรรมและผู้เสียหายจะได้รับการชดเชย เยียวยา ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นกลุ่มสหวิชาชีพมีความเห็นว่าการนี้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และมีความเป็นธรรมและเสมอภาคได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้เสียหายในแต่ละรายด้วยว่าจะให้ความยินยอมกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของผู้กระทำความผิดแต่ละรายหรือไม่ และจะให้ความยินยอมโดยมีเงื่อนไขอย่างไร ซึ่งแต่ละคนก็ย่อมมีแนวคิดแตกต่างกันออกไป รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวผู้กระทำความผิดก็มีส่วนสำคัญต่อกระบวนการนี้ด้วย

3. ท่านคิดว่า วิธีการนี้จะสามารถช่วยแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กให้ดีขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้พิพากษามีความเห็นว่าการนี้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กให้ดีขึ้นได้ เพราะเป็นขั้นตอนการทำให้เยาวชนผู้กระทำความผิดมีความสำนึกในการกระทำของตนเอง อีกทั้งเป็นการขัดเกลาและแก้ไขฟื้นฟูเยาวชนผู้กระทำความผิดให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นจากทุกฝ่าย

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นกลุ่มสหวิชาชีพมีความเห็น โดยสรุปว่า วิธีการนี้จะสามารถแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กให้ดีขึ้นได้ แต่คงไม่ทั้งหมด เพราะเด็กแต่ละคนที่กระทำความผิดมีนิสัยพื้นฐานเดิมที่แตกต่างกัน บางรายอาจรู้สึกหลายจำและไม่กระทำผิดอีก ในขณะที่บางรายอาจได้ใจว่าแม้กระทำความผิดก็ไม่ต้องถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ไม่ถูกจำคุก และทำให้อาจหวนกลับไปกระทำผิดอีก

ส่วนที่ 4 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งออกมาคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้เสียหายแต่เป็นการเยียวยาเฉพาะค่าเสียหายที่เกิดแก่ชีวิตและร่างกายเท่านั้น แต่ยังไม่มีความคุ้มครองความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำผิดทางอาญาและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในความผิดที่เกิดจากการกระทำ

ความผิดของเด็กและเยาวชน เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นผู้เสียหายจะใช้มาตรการฟ้องร้องเอา จากเด็กและเยาวชนเพื่อมาชดใช้ความเสียหายอันเกิดจากการกระทำความผิดนั้น ซึ่งบางรายอาจจะ ไม่สามารถให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหายได้ จึงอาจมีผลกระทบต่อผู้เสียหาย เด็กหรือเยาวชนได้

1. จากประสบการณ์ของท่าน ท่านคิดว่าการเรียกร้องค่าเสียหายตาม

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างแท้จริงหรือไม่อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้พิพากษามีความเห็นแยกเป็นหลายประเด็นคือ กลุ่ม หนึ่งเห็นว่าสามารถทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างแท้จริง เพราะหากผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่จะดำเนินการให้ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่า ทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ส่วนอีกกลุ่มมีความเห็นว่าไม่สามารถเยียวยา ได้อย่างแท้จริงเพราะการชดเชยเป็นเงินนั้นเป็นการเยียวยาแค่ชดเชยทางด้านทรัพย์สิน ไม่สามารถ เยียวยาความรู้สึกหรือความเสียหายเช่นอิสระภาพที่เสียไปได้

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มสหวิชาชีพมีความเห็นว่า กฎหมายดังกล่าวสามารถ เยียวยาผู้เสียหายได้ในระดับหนึ่งแต่คงไม่ทั้งหมดของความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง เพราะความ เสียหายบางอย่างก็ยากที่จะตีราคาของความเสียหายเป็นตัวเงินว่าเสียหายจำนวนเท่าใด

2. หากมีการออกกฎหมายให้เกิดความเป็นธรรมตามหลักรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายได้รับความ ค้ำครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน กล่าวคือ เพื่อให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดที่เป็นคนยากจน ไม่เสียเปรียบและได้รับความคุ้มครอง โดยรัฐออกพระราชบัญญัติค่าตอบแทนทรัพย์สินที่เสียหาย ให้ผู้เสียหายเป็นบางคดี โดยมีคณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าเสียหาย เหมือนเช่นกรณีค่าเสียหายต่อ ชีวิตและร่างกายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน คดีอาญา พ.ศ. 2544 แทนผู้กระทำความผิด หรือสร้างระบบช่วยเหลือทางกฎหมายและการเงินแก่ คนยากจนโดยให้ผ่อนส่งกับรัฐ จะทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากการกระทำผิดของเด็กและ เยาวชนในคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ ทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดจะได้รับการคุ้มครองสิทธิ และเกิดความเป็นธรรมเพิ่มขึ้น ท่านเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดมีความคิดเห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว เพราะ เยาวชนผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายจะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันตามหลักรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 และทำให้กระบวนการในการดำเนินคดีใน ด้านต่างๆ ได้รับการแก้ไขรวดเร็วยิ่งขึ้น

4. วิเคราะห์การใช้สิทธิของผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สิน

ในปัจจุบันผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายต่อทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน จะต้องนำมาใช้กฎหมายในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในการพิจารณา ซึ่งทำให้เป็นภาระแก่ผู้เสียหาย กล่าวคือ ต้องมีค่าใช้จ่ายต่างๆ มากมาย ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สินจึงไม่ได้รับการเยียวยาในเบื้องต้น เพื่อชดเชยถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น

ในบางกรณี ถ้าปรากฏว่าผู้กระทำความผิดอาญาเป็นใครก็ไม่มีใครทราบได้ ซึ่งผู้เสียหายก็ไม่อาจทราบได้ ก็ไม่สามารถที่จะไปฟ้องร้องกับใครให้เข้ามารับผิดชอบชดเชยค่าเสียหาย ทั้งในคดีอาญาก็ไม่สามารถจับตัวผู้ต้องหาได้ หรือในกรณีที่ครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมีฐานะยากจน ไม่สามารถจ่ายค่าเสียหายแก่ทรัพย์สิน จึงเป็นการที่ยากอย่างยิ่งที่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สินจะได้รับค่าเสียหาย

ในส่วนกรณีที่กำลังกล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า การที่ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยา และได้รับค่าเสียหายเพื่อชดเชยทรัพย์สินที่เสียหายไปจะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากอย่างยิ่ง และในปัจจุบันมีกฎหมายบังคับใช้เกี่ยวกับความเสียหายที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะได้รับค่าตอบแทนเมื่อทรัพย์สินได้รับความเสียหาย เช่น การประกันภัย การประกันวินาศภัย และหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องละเมิด ดังมีรายละเอียดคือ

4.1 กฎประกันภัย และการวินาศภัย

ผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินจะต้องเป็นผู้เอาประกันและจะได้รับค่าตอบแทนเมื่อทรัพย์สินที่เอาประกันนั้นได้รับความเสียหาย เช่น บ้าน เมื่อเอาประกันไว้ เกี่ยวกับเพลิงไหม้ เมื่อเกิดเพลิงไหม้บ้าน ก็ได้รับค่าตอบแทนจากผู้รับประกันภัย หรือรถยนต์ เมื่อเอาประกันภัยแล้วรถยนต์ได้รับความเสียหายอะไรก็ตาม ก็เรียกร้องให้บริษัทผู้รับประกันภัยชดเชยค่าเสียหาย หรือซ่อมแซมให้ได้ แต่ในกรณีดังกล่าวนี้ เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินจะต้องเป็นผู้เอาประกัน โดยจะต้องเป็นผู้จ่ายเบี้ยประกันภัย แต่อย่างไรก็ตาม ตามปกติในการทำประกันภัยทรัพย์สิน ถ้าบุคคลทั่วไปเห็นว่าทรัพย์สินอยู่ในภาวะเสี่ยงภัยที่จะได้รับความเสียหาย ก็ต้องเอาประกันภัยไว้ ถ้าเห็นว่าไม่มีภาวะเสี่ยงภัยก็ไม่ต้องเอาประกันภัย ดังนั้นในบางครั้งเมื่อเกิดการกระทำความผิดอาญาขึ้นมา ความเสียหายที่เกิดกับทรัพย์สินนั้นก็มิได้เป็นทรัพย์สินที่เสี่ยงภัย จึงไม่ได้เอาประกันภัยและเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าทดแทนได้ และทรัพย์สินบางชนิดก็สามารถเอาประกันภัยได้ แต่บางชนิดไม่สามารถเอาประกันภัยได้ จึงเป็นปัญหาว่า

ทรัพย์สินที่เอาประกันไม่ได้ เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นมาจากการกระทำความผิดทางอาญาของเด็ก และเยาวชนก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากใครได้

4.2 หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยการละเมิด

ตามมาตรา 420 ซึ่งถ้ามีบุคคลอื่นมาทำให้ทรัพย์สินของเจ้าของทรัพย์สินได้รับความเสียหาย เจ้าของก็สามารถฟ้องร้องทางแพ่งเรียกค่าเสียหายได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้ก็ต้องมีการฟ้องร้องกัน เพื่อเรียกค่าเสียหาย ซึ่งเป็นภาระล่าช้า

จากการที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่า คดีที่จะขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้ของประเทศ ไทยเรานั้น รวมถึงคดีประมาท และโดยส่วนมากคดีประมาทก็มีสาเหตุมาจากอุบัติเหตุยานพาหนะ ซึ่งยานพาหนะนั้นในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535 มาบังคับใช้ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้กำหนดว่ามีสาระสำคัญ ดังนี้

ตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เจ้าของรถซึ่งใช้รถหรือมีรถเพื่อใช้ตั้งจัดให้มีการประกันความเสียหายสำหรับผู้ประสบภัยโดยเอาประกันภัยกับบริษัทประกันภัย (มาตรา 7) โดยรถที่เอาประกันภัยนั้น หมายถึง รถทุกคัน ทุกประเภท ที่จดทะเบียนกับกรมการขนส่งทางบก และโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดวงเงินเอาประกันไว้ดังนี้

รถที่มีขนาดที่นั่งไม่เกิน 7 คน หรือใช้บรรทุกผู้โดยสาร รวมทั้งผู้ขับขี่ไม่เกิน 7 คน ให้มีจำนวนเงินเอาประกันคือ รักษาพยาบาลไม่เกิน 50,000 บาท ต่อคน ตาย 80,000 บาท ต่อคน 5,000,000 บาท ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อครั้ง

รถที่มีที่นั่งเกิน 7 คน หรือใช้บรรทุกผู้โดยสารรวมทั้งผู้ขับขี่เกิน 7 คน ให้มีจำนวนเงินเอาประกันภัยคือ รักษาพยาบาลไม่เกิน 50,000 บาท ต่อคน ตาย 80,000 บาท ต่อคน 10,000,000 บาท ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อครั้ง

โดยพระราชบัญญัตินี้กำหนดว่า มีการคุ้มครองเฉพาะความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยอันเกิดจากรถ โดยแยกเป็นความเสียหายเบื้องต้น คือ ความเสียหายต่อร่างกาย รวมถึงค่ารักษาพยาบาล ความเสียหายต่อทรัพย์สิน รวมถึงค่าปลงศพ และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการจัดการศพ แต่อย่างไรก็ตาม ตามพระราชบัญญัตินี้จะไม่รวมค่าเสียหายต่อทรัพย์สินที่สูญหายหรือเสียหายไปด้วย ดังนี้จึงเห็นว่า แม้มีพระราชบัญญัติเข้ามาบังคับใช้ก็เป็นการบังคับเพื่อคุ้มครองชีวิต ร่างกายและจิตใจของผู้ประสบภัยจากรถเท่านั้น โดยกฎหมายดังกล่าวไม่คุ้มครองถึงทรัพย์สินที่เสียหายจากความผิดครั้งนี้ ดังนั้นถ้าปรากฏว่าอุบัติเหตุจากรถยนต์ในครั้งเดียวกันนั้นผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สินก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายในเบื้องต้นในความเสียหายแก่ทรัพย์สินได้

5. วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้รัฐคุ้มครองทรัพย์สิน การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายที่ได้รับ ความเสียหายต่อทรัพย์สิน

ความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน ผู้เสียหายไม่สามารถขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้ จึงเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายอย่างไม่เป็นธรรม เพราะทรัพย์สินเป็นปัจจัยสำคัญของประชาชนในสังคม และทรัพย์สินซึ่งผู้เสียหายสามารถขอรับค่าตอบแทนได้นั้นมีขอบเขตเฉพาะทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมีอยู่ในขณะที่เกิดการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน ซึ่งแยกวิเคราะห์ความสำคัญของสาเหตุที่ต้องให้มีความคุ้มครองทรัพย์สินได้คือ

5.1 การกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน อย่างเช่น จำเลยวิ่งไล่ตามผู้เสียหายแล้วกระชากผมและเสื้อผ้าของผู้เสียหายเพื่อการอนาจารหรือข่มขืนกระทำชำเรา จนเห็นพระเลี่ยมทองและสร้อยคอทองคำ จึงกระชากมาเป็นของตน หรือกรณีจำเลยทิ้งสิ่งมาผู้ตาย แล้วนำแหวนทองคำ 1 วง ราคา 1,150 สร้อยคอทองคำหนัก 4 บาท พร้อมพระเลี่ยมทอง 10 องค์ ของผู้เสียหายไป จากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ทรัพย์สินของผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายคือ พระหรือสร้อยทอง ซึ่งถ้าวิเคราะห์ถึงทางด้านจิตใจ พระเป็นวัตถุมงคลของบุคคลที่นับถือทั้งทางด้านศาสนา เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้ทำแต่ความดี และเป็นสิ่งที่ให้กำลังใจเมื่อเจออุปสรรคปัญหา ทั้งทางด้านชีวิต และจากปัญหาของสังคมภายนอก กล่าวคือ มีผลต่อทั้งทางด้านจิตใจและร่างกาย ทั้งพระบางองค์ก็เป็นวัตถุมงคลที่หายาก มีราคาค่าเช่าสูง จึงมีมูลค่าในตัวของผู้เสียหายนั่นเอง ยิ่งเป็นพระที่หายากด้วย ผู้ที่เป็นเจ้าของก็จะมีความภูมิใจว่ามีทรัพย์สินมีค่ามากเป็นของตนเอง ดังนั้นถ้าทรัพย์สินดังกล่าวถูกทำลายหรือถูกทำให้เสียหาย หรือถูกเอาไป เพราะการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน ที่ตนมิได้เกี่ยวข้องกับแล้ว จะมีผลทางด้านจิตใจต่อผู้เสียหายเป็นอย่างมาก ซึ่งความเสียหายในส่วนนี้รัฐจึงต้องเข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อมิให้มีผลกระทบทางด้านจิตใจของผู้เสียหาย

5.2 สาเหตุทางด้านสังคมและการดำรงชีวิต

ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สร้อยคอทองคำ พระเลี่ยมทอง ซึ่งมีคุณค่าทางด้านจิตใจแล้วทางด้านสังคมและการดำรงชีวิต ก็มีผลกระทบด้วย กล่าวคือ นอกจากทรัพย์สินดังกล่าวได้รับความเสียหายแล้ว รถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ของผู้เสียหายก็ได้รับความเสียหายด้วย หรือกรณีจำเลยปล้นเอาเงินจำนวน 3,000 บาทของผู้เสียหายไป จากพฤติการณ์ดังกล่าว ความเสียหายที่เกิดขึ้น วิเคราะห์ในด้านสังคม คือ สร้อยคอทองคำ พระเลี่ยมทอง รถจักรยานยนต์ รถยนต์ หรือเงิน

เป็นทรัพย์สินที่บ่งบอกฐานะความเป็นอยู่ของคนในสังคม และเป็นเครื่องประดับของบุคคลแต่ละคน อย่างเช่น เมื่อออกไปงานสังคม ก็ต้องมีการแต่งตัวด้วยเครื่องประดับ และเป็นพื้นฐานทั่วไปของทุกคนคือ ทองคำ เมื่อทรัพย์สินดังกล่าวได้รับความเสียหายก็ต้องเดือดร้อนที่จะต้องใช้จ่ายเงินที่ได้มาจากการประกอบอาชีพมาซื้อหาใหม่ ซึ่งถือเป็นการสูญเสียทั้งทรัพย์สินและเงินทอง ทั้งทรัพย์สินบางชนิดจะต้องมีเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคม เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ซึ่งถือเป็นปัจจัยทางด้านการคมนาคม โดยเฉพาะในปัจจุบันรถเป็นปัจจัยที่ 5 นอกจาก อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยที่ทุกคนจะต้องมีไว้ หรือจำเป็นต้องใช้ในการเดินทางเพื่อการประกอบอาชีพ หรือทำธุระด้านต่าง ๆ ในสังคม และเมื่อเกิดเหตุจำเป็นที่ต้องใช้เงิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการซื้อขายแลกเปลี่ยน ทั้งการประกอบอาชีพและการได้รับบริการต่าง ๆ ก็สามารถนำทรัพย์สินดังกล่าวนั้นไปแลกเปลี่ยน ขาย จำนำ จำนอง ให้ได้เงินมาดำรงชีพได้ หรือการที่เงินถูกปล้น เงินก็เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต เพราะเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสาธารณูปโภคและสิ่งอุปโภค ดังนั้น เมื่อทรัพย์สินดังกล่าวถูกทำให้เสียหายหรือถูกทำลาย อันเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน โดยที่ตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย รัฐจึงต้องเข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น

5.3 สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ

ทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นสร้อยทองคำ พระเลี่ยมทอง เงินตรา รถจักรยานยนต์ เสื้อผ้า เครื่องประดับ จะมีคุณค่าในตัวของมันเอง เพียงแต่คุณค่ามันจะต่างกันไป กล่าวคือนอกจากจะมีคุณค่าทางจิตใจ และมีความสำคัญทางสังคมหรือการดำรงชีวิตแล้ว ทรัพย์สินยังมีค่าทางเศรษฐกิจ อย่างเช่น ถ้าผู้เสียหายเป็นผู้มีอาชีพ รัับให้เช่าพระ แต่พระถูกทำลายหรือสูญหายไป เนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน ก็ทำให้ต้นทุนของกิจการร้านค้าลดลงไป หรือกรณีที่เป็นทอง ซึ่งในปัจจุบันราคาสูงมาก คนที่มีไว้ครอบครองบางคนเพื่อใช้ประกอบอาชีพ ก็ทำให้เงินลงทุนหรือต้นทุนเสียไป หรือเป็นสิ่งที่สามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราได้โดยการนำไปขายหรือการจำนำ เพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่ายในครอบครัว การดำรงชีพ หรือนำมาประกอบอาชีพ หรือกรณีรถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญเพื่อใช้เป็นยานพาหนะในการประกอบอาชีพ หรือเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการประกอบกิจการค้าขาย ทรัพย์สินเหล่านี้เมื่อถูกทำลายไป จะทำให้เกิดความเสียหายในด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เพราะทำให้ต้นทุนในกิจการสูญหายไป หรือก่อให้เกิดความเสียหายในด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เพราะทำให้ต้นทุนในกิจการสูญหายไปหรือก่อให้เกิดความไม่สะดวกในการไปประกอบอาชีพ ทำให้ไม่สามารถไปทำงานหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว และเมื่อเกิดเหตุจำเป็นที่จะต้องนำทรัพย์สินดังกล่าวไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินตรามากก็ไม่สามารถทำได้ ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ดังนั้นเมื่อการกระทำความผิดทางอาญา

ของเด็กและเยาวชน โดยผู้เสียหายมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย แต่ต้องได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สิน เมื่อรัฐจ่ายค่าตอบแทนในความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจแล้ว ต้องจ่ายค่าตอบแทนในความเสียหายแก่ทรัพย์สินเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม และเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง ทำให้สังคมอยู่อย่างสงบสุข มีความเชื่อมั่นในความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน มีกำลังใจที่จะประกอบอาชีพด้วยความสุจริต เพราะเชื่อมั่นว่าถ้าได้รับความเสียหายจะมีผู้เข้ามาเยียวยาความเสียหายในเบื้องต้นได้

จากการวิเคราะห์สาเหตุที่ต้องมีการคุ้มครองทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหาย อันเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งถ้ามีการคุ้มครองแล้วมีข้อดีและข้อเสียดังนี้

ข้อดี

1. สร้างความเป็นธรรมในสังคมไทย กล่าวคือ เมื่อเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน โดยผู้เสียหายมิได้มีส่วนร่วมให้เกิดการกระทำความผิด ได้รับการเยียวยาความเสียหายในเบื้องต้น เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและมีผลทางด้านจิตใจ

2. ถ้าปรากฏว่าทรัพย์สินนั้น มีความสำคัญในการดำรงชีพหรือการเข้าสังคม เมื่อได้รับการเยียวยาความเสียหายในเบื้องต้น ก็สามารถที่จะนำปัจจัยที่ได้รับนั้น ไปแลกเปลี่ยนมาเป็นทรัพย์สินแทนได้

3. ทำให้ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายได้รับปัจจัยในการดำรงชีพ หรือประกอบอาชีพ ทำให้ธุรกิจไม่มีการหยุดกิจการ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศโดยเฉพาะในรากหญ้าไม่ได้รับความเสียหาย สามารถมีการนำทรัพย์สินนั้นเข้าทดแทนทรัพย์สินเดิมที่เป็นปัจจัยในการให้บริการ หรือการใช้บริการได้

ข้อเสีย

1. การเรียกร้องค่าตอบแทนความเสียหายต่อทรัพย์สิน มีการฟ้องได้ง่าย เพราะไม่มีใครทราบว่า ทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดเอาไปนั้น มีจริงหรือไม่ และกรณีที่จับตัวผู้กระทำความผิดอาญาไม่ได้ ยิ่งตรวจสอบไม่ได้ว่า ทรัพย์สินนั้นถูกเอาไปในการกระทำความผิดทางอาญานั้นมีเพียงใด จึงทำให้ไม่สามารถตรวจสอบความเสียหายได้

2. การประเมินราคาทรัพย์สินที่เสียหาย นอกจากการฟ้องได้ง่ายแล้ว ทรัพย์สินทั่วไปจะมีการเสื่อมราคาเพราะทรัพย์สินเหล่านั้นใช้มาเป็นระยะเวลาที่ปี เป็นทรัพย์สินเก่าหรือใหม่ ซึ่งไม่สามารถนำมาทดสอบได้เมื่อเกิดความเสียหายแล้ว หรือกรณีที่ผู้กระทำความผิดอาญาได้เอาไป และไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดอาญามาลงโทษได้ ก็จะไม่สามารถทราบได้เลยว่าทรัพย์สินมีลักษณะเป็นอย่างไร อายุการใช้งานเป็นอย่างไร ผู้ที่ทราบว่าทรัพย์สินตนเองมีลักษณะอย่างไร ก็เป็นเพียงผู้เสียหายแต่ผู้เดียว ซึ่งอาจเป็นช่องว่างให้เป็นการกล่าวอ้างลอย ๆ ได้ เพราะพิสูจน์กันได้ยาก

3. กรณีที่ถ้ามีการตอบแทนความเสียหายต่อทรัพย์สิน เป็นทรัพย์สิน ก็เป็นการยากแก่การนำทรัพย์สินอื่นมาทดแทนทรัพย์สินที่เสียหาย เพราะไม่สามารถกำหนดถึงชนิด ประเภท คุณภาพและปริมาณได้ให้เหมือนเดิม

จากการวิเคราะห์ถึงข้อดี และข้อเสียของการตอบแทนความเสียหายต่อทรัพย์สิน เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชนดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้มีการตอบแทนผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ให้ได้รับค่าตอบแทนอย่างยุติธรรมและเป็นไปตามความเป็นจริง ทำให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม

6. วิเคราะห์สาระสำคัญและวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย เพื่อให้มีการจ่ายค่าตอบแทนในความเสียหายแก่ทรัพย์สิน

ปัญหาการไม่ได้รับค่าตอบแทนความเสียหายแก่ทรัพย์สินนั้น ปรากฏว่า ทรัพย์สินเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตของคนในสังคม และเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตของคนในสังคมด้วย ทั้งมีคุณค่าทางด้านจิตใจ ทางสังคมการดำรงชีวิต และทางเศรษฐกิจ เมื่อทรัพย์สินนั้นได้รับความเสียหายจากการกระทำอาญาของผู้อื่น เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้เสียหายก็ได้รับความเดือดร้อนและอาจเสียอุปกรณ์หรือวัตถุแห่งการดำรงชีพไป มีผลต่อความมั่นคงในการดำรงชีพ ซึ่งอาจส่งผลถึงเศรษฐกิจของประเทศ และความเป็นอยู่โดยปกติสุขในสังคมได้ เมื่อการกระทำความผิดอาญาทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สิน เกิดขึ้นเนื่องจากความบกพร่องของการบริหารงานของรัฐ หรือจากการกระทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ รัฐจึงต้องเข้ามารับผิดชอบจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายที่เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน โดยปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ประกาศใช้บังคับ ซึ่งรัฐจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น เฉพาะความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ (มาตรา 3) เท่านั้น ถ้าเป็นความเสียหายแก่ทรัพย์สิน รัฐไม่จ่ายค่าตอบแทนให้ เนื่องจากมิได้บัญญัติไว้ให้จ่ายถึงความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ดังนั้นเพื่อให้มีการคุ้มครองจ่ายค่าตอบแทนในความเสียหายแก่ทรัพย์สิน จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย มาตรา 3

6.1 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

พระราชบัญญัติฉบับนี้ ออกมารับรองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็น

และสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามกฎหมายบัญญัติ บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น บุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

จากมาตราดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้มีพระราชบัญญัติ คำตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 บัญญัติมา รองรับ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ดังกล่าว ซึ่งได้บัญญัติความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย”

ตามมาตรา 3 ว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น จากความหมายดังกล่าว บุคคลที่จะได้ค่าตอบแทนนั้น ต้องได้รับความเสียหายแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ ดังนั้นถ้าจะให้มีการจ่ายค่าตอบแทนแก่ความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ก็ต้องมีการบัญญัติถึงทรัพย์สินเพิ่มเติมในมาตรา 3 ด้วย คือ ผู้เสียหายได้แก่บุคคลที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สิน จึงจะทำให้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สินอันเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้อื่นสามารถเรียกร้องค่าตอบแทนในส่วนนี้จากรัฐได้ และเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นธรรมในสังคมต่อไป และตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติฐานความผิดอาญาไว้ในตารางท้ายพระราชบัญญัติ ซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดอาญาในปัจจุบันที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน ซึ่งควรมีแนวทางแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

6.2 รายละเอียดตารางท้ายพระราชบัญญัติคำตอบแทนผู้เสียหายฯ

ได้บัญญัติฐานความผิดอาญาไว้ในตารางท้ายพระราชบัญญัติไว้ เฉพาะฐานความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย ทำแท้ง ทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ คนชรา ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 ถึงมาตรา 308 แต่จากการวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ในการกระทำความผิดอาญาในครั้งเดียวกันนั้น ยังเกิดฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ คือ ความผิดอาญาฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฆังทรัพย์ ปล้นทรัพย์ กรร โขก และริคเอาทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 ถึงมาตรา 340 ตริ เพิ่มเติมในตารางท้ายพระราชบัญญัติ โดยความผิดฐานดังกล่าวจะต้องเป็นความที่เกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 ถึงมาตรา 308 ด้วย ถ้าเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามมาตรา 334 ถึงมาตรา 340 โดยตรงโดยไม่มีการกระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย ประกอบด้วยแล้ว ไม่สามารถนำความเสียหายแก่ทรัพย์สินมาขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้ ซึ่งรายละเอียดตรงนี้ต้องบัญญัติไว้ในตารางท้ายพระราชบัญญัติว่า ความผิดฐานทรัพย์ตาม

มาตรา 334 ถึงมาตรา 340 ตี จะต้องเป็นความผิดที่เกิดขึ้นพร้อมกับความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือชีวิต หรือร่างกาย เพื่อให้มีการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เสียหายได้อย่างแท้จริง และไม่สามารถอ้างฐานความผิดนอกจากที่บัญญัติไว้แต่เดิมมาเป็นข้อยกเว้น ไม่จ่ายค่าตอบแทนในความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ดังนั้นเมื่อมีการเพิ่มเติมฐานความผิดอาญา ตามตารางท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย จากเดิม “ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหาย ซึ่งทำให้ผู้เสียหายอาจรับค่าตอบแทนได้ตามมาตรา 17 ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิดลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287 ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึงมาตรา 294 หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึงมาตรา 300 หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึงมาตรา 305 หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บคนชรา มาตรา 306 ถึงมาตรา 308” ให้มีการเพิ่มความผิดลักษณะ 12 เกี่ยวกับทรัพย์ หมวด 1 ความผิดฐานลักทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์ มาตรา 334 ถึงมาตรา 336 ทวิ หมวด 2 ความผิดฐานชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ กรรโชก และริดเอาทรัพย์ มาตรา 337 ถึงมาตรา 340 ตี โดยความผิดดังกล่าวจะต้องเกิดขึ้นในการกระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย ตามมาตรา 276 ถึงมาตรา 308 ไว้ในตารางท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ด้วย

6.3 การวิเคราะห์ปัญหาของระยะเวลายื่นขอรับค่าตอบแทนจากรัฐ

การยื่นขอรับค่าตอบแทนในความเสียหายต้องทำภายใน 1 ปี ตามมาตรา 22 แต่ในปัจจุบันนับแต่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยเปิดทำการมา ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ ได้รับทราบถึงสิทธิดังกล่าว ตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิของประชาชน และปัญหาเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น กว่าที่ผู้เสียหายจะตั้งหลักดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหาย ก็เกินระยะเวลา 1 ปี หรือกรณีที่ประชาชนอยู่ในถิ่นทุรกันดาร หรือในชนบท กว่าจะได้รับข่าวสารหรือเดินทางเข้ามาขอรับค่าตอบแทนซึ่งจะต้องมาขอ ณ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กระทรวงยุติธรรมซึ่งอยู่ที่กรุงเทพมหานครเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ไม่มีสาขาในต่างจังหวัด ระยะเวลา 1 ปี จึงเป็นเวลาสั้นมาก ดังนั้นควรให้มีการแก้ไขในมาตรา 22 จากเดิม “ให้ผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายมีสิทธิขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ ณ สำนักงาน ตามแบบที่สำนักงานกำหนดภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด” แก้ไขเป็น “ให้ผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาท ซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ ณ สำนักงาน ตามแบบที่สำนักงานกำหนดภายใน 3 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด” การขยายระยะเวลา

ดังกล่าวเพื่อให้ผู้เสียหายได้มีระยะเวลาที่เพียงพอมาขอรับค่าตอบแทนจากรัฐ และสามารถตรวจสอบความเสียหาย และหาพยานหลักฐานเกี่ยวกับความเสียหายมายื่นต่อกรรมการได้อย่างครบถ้วน เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายได้อย่างแท้จริง จากการแก้ไขพระราชบัญญัติดังกล่าว เมื่อมีการจ่ายค่าตอบแทนในความเสียหายต่อทรัพย์สินจะต้องกำหนดถึงการเรียกร้องค่าตอบแทนได้ดังนี้

6.4 หลักเกณฑ์การเรียกร้องค่าตอบแทนความเสียหายแก่ทรัพย์สิน

ผู้เสียหายที่จะขอรับค่าตอบแทนในความเสียหายแก่ทรัพย์สินได้นั้น ต้องแสดงหลักฐานความเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้น โดยชอบ กล่าวคือ การขอรับค่าตอบแทนเนื่องจากความเสียหายแก่ทรัพย์สินมีการถือโงงได้ง่าย ดังนั้นเพื่อป้องกันความเสียหายดังกล่าว ผู้ที่จะขอรับค่าตอบแทนได้จะต้องแสดงความเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ครอบครองได้อย่างชัดเจน และเพื่อเป็นการป้องกันการแอบอ้างจากเจ้าของที่แท้จริง ต้องแสดงหลักฐานมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้รับ ความเสียหาย เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น ว่าทรัพย์สินนั้นมีค่าเท่าไร และมีอายุการใช้งานมาประมาณเท่าใด เพื่อที่จะนำมาประเมินค่าตอบแทนความเสียหายได้ ในกรณีที่ผู้เสียหายจะต้องเสียค่าใช้จ่าย เนื่องจากจะต้องทำการดูแลซ่อมแซม ก็ต้องมีหลักฐานการซ่อมแซมทรัพย์สินนั้น ๆ มาแสดงด้วยเนื่องจากสามารถอ้างอิงเพื่อนำมากำหนดค่าเสียหายได้ โดยเพิ่มเติมวิธีการขอรับค่าตอบแทนตามมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและกำหนดในกฎกระทรวงท้ายข้อ 3 และข้อ 4

6.5 คณะกรรมการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายในความเสียหายแก่ทรัพย์สิน

มีการถือโงงและวินิจฉัยถึงความเสียหายที่แท้จริงได้ยาก ดังนั้นจะต้องมีคณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาวินิจฉัยถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยคณะกรรมการนี้อาจเป็นผู้มีวิชาชีพ หรืออาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหาย ที่มาขอรับค่าตอบแทนจากรัฐ โดยกำหนดให้คณะกรรมการดังกล่าวเข้าร่วมกับคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนความเสียหาย ในมาตรา 7 จากเดิม “ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนกรมพระธรรมนูญ ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนสภาพนาความ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีก 5 คน เป็นกรรมการ ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการแพทย์ ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน” โดยให้

เพิ่มเติมคณะกรรมการที่มีผู้มิวิชาชีพหรืออาชีพเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มาขอรับค่าตอบแทนดังนี้ “ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนกรมพระธรรมนูญ ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนสภาพนาความ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีก 5 คน เป็นกรรมการ ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์ ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นที่ประจักษ์อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน และถ้าเป็นกรณีที่มีการเรียกค่าตอบแทนในความเสียหายแก่ทรัพย์สินด้วย จะต้องมีผู้มิวิชาชีพหรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่มาขอรับค่าตอบแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในการวินิจฉัยความเสียหายของทรัพย์สินด้วย โดยให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีก 5 คน”

6.6 การจ่ายค่าตอบแทนในความเสียหายแก่ทรัพย์สิน

เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายในเบื้องต้น จะต้องมีการกำหนดจำนวนเงินที่จ่ายไว้ในกฎกระทรวงด้วยจากเดิม ข้อ 3. “ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาดังต่อไปนี้ (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท (2) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสองหมื่นบาท (3) ให้จ่ายเป็นจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควรแต่ไม่เกินสามหมื่นบาท” จากบทบัญญัติดังกล่าว ให้มีการเพิ่มเติมค่าตอบแทนเกี่ยวกับทรัพย์สินดังนี้ “ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาดังต่อไปนี้ (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท (2) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน สองหมื่นบาท (3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ปกติให้จ่ายในอัตราวันละไม่เกินสองร้อยบาท เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ (4) ค่าตอบแทนความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำผิดอาญาเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย ตามมาตรา 276 ถึงมาตรา 308 ตามความเสียหายจริง แต่ไม่เกิน สามหมื่นบาท (5) ความเสียหายอื่นนอกจาก (1) (2) (3) และ (4) ให้จ่ายเป็นจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควรแต่ไม่เกินสามหมื่นบาท”

จากการค้นคว้าและวิเคราะห์ปัญหาเพื่อให้การแก้ไขปัญหามีเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ฯ ตามมาตรา 3 กรณีให้เพิ่มเติมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เสียหาย เฉพาะความผิดที่เกิดขึ้นพร้อมกันหรือในขณะเดียวกันกับความผิดอาญา ที่ระบุไว้ในท้าย

พระราชบัญญัติค่าตอบแทน ฯ พ.ศ. 2544 โดยมีข้อจำกัดจะต้องเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับความผิดในครั้งเดียวกันคือ ความผิดฐานลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ และรีดเอาทรัพย์ ซึ่งสาระสำคัญในการขอแก้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ เป็นการขอให้รัฐเยียวยาค่าเสียหายเบื้องต้นเพิ่มขึ้น ในขณะที่เกิดเหตุกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ชีวิต ร่างกาย และเกี่ยวพันกับทรัพย์สินที่ติดตัวอยู่กับผู้เสียหาย เช่น ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1592/2535 จำเลยกับพวก โจรผู้เสียหาย ที่ไม่ยอมให้จำเลยกับพวกนั่งข้างๆ ในรถยนต์โดยสาร จึงเกิดการโต้เถียงกันขึ้น พวกจำเลยชกต่อยผู้เสียหาย และดึงแว่นตาของผู้เสียหายออกจากรถยนต์เพื่อจะแก้งผู้เสียหาย มิได้จะคิดจะลักแว่นตาของผู้เสียหายไปแต่ต้น เมื่อทำร้ายผู้เสียหายแล้วก่อนจะหนีไปจำเลยกับพวกจึงลักเอาแว่นตาและเศษสตางค์ ของผู้เสียหายที่หล่นจากกระเป๋าไปในภายหลังการกระทำของจำเลยกับพวก จึงเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายกระทงหนึ่ง และฐานลักทรัพย์อีกกระทงหนึ่ง มิใช่ความผิดฐานชิงทรัพย์⁶⁶ ส่วนผู้เสียหายที่ประสงค์จะยื่นคำร้องขอค่าตอบแทนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เสียหาย จะต้องมิหลักฐานแสดงการเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ครอบครองทรัพย์สิน ซึ่งตามหลักทั่วไปการซื้อขายสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาเกินกว่าสองหมื่นบาทต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ⁶⁷ หรือการซื้อสินค้าทั่วไปตามห้างร้านค้า ผู้ขายจะต้องออกใบกำกับภาษีให้กับผู้ซื้อ⁶⁸ และต้องเป็นการกระทำผิดทางอาญาตามฐานความผิดที่ระบุไว้เท่านั้น เพื่อเป็นการป้องกันผู้ที่จะนำข้อมูลเท็จมาขอรับเงินค่าเสียหาย การแก้ไขเพิ่มเติม ได้เสนอให้เพิ่มคณะกรรมการผู้ที่มีความรู้หรือผู้ชำนาญเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เสียหายจะเป็นผู้พิจารณาและตรวจพิสูจน์เกี่ยวกับพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่สูญหาย หรือเสื่อมราคา จากการกระทำผิดทางอาญาโดยมีหลักเกณฑ์การคิดค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สินตามราคาท้องตลาดทั่วไป แต่อย่างไรก็ดี อาจเกิดปัญหาในการตรวจพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกประทุษร้ายที่เกิดขึ้นได้ เช่น กรณีตัวอย่าง เรื่องที่จำเลยได้หลอกให้ผู้เสียหายออกจากบ้านมาหานางสาว ห. ที่จุดเกิดเหตุ เพื่อทำร้ายสังสอน เป็นการแก้แค้นแทนนางสาว ห. เมื่อผู้เสียหายขับรถจักรยานยนต์ไปถึงที่เกิดเหตุ จำเลยกับพวกที่รออยู่วิ่งเข้ามาทำร้ายผู้เสียหายใช้ของแข็งตีศีรษะผู้เสียหาย จนผู้เสียหายแก้งหมดสติ จากนั้นจำเลยกับพวกหนีไปโดยถือโอกาสเอารถจักรยานยนต์ของผู้เสียหายไปด้วย โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกับพวกปล้นทรัพย์ รถจักรยานยนต์ราคา 70,000 บาท เงินสดจำนวน 15,000 บาท สร้อยคอทองคำ 1 เส้นราคา 5,000 บาท สร้อยข้อมือทองคำ 1 เส้น ราคา 15,000 บาท แหวนทองคำราคา 7,000 บาท และเอกสารต่าง ๆ ของผู้เสียหายไป

⁶⁶ฎีกาที่ 1592/2535 จับ คั่น สอบสวนที่ขอด้วยกฎหมาย – Pantown คืบค้น 26 พฤศจิกายน 2554 จาก www.pantown.com/group.php?display=content&id

⁶⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 456 วรรคสาม

⁶⁸ ประมวลกฎหมายรัชฎากร มาตรา 86/8,86/10

จากการพิจารณาและวินิจฉัยของศาลถึงค่าเสียหาย พิจารณาเห็นว่า นางสาว ห ผู้เสียหายได้ถูกเอาทรัพย์สินไปจริงหรือไม่ ซึ่งจากการพิจารณาในชั้นศาล มีผู้เสียหายเบิกความปาก เดียวลอยๆ และน่าสงสัย นอกจากนั้นคำให้การในชั้นสอบสวนยังเป็นที่สงสัยว่า ผู้เสียหายมีเงินติด ตัวไปจริงหรือไม่ และเหตุใดต้องพกแหวนติดตัวไป และจำเลยในคดีนี้ก็ให้การปฏิเสธตลอดมา พยานผู้เสียหายมีความสงสัย จึงยกประโยชน์แห่งความสงสัยข้อนี้ให้จำเลย⁶⁹ ซึ่งจากกรณีเช่นนี้ คณะกรรมการวินิจฉัยการจ่ายค่าตอบแทน ความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ก็ต้องยกคำร้องขอที่ผู้เสียหาย ยื่นเข้ามา

เพื่อไม่ให้มีปัญหาในการตรวจพิสูจน์เรื่องทรัพย์สินที่เสียหายอันเกิดจากการ กระทำผิดทางอาญา ให้คณะกรรมการฯ มีหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเสียหายดังนี้

1. ในกรณีที่มีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้นมีทรัพย์สินเสียหายตามฐานความผิด ที่ระบุไว้ กรณีได้ตัวผู้กระทำผิด แต่ไม่ได้ทรัพย์สินคืนแก่ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิดรับสารภาพว่ากระทำ ผิดจริง แต่ไม่มีเงินชดใช้ค่าเสียหายให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นตาม เห็นสมควร แต่ไม่เกินวงเงินที่กำหนดไว้

2. กรณีได้ตัวผู้กระทำผิด แต่ผู้กระทำผิดปฏิเสธและไม่คืนทรัพย์สินคืนผู้เสียหาย เห็นควรให้คณะกรรมการรอการตรวจพิสูจน์ข้อเท็จจริงจากกระบวนการพิจารณาข้อเท็จจริงจาก ศาลก่อนที่จะเยียวยาผู้เสียหาย

3. กรณีที่ผู้เสียหายถูกกระทำผิดอาญาตามฐานความผิดที่ระบุไว้ หากไม่ทราบตัว ผู้กระทำผิด หรือไม่ได้ตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดี เห็นควรให้คณะกรรมการพิจารณาข้อเท็จจริงจาก สำนักงานสอบสวนในชั้นพนักงานสอบสวน ว่ามีพยานหลักฐานน่าเชื่อว่าผู้เสียหายถูกประทุษร้าย ต่อทรัพย์สินตามที่ร้องขอความช่วยเหลือหรือไม่ และให้คณะกรรมการร่วมกันใช้ดุลพินิจในการ พิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดต่อไป

4. กรณีผู้เสียหายมายื่นขอค่าชดเชยความเสียหายต่อทรัพย์สินที่ระบุไว้ตามที่ กฎหมายกำหนด หากคณะกรรมการพิจารณาจ่ายเงินค่าตอบแทนมีคำวินิจฉัยให้ยกคำร้อง ให้ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิสามารถยื่นคำร้องต่อศาลปกครองให้พิจารณาไต่สวนพิสูจน์ความเสียหายที่ เกิดขึ้นอีกครั้ง ตามระเบียบและขั้นตอนตามกฎหมาย หากศาลปกครองมีคำวินิจฉัยเป็นอย่างใด ให้ เอาคำสั่งของศาลปกครองเป็นที่สุด

⁶⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 108/2546 หนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม เล่ม 2 กรุงเทพมหานคร หน้า 1-8

จากการวิเคราะห์ข้างต้น เพื่อให้มีการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน ที่ผู้เสียหายมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือก่อให้เกิดการกระทำความผิด ให้ได้รับความยุติธรรม เพราะถ้าการกระทำความผิดทางอาญาของผู้อื่นในครั้งเดียวกันนั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นบางกรณีไม่สามารถได้รับความตอบแทนได้ แต่บางกรณีสามารถได้รับค่าตอบแทนได้ หรือในการกระทำความผิดในครั้งเดียวกันนั้น เกิดความผิดอาญาฐานอื่นด้วย คือ ความผิดฐานลักทรัพย์ วิวาททรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ นั้น ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินของผู้เสียหาย แต่ผู้เสียหายก็ไม่สามารถขอรับค่าตอบแทนได้ เนื่องจากเป็นฐานความผิดอาญาที่นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ทำพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ จึงถือว่าการได้รับการเยียวยาจากรัฐในปัจจุบันยังไม่เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายให้ได้รับค่าตอบแทนได้อย่างแท้จริง ดังนั้นจึงควรมีมาตรการทางกฎหมาย เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ให้มีการเยียวยาผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายต่อทรัพย์สินต่อไปตามแนวทางที่ผู้ศึกษาได้นำเสนอมาข้างต้น

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

สิทธิเสรีภาพของประชาชนในสังคมเป็นการแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยที่มีหลักการของการเคารพสิทธิของแต่ละบุคคล รวมถึงในปัจจุบันมีกระแสการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นหลักพื้นฐานที่รัฐหรือบุคคลอื่นจะล่วงละเมิดสิทธิของแต่ละบุคคลไม่ได้ ดังจะเห็นได้จากได้มีปฏิกิริยาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิต่าง ๆ เกิดขึ้น และที่สำคัญที่จะขอกล่าว ณ ที่นี้คือเรื่องสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างได้ผลโดยศาล สิทธิความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน รวมถึงความอิสระเสรีภาพ ที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายแห่งความชอบธรรม สิทธิในความเท่าเทียมกัน ซึ่งในสังคมปัจจุบันมีอาชญากรรมเกิดขึ้นต่าง ๆ มากมาย และมีการพัฒนาการกระทำความผิดที่สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จนบางครั้งหาผู้กระทำความผิดไม่ได้ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินแก่ประชาชนอันเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นทำให้ผู้เสียหายที่มีมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยในการกระทำความผิดต้องได้รับความเสียหาย ซึ่งปัญหาดังกล่าวทำให้มีแนวคิดวิวัฒนาการมาจากรัฐมีหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ประชาชนภายในประเทศ เมื่อปรากฏว่าประชาชนได้รับความเสียหายเนื่องจากความบกพร่องจากการบริหารราชการของรัฐหรือเพราะการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐมีความบกพร่อง รัฐจึงต้องเข้ามารับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นและในอดีตสมัยที่มีกฎหมายตราสามดวง ก็ปรากฏหลักฐานว่ากรณีมีโจรปล้นเรือนแห่งใด ฆ่าฟันเจ้าทรัพย์ตายในจังหวัดแขวงเมืองใด ให้ผู้รักษามือง แลชาวบ้านจับเอาตัวผู้ร้ายให้ได้ ถ้าแลผู้รังกรรมกรชาวบ้านเอาตัวผู้ร้ายมิได้ไซ้ ให้ผู้รักษามืองแลชาวบ้านใช้ทุนทรัพย์ซึ่งผู้ร้ายปล้นของราษฎรไปนั้น จากหลักกฎหมายตราสามดวงดังกล่าวเห็นว่าเมื่อมีการกระทำความผิดขึ้นมา รัฐจะต้องเข้าไปช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ต่อมารัฐบาลได้ริเริ่มให้มีกฎหมายสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานให้แก่ชาติ และการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรมขึ้น โดยได้ตราเป็นพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานให้แก่ชาติ และการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ. 2497 ขึ้นใช้บังคับ ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ยังมีข้อบกพร่อง ยังไม่สามารถเยียวยาผู้เสียหายที่เป็นประชาชนได้รับความเสียหายได้โดยตรง เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ให้ความคุ้มครองเฉพาะผู้ที่เข้าช่วยเหลือ

ราชการหรือบุคคลที่เข้ากระทำความผิดด้วยมนุษยธรรม แต่ถ้าเป็นประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมโดยตรงแล้วจะไม่ได้รับการเยียวยา ทั้งที่เป็นผู้สุจริตมิได้เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐได้

ในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญที่ต้องมีการเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ อันเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นซึ่งถือเป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งเป็นไปตามหลักปณิญาสาทว่าด้วยเรื่องมนุษยชนและได้มีปณิญาสาทว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ โดยประเทศไทยก็ได้บัญญัติสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245 และได้มีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายบัญญัติมารับสิทธิดังกล่าว ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายการจ่ายค่าตอบแทนกรณีที่เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้จะจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายเฉพาะความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ และในการกระทำความผิดทางอาญาของผู้อื่นนั้น นอกจากจะเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจของผู้เสียหายแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นอีกคือ ความเสียหายแก่ทรัพย์สิน แต่ก็ได้คุ้มครองความเสียหายที่เกิดต่อทรัพย์สินตามที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งการฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ก็ฟ้องได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องละเมิด แต่ก็มีข้อเสียมากมาย เช่น การรับภาระค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดี ระยะเวลาในการฟ้องคดี และที่สำคัญคือเรื่องการบังคับคดี บางครั้งไม่สามารถบังคับคดียึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดอาญาได้ เนื่องจากไม่สามารถจับตัวผู้กระทำความผิดอาญา หรือถ้าจับตัวผู้กระทำความผิดอาญาได้ แต่ผู้กระทำความผิดอาญาถูกจำคุก ก็ไม่มีความสามารถชำระหนี้ความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ และในปัจจุบันกฎหมายที่ใช้บังคับในเรื่องเกี่ยวกับการจ่ายค่าเสียหาย ก็มีได้คุ้มครองถึงความเสียหายแก่ทรัพย์สิน เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ทั้งประชาชนหรือผู้เสียหายจะทำประกันในเรื่องทรัพย์สินไว้ ก็เป็นภาระของผู้เสียหาย กระทั่งฐานะทางการเงินในครอบครัวผู้เสียหายได้ ทั้งทรัพย์สินบางชนิดก็ไม่สามารถเอาประกันได้ เช่น เครื่องแต่กายหรือเสื้อผ้าที่สวมใส่ ดังนั้นปัญหาเกี่ยวกับความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดขึ้นดังกล่าวผู้เสียหายจึงไม่สามารถเรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐได้ จึงควรให้มีการคุ้มครองความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม และผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สินได้รับการเยียวยาเบื้องต้นได้ เพราะทรัพย์สินมีส่วนสำคัญและมีคุณค่าในตัวของผู้เสียหายนั่นเอง ทั้งมีคุณค่าทางด้านจิตใจ ทางสังคม การดำรงชีวิต และคุณค่าทางเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามการขอรับค่าตอบแทนในความเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สินก็ทำ

ให้มีการร้องโองไต่ถาม และการประเมินราคาทรัพย์สินก็เป็นไปด้วยความยาก เพราะทรัพย์สินมีค่าเสื่อมราคาเสมอตามอายุการใช้งาน ซึ่งก็ต้องมีวิธีการป้องกันปัญหาเหล่านี้ไว้ ดังนั้นถ้าทรัพย์สินได้รับความเสียหาย ก็มีผลกระทบต่อจิตใจ การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพของคนในสังคมได้ ทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายไม่มีความสุข ประชาชนขาดความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

กรณีที่มีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายที่จะขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้ จะต้องเป็นความผิดทางอาญาตามที่บัญญัติไว้ตามท้ายพระราชบัญญัติเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันความผิดที่เกิดขึ้นในสังคมนอกจากที่บัญญัติไว้ท้ายพระราชบัญญัติคือความผิดอาญาเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย ทำแท้ง ทอดทิ้งเด็กคนเจ็บป่วยและคนชรา ตามมาตรา 276 ถึงมาตรา 308 แล้ว จะเห็นได้ว่าอาชญากรรมที่เกิดขึ้นยังมีความผิดอื่น ๆ อีกมากมายที่มีลักษณะกระทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน ดังนั้นตามฐานความผิดท้ายพระราชบัญญัติจึงเป็นการบัญญัติที่ยังไม่ครอบคลุมการทำความผิดทางอาญาของผู้อื่น

กรณีการขอรับค่าตอบแทนในความเสียหายนั้นผู้เสียหายจะต้องยื่นขอรับค่าตอบแทนภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการทำความผิด แต่ระยะเวลาดังกล่าวนั้นมีระยะเวลาสั้นเกิน เมื่อนำมาวิเคราะห์กับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันคือ การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย โดยสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กระทรวงยุติธรรมนั้น ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างแพร่หลาย ทำให้ประชาชนไม่สามารถรับทราบสิทธิของตนได้ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติที่บัญญัติมารองรับสิทธินี้ เพิ่งมีการประกาศใช้ในปี พ.ศ.2544 ซึ่งการคุ้มครองสิทธิที่เกิดขึ้นนี้ยังไม่มีบุคคลทราบมากนัก และกรณีที่การทำความผิดอาญาได้ทำในท้องที่อื่น ๆ ทว่าราชอาณาจักร ทั้งในชนบทและถิ่นทุรกันดารกว่าที่ผู้เสียหายจะรับทราบสิทธิของตน และการเดินทางเข้ามาเรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐก็ใช้ระยะเวลานาน กว่าที่จะเข้ามารับค่าตอบแทนก็เกินอายุความเรียกร้องแล้ว

เพื่อให้เกิดการเยียวยาความเสียหายในเบื้องต้นแก่ผู้เสียหายได้อย่างเป็นธรรมและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง เพื่อให้สังคมมีความสุข ประชาชนมีความเชื่อมั่นในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จึงควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

ในกรณีที่เป็นการทำความผิดทางอาญาที่เกิดจากการทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเด็กและเยาวชนมีวุฒิภาวะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านการเรียนรู้ ด้านอารมณ์ และพฤติกรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตน้อยกว่าผู้ใหญ่มาก ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนทำความผิด ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนิน

กระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากคดีธรรมดาทั่วไปเพื่อสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน จึงได้มีการตรากฎหมายใหม่ที่มีความสำคัญสำหรับเด็กและเยาวชน ได้แก่ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ซึ่งข้อกำหนดที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 80 และ มาตรา 96 กล่าวไว้ว่า เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครองบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย การที่เด็กจะได้รับการคัดกรองออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยเข้าสู่กระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูได้นั้น ที่สำคัญตัวผู้เสียหายต้องได้รับการชดเชยเยียวยาต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นก่อนจึงจะมีการยินยอมและให้อภัยแก่ผู้กระทำความผิดแล้วกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูจึงเกิดขึ้นขณะนี้กระทรวงยุติธรรมโดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้นำหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยมีการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ปฏิบัติภายใต้มาตรา 86 และ 90 ที่ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจใช้ดุลยพินิจในการส่งเรื่องให้อัยการสั่งคดี และคำสั่งไม่ฟ้องคดีนั้นให้เป็นที่สุด การประชุมกลุ่มครอบครัว (FGC) กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนใช้เป็นมาตรการในการบริหารจัดการหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูกระทำความผิดให้เป็นคนดีกลับสู่สังคมรูปแบบหนึ่งที่เป็นการลงโทษให้เด็กและเยาวชนสำนึกคิด ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงลักษณะที่เป็นรอยมลทินแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นการเหมาะสมกับวัฒนธรรมประเพณีของสังคมไทย ให้อภัย เอื้ออาทร วัตถุประสงค์ของการประชุมกลุ่มครอบครัวของกรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนสำนึกต่อการกระทำของตนเอง และเป็นการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบต่อการกระทำ ความผิดของตน เพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชน เพื่อเสริมสร้างให้ครอบครัวและชุมชนสามารถพัฒนาวิธีการในการจัดการกับการกระทำ ความผิดของเด็กหรือเยาวชนมาตรการการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูโดยการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้สึก และรับผิดชอบในการกระทำผิดของตน ดังนี้ การชดเชยค่าเสียหาย การบรรเทาความเสียหายที่ตนได้ก่อ การทำงานบริการสังคม การเข้ารับกิจกรรมบำบัดรายบุคคล รายกลุ่ม การนำ

ผู้ปกครองเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการดูแลแก้ไขเด็กและเยาวชน และเพื่อเป็นการป้องกันก่อนที่จะกระทำผิดซ้ำ

ในขั้นตอนการบำบัด แก้ไข พื้นฟูคือตัวผู้เสียหายต้องได้รับการชดใช้เยียวยาต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นก่อนจึงจะมีการยินยอมและให้อภัยแก่ผู้กระทำความผิดแล้วกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจึงจะเกิดขึ้น ซึ่งก็คือการชดใช้ค่าเสียหายหรือการบรรเทาความเสียหายที่เกิดจากกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนนั่นเอง ซึ่งปัญหาหลักที่สำคัญของกระบวนการนี้คือในส่วนของผู้เสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน กรณี หากเด็กและเยาวชนเป็นครอบครัวที่ยากจนไม่มีเงินพอที่จะทำสัญญาประกันเงินไต่ เช่น เงินที่ประกันตัวชั่วคราวเด็ก จะเห็นว่าการได้รับค่าตอบแทนของผู้เสียหายก็จะมีปัญหาในการไม่ได้รับค่าตอบแทนจากความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย จากข้อเท็จจริงดังกล่าวจะเห็นว่ารัฐมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินการในการช่วยเหลือและสงเคราะห์กลุ่มบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายที่ได้รับผลร้ายจากอาชญากรรม ผู้ที่ได้รับผลร้ายจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด ผู้ต้องหาและจำเลยผู้ยากไร้ที่ต้องการการประกันตัวและสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ การจัดหางบประมาณมาสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือนี้หากจัดตั้งเป็นกองทุนเฉพาะขึ้นมาบริหารจะทำให้มีประสิทธิภาพดีกว่าการจัดสรรงบประมาณเป็นรายปีและกองทุนก็สามารถจะไปจัดกิจกรรมเพื่อณรงค์เพื่อขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนและประชาชนที่เห็นความจำเป็นในเรื่องนี้ได้อีกด้วย การจัดตั้งกองทุนนี้อาจจะเริ่มจากเงินประเดิมที่รัฐบาลจะจัดสรรให้และเงินที่ได้จากค่าปรับและทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมที่รัฐริบเป็นของรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นการนำเอาเงินที่ได้จากอาชญากรรมมาจัดเป็นกองทุนเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรม จึงน่าจะเป็นการตั้งกองทุนโดยมีเหตุผลรองรับที่สมควร

2. ข้อเสนอแนะ

การเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สิน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และเยียวยาความเสียหายได้อย่างแท้จริงต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ฯ ดังนี้

2.1 บัญญัติเพิ่มเติมความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” ตามมาตรา 3 จากเดิม “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ หรือ

ทรัพย์สิน เนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดนั้น

2.2 หลักเกณฑ์การได้รับค่าตอบแทนความเสียหายต่อทรัพย์สิน ต้องมีการบัญญัติ เพิ่มเติมโดยให้แสดงหลักฐานความเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้น โดยชอบ เพราะการ ขอรับค่าตอบแทนเนื่องจากความเสียหายแก่ทรัพย์สินมีการฉ้อโกงได้ง่าย ต้องแสดงหลักฐานมูลค่า ของทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นว่าทรัพย์สินนั้นมีค่า เท่าไร และมีอายุการใช้งานมาประมาณเท่าใด เพื่อที่จะนำมาประเมินค่าตอบแทนความเสียหายได้ เพราะทรัพย์สินทุกชนิดมีค่าเสื่อมราคาและในกรณีที่ผู้เสียหายจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเนื่องจากจะต้อง ทำการดูแลซ่อมแซม ก็ต้องมีหลักฐานการซ่อมแซมทรัพย์สินนั้น ๆ มาแสดง โดยเพิ่มเติมวิธีการ ขอรับค่าตอบแทนในมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย จากเดิม “หลักเกณฑ์ วิธีการยื่นคำขอและวิธีพิจารณาคำขอให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความ เห็นชอบของรัฐมนตรี” โดยเพิ่มเติมถึงเอกสารที่ขอรับค่าตอบแทนไว้ในมาตรานี้ คือ “หลักเกณฑ์ วิธีการยื่นคำขอและวิธีพิจารณาคำขอให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความ เห็นชอบของรัฐมนตรี กรณีที่ขอรับค่าตอบแทนเกี่ยวกับทรัพย์สินต้องแสดงเอกสารความเป็น เจ้าของหรือการมีสิทธิในทรัพย์สิน เอกสารเกี่ยวกับการซื้อขายหรือการซ่อมแซมทรัพย์สิน รวมถึง เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบการวินิจฉัยถึงความเสียหาย”

2.3 ต้องมีการตั้งคณะกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับทรัพย์สินมาเป็นผู้พิจารณา เกี่ยวกับค่าเสียหาย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 7 คือ จากเดิม “ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนกรมพระธรรมนูญ ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนสภาพนายความ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรี แต่งตั้ง โดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีกห้าคน เป็นกรรมการในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้าน การแพทย์ ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน” โดยให้เพิ่มเติมคณะกรรมการที่เป็นผู้มีวิชาชีพหรืออาชีพเกี่ยวกับ ทรัพย์สินที่มาขอรับค่าตอบแทนดังนี้ “ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงาน ศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมการปกครอง

ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนกรมพระธรรมนูญ ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนสภาพนายความ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีก 5 คน เป็นกรรมการ ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์ ด้านสังคม สงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์อย่างน้อยด้านละหนึ่ง คน และถ้าเป็นกรณีที่มีการเรียกค่าตอบแทนในความเสียหายแก่ทรัพย์สินด้วย จะต้องผู้มีวิชาชีพ หรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่มาขอรับค่าตอบแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในการวินิจฉัย ความเสียหายของทรัพย์สินด้วย โดยให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีก 5 คน”

2.4 ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมฐานความผิดตามที่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย จากเดิม “ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหาย ซึ่งทำให้ผู้เสียหายอาจขอรับค่าตอบแทนได้ตามมาตรา 17 ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ คนชรา” มาตรา 276 ถึงมาตรา 308 ให้มีการเพิ่มความผิดลักษณะ 12 เกี่ยวกับทรัพย์ กรรโชก และริดเอาทรัพย์ (มาตรา 334 ถึง มาตรา 340 ตรี) ไว้ในตารางท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ด้วย เพื่อให้มีการขยายถึง ฐานความผิดที่รัฐจะต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย โดยมีการจำกัดว่า ความเสียหายแก่ ทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญาตามมาตรา 334 ถึงมาตรา 340 ตรี นั้น จะต้องเกิดขึ้น พร้อมหรือในขณะที่มีการกระทำความผิดอาญาตามมาตรา 276 ถึงมาตรา 308 ด้วย จึงขอรับ ค่าตอบแทนจากรัฐได้

2.5 ให้มีการขยายระยะเวลาขึ้นขอรับค่าตอบแทน ตามมาตรา 22 จากเดิม “ผู้เสียหาย ซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิขอรับค่าตอบแทนให้ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ ณ สำนักงานตาม แบบที่สำนักงานกำหนดภายใน หนึ่งปี” ให้แก้ไขระยะเวลาเป็น สามปี อันเป็นระยะเวลาที่ เหมาะสมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การยื่นคำขอรับค่าตอบแทน การเตรียมเอกสารประกอบการ ขอ และการเดินทาง

2.6 ในกรณีที่เป็นคดีอาญาที่เกิดจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ในขั้นตอนการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ก่อนจะมีการยินยอมและให้อภัยแก่ผู้กระทำความผิดและเข้าสู่กระบวนการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู รัฐมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินการในการช่วยเหลือและ สงเคราะห์กลุ่มบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายที่ได้รับ ผลร้ายจากอาชญากรรม ผู้ที่ได้รับผลร้ายจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด ผู้ต้องหาและ

จำนวนผู้ยากไร้ที่ต้องการการประกันตัวและสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ โดยการจัดตั้งเป็นกองทุนเฉพาะขึ้นมาบริหารงาน เพื่อให้คนจนที่เข้ามาในระบบยุติธรรมได้รับความช่วยเหลือที่ดีขึ้น

2.7 อย่างไรก็ตามเนื่องจากผู้ศึกษามองเห็นว่า งบประมาณของรัฐในการเข้ามาช่วยเหลือชดเชยค่าเสียหายแก่ทรัพย์สินที่เสียหายให้กับผู้เสียหาย กรณีที่เป็นคดีอาญาที่เกิดจากการกระทำผิดของผู้อื่นอาจไม่เพียงพอที่จะดูแลเยียวยาผู้เสียหายได้ทั้งหมด ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นว่าควรจะครอบคลุมในกรณีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาเป็นเบื้องต้น ซึ่งกรณีของเด็กจะเห็นผลดีและผลเสียแตกต่างกันมากในเรื่องของการได้รับการประกันตัวหรือไม่ประกันตัว

การกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชนที่กระทำต่อผู้เสียหายและจะต้องเป็นการกระทำความผิดต่อร่างกายในขณะเดียวกันซึ่งเกี่ยวพันไปกับทรัพย์สินอยู่กับตัวผู้เสียหาย เช่น ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 1592/2535⁷⁰ จำเลยกับพวก โจรชู้สาวผู้เสียหาย ที่ไม่ยอมให้จำเลยกับพวกนั่งข้างๆในรถยนต์โดยสาร จึงเกิดการโต้เถียงกันขึ้น พวกจำเลยชกต่อผู้เสียหาย และดึงแว่นตาของผู้เสียหาย ออกจนหล่นพื้นเพื่อจะแกล้งผู้เสียหาย มิได้จะคิดจะลักแว่นตาของผู้เสียหายไปแต่ต้น เมื่อทำร้ายผู้เสียหายแล้วก่อนจะหนีไปจำเลยกับพวกจึงลักเอาแว่นตาและเศษสตางค์ ของผู้เสียหายที่หล่นจากกระเป๋าไปในภายหลังการกระทำของจำเลยกับพวกจึงเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายกระทงหนึ่ง และฐานลักทรัพย์อีกกระทงหนึ่ง มิใช่ความผิดฐานชิงทรัพย์ ซึ่งกรณีดังกล่าวผู้เสียหายอาจได้รับค่าตอบแทนทรัพย์สินที่เสียหาย ซึ่งได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิดลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ มาตรา 334 – 335, 358 ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตามกฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับหรือไม่ก็ตาม

แนวทางปฏิบัติกระทำโดยรัฐจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อจ่ายค่าชดเชยความเสียหายแก่ทรัพย์สินให้กับผู้เสียหาย โดยมีคณะกรรมการกองทุนเทียบแบบประเทศแคนาดา ซึ่งคณะกรรมการกองทุนจ่ายเงินค่าทรัพย์สินที่เสียหายให้กับผู้เสียหาย เมื่อจ่ายเงินให้กับผู้เสียหายแล้ว ให้ผู้เสียหายโอนสิทธิ์เรียกร้องค่าเสียหายให้กับกองทุน เพื่อกองทุนจะได้ไปเรียกร้องค่าเสียหายที่จ่ายให้แทนผู้กระทำความผิดคืนมายังกองทุน โดยเรียกจากเด็กหรือเยาวชนหรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน ระเบียบการจ่ายค่าตอบแทนทรัพย์สินเสียหาย ให้จ่ายให้ตามความเป็นจริง แต่ไม่เกิน 20,000 บาท ซึ่งเป็นมาตรการเชิงป้องกันไม่ให้เด็กหรือเยาวชนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ทั้งนี้หลักการดังกล่าวยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ

⁷⁰ ฎีกาที่ 1592/2535 จับ คั่น สอบสวนที่ขอด้วยกฎหมาย – Pantown. ค้นคืน 26 พฤศจิกายน 2554 จาก www.pantown.com/group.php?display=content&id

ครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 จากการทำวิจัยได้ดำเนินการค้นคว้าและเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้มีการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายให้ได้รับความเป็นธรรมและได้รับการเยียวยาจากรัฐ เพื่อให้ประชาชนในสังคมอยู่ในสังคมได้โดยปลอดภัยและมีความเชื่อมั่นว่าไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์อย่างไรขึ้น ซึ่งมีขึ้นเนื่องจากการกระทำความผิดของตน และเพื่อให้มีการรับรองคุ้มครองสวัสดิภาพของคนในสังคมเพื่อให้ได้รับความปลอดภัยทั้งชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน รัฐจึงต้องเข้ามาดำรงความยุติธรรมนั้นให้แก่ประชาชนในรัฐของตนเองเพื่อให้ได้รับค่าตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นในเบื้องต้นตามหลักของสิทธิมนุษยชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2547) คู่มือการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานการ
ประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน กรุงเทพมหานคร สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- กระทรวงยุติธรรม (2547) กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน คู่มือการอบรมเจ้าหน้าที่
ผู้ประสานงานการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนรุ่นที่ 2 ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์
กรุงเทพมหานคร 2-12 มีนาคม 2547
- กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (2544) หนังสือแจ้งรายชื่อ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์
กรุงเทพมหานคร กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ (2545) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทางเลือกใหม่สำหรับ
กระบวนการยุติธรรมไทย กรุงเทพมหานคร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
คณิต ฅ นคร (2538) กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์นิติธรรม
- จารุวรรณ จำเพชร และพงษ์ศักดิ์ จำเพชร (2541), ความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้
กฎหมายอาญา
ต่อจำเลย : ศึกษาผ่านทนายความขอแรง กรุงเทพมหานคร: งานวิจัยทุนสนับสนุน
จากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- จิตติมา ชงชัย (2543) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ศึกษากรณี
การคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในการสอบสวน
วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้ง
ทางอาญาสำหรับสังคมไทย” ดุลพาห 51, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2547) 112-142
- ทงศักดิ์ ดุลยกาญจน์ (2543) คดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (แพ่ง-อาญา) พระราชบัญญัติจัดตั้ง
ศาลเยาวชนและครอบครัว แก้ไขปี 2543 กรุงเทพมหานคร นิติธรรม
วารสารนิติศาสตร์ 29, 4 ตุลาคม 2543 : 578
- นพนธิ สุริยะ (2537) กฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน
นริสา วุฒิปัญญาลีส (2545), กลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในอาเซียน,
วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- ประเทือง ธนียพล (2538) กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน และวิธีพิจารณา
คดีครอบครัว กรุงเทพมหานคร ภาควิชากฎหมายทั่วไป คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา (2540) คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน
พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
ประยูรวงศ์
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ.2547
ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 121 ตอนพิเศษ 79 (ก)
- พิมลมาศ ศิลาอนุภาพ (2546) การนำมาตรการในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้
แก้ปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พิชัย นิลทองคำ (2543) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดี
เยาวชนและครอบครัว กรุงเทพมหานคร มขตยา มิئينเนียม
- เพ็ง เพ็งนิตี (2548) คำอธิบาย (ฉบับย่อ) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด และ
พ.ร.บ.ความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 กรุงเทพมหานคร:
จรรักษ์การพิมพ์
- ภาสกร ญาณสุธี (2542) คดีเกิดจากรถโอกาสแพ้ชนะและค่าเสียหาย กรุงเทพมหานคร : อติทยา
มนตรี รูปสุวรรณและคณะ (2542) เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
2540 กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน
- วิชา มหาคุณ (2548) ศาลเยาวชนและครอบครัวตามแนวความคิดสากล กรุงเทพมหานคร
พิมพ์อักษร
- วิษณุ เครืองาม (2530) กฎหมายรัฐธรรมนูญ พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์แสวงสุทธิ
การพิมพ์
- วิฑฒพงษ์ ศรีสุขใส (2550) ผลการดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาใน
จังหวัดเชียงใหม่ การค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เศรษฐศาสตร์การเมือง
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ศูนย์เครือข่ายสิทธิเด็กเอเชียเน็ด (2540) กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วย
การบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง)
บทบัญญัติ 53, 4 ธันวาคม 2540

- สถาบันกฎหมายอาญา (2543) รายงานการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง กฎหมายและแนวปฏิบัติ
ในประเทศไทย เฉพาะกรณีที่ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและ
ข้อเสนอเพื่อการพัฒนา กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คอมแพคพรีน
- สุขสมัย สุทธิบดี (2541) มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองการละเมิดสิทธิเด็กในประเทศไทย
กรุงเทพมหานคร งานวิจัยการอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง
(ป.ย.ส.) กระทรวงยุติธรรม.
- สุพจน์ คุ้มานะชัย (2543) คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน
และครอบครัว พ.ศ.2534 กรุงเทพมหานคร นิติธรรม
- สัจฉิภรณ์ ปัญวัฒน์ลิขิต (2540) การพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม
วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, “บันทึกข้อความ ส่วนราชการกลุ่มกฎหมายที่ 12,”
4 มีนาคม 2540
- หยุด แสงอุทัย (2544) กฎหมายอาญาภาค 1 พิมพ์ครั้งที่ 18 กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อัจฉรา จรรยามั่น (2545) สิทธิและการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา, การศึกษาอิสระ,
นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- อัญชติ ฉายสุวรรณ (2534), การทดแทนค่าเสียหายในคดีอาญาหรือเหตุอาชญากรรมโดยรัฐ,
วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Criminal Injury Compensation Act. R.S.B.C. 1996 Part 1,
Criminal Injury Compensation Act. R.S.B.C. 1996 Part 2.
- Sharpe, Susan (1998). Restorative justice: A vision for healing and change Edmonton, Alberta,
Canada: Mediation and Restorative Justice Centre.
- Victims of Crime Assistance Act 1996 Victoria – Australia. Retrieved November 24, 2011 from :
<http://www.austlii.edu.au/au/legis/...act/vocaa 1996271>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน
ทนายความ กลุ่มสหวิชาชีพ สถานพินิจ ผู้เสียหาย เด็กหรือเยาวชนและผู้ปกครอง
เรื่อง การเยียวยาความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากการกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. อายุ..... ปี การศึกษา.....
3. ตำแหน่ง (ระดับ) ของผู้ให้สัมภาษณ์.....
4. หน่วยงาน/สังกัด.....

ส่วนที่ 2 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ซึ่งตราขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีและสมาชิก โดยพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีผลบังคับใช้ในวันที่ 21 พฤษภาคม 2554 และหัวใจสำคัญของการกระทำที่มุ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติ ฯ นี้ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

คำถาม

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อแนวคิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่ให้การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมนั้นต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ (เห็นด้วยหรือไม่อย่างไร)

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าแนวคิดที่เน้นการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญนั้นดีหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าแนวคิดนี้จะช่วยกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กของไทยแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไม่ให้กระทำความผิดซ้ำอีกได้หรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

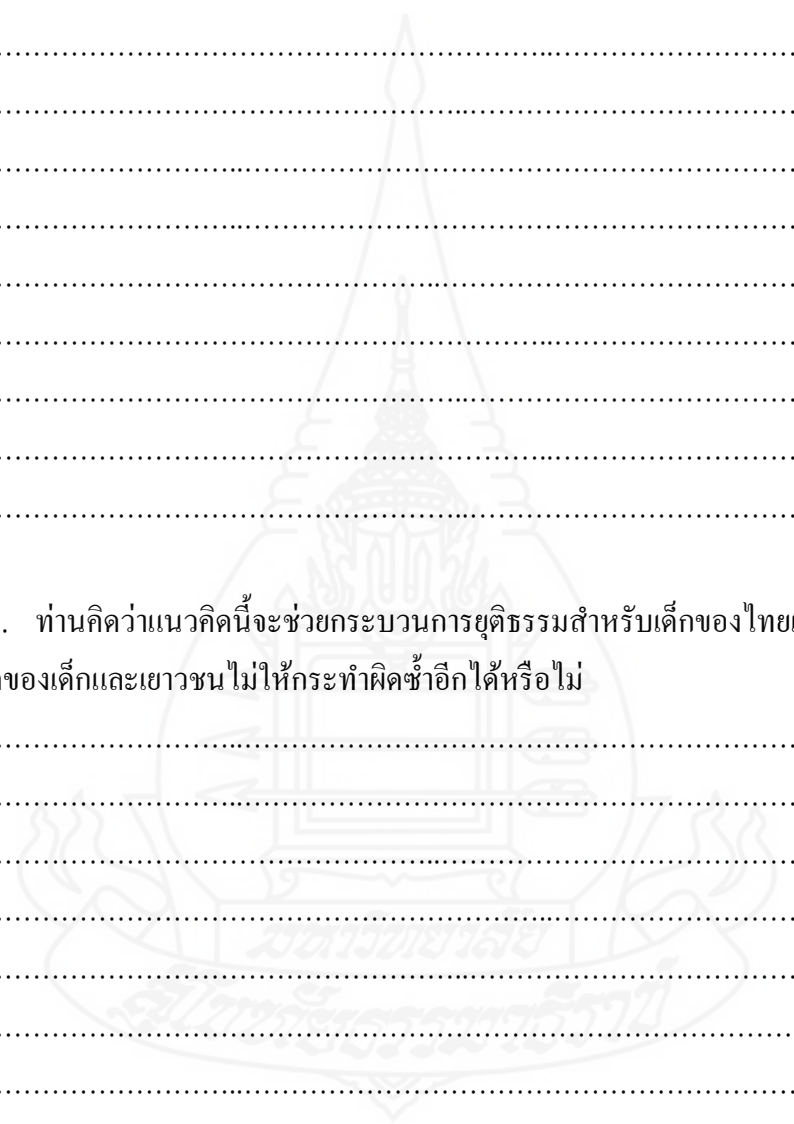
.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าวิธีการดังกล่าวสามารถแก้ไขสาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนได้หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ส่วนที่ 4 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นมาตรการในการคัดกรองเด็กและเยาวชน ที่ต้องการว่ากระทำความผิดให้ได้รับการดูแลแก้ไข เพื่อออกจากกระบวนการยุติธรรมและกลับคืนสู่สังคมโดยสามารถใช้ชีวิตอย่างมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ได้เร็วที่สุด ซึ่งเป็นการนำแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กำหนดเป็นมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้แก่ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ถึงมาตรา 93 ช่วงก่อนฟ้องคดีหรืออยู่ในชั้นพิจารณาคดีอาญาขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งพอจะสรุปได้ ดังนี้

1. อัตราโทษอย่างสูงตามกฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี หรือสำหรับอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินยี่สิบปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม (เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ)
2. ก่อนฟ้องคดีหรือก่อนมีคำพิพากษา เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำและ
3. ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาและยินยอม
4. ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องหรือหากพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมกินสมควรและศาลเห็นว่าเด็กอาจกลับตนเป็นคนดีได้
5. ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มีการดำเนินการทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

3. ท่านคิดว่า วิธีการนี้จะสามารถช่วยแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กให้ดีขึ้นหรือไม่
เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ส่วนที่ 5 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ซึ่งออกมาคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้เสียหายแต่เป็นการเยียวยาเฉพาะค่าเสียหายที่เกิดแก่ชีวิตและร่างกายเท่านั้น แต่ยังไม่มิกฎหมายให้ความคุ้มครองความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำผิดทางอาญาและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในความคิดที่เกิดจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นผู้เสียหายจะใช้มาตรการฟ้องร้องเอาจากเด็กและเยาวชนเพื่อมาชดใช้ความเสียหายอันเกิดจากการกระทำความผิดนั้น ซึ่งบางรายอาจจะไม่สามารถให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหายได้ จึงอาจมีผลกระทบต่อผู้เสียหาย เด็กหรือเยาวชนได้

คำถาม

1. จากประสบการณ์ของท่าน ท่านคิดว่าการเรียกร้องค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างแท้จริงหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. หากมีการออกกฎหมายให้เกิดความเป็นธรรมตามหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน กล่าวคือ เพื่อให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดที่เป็นคนยากจนไม่เสียเปรียบ และได้รับความคุ้มครอง โดยรัฐออกพระราชบัญญัติค่าตอบแทนทนายลันที่เสียหายให้ผู้เสียหาย เป็นบังคดี โดยมีคณะกรรมการพิจารณาย่ำค่าเสียหาย เหมือนเช่นกรณีค่าเสียหายต่อชีวิตและ ร่างกายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แทนผู้กระทำความผิด หรือสร้างระบบช่วยเหลือทางกฎหมายและการเงินแก่คนยากจน โดยให้ผ่อนส่งกับรัฐ จะทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนใน คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ ทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดจะได้รับการคุ้มครองสิทธิและเกิดความ เป็นธรรมเพิ่มขึ้น ท่านเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

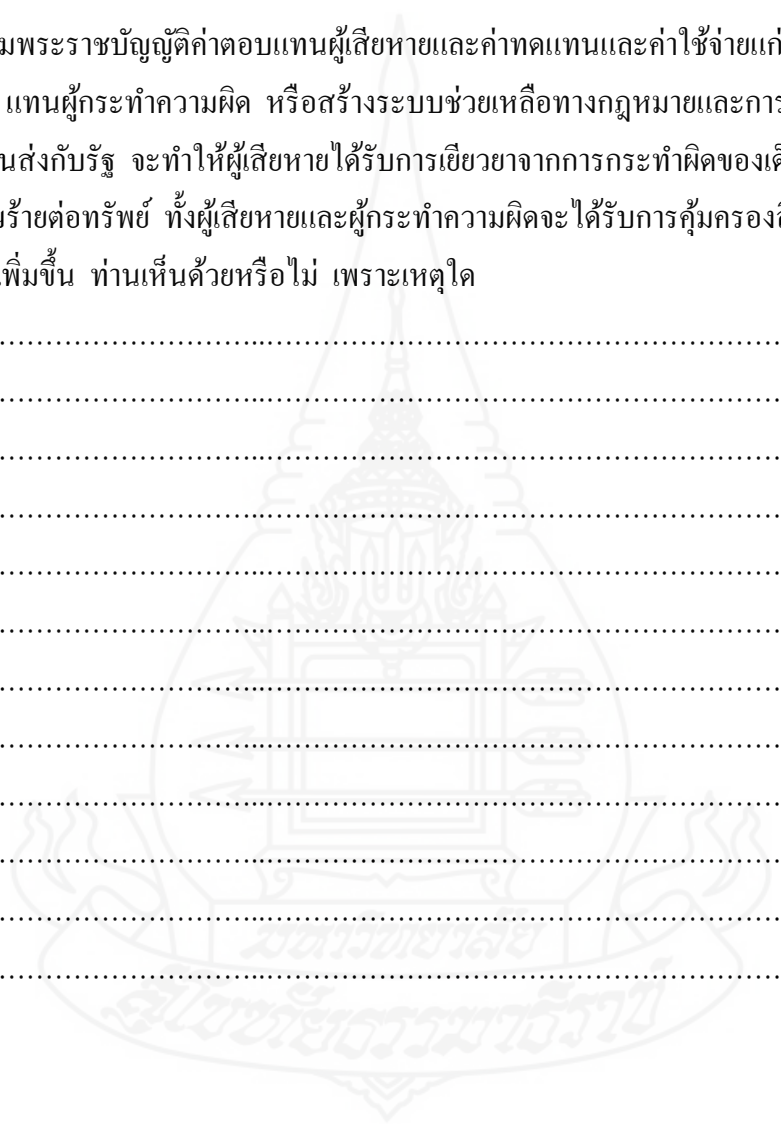
.....

.....

.....

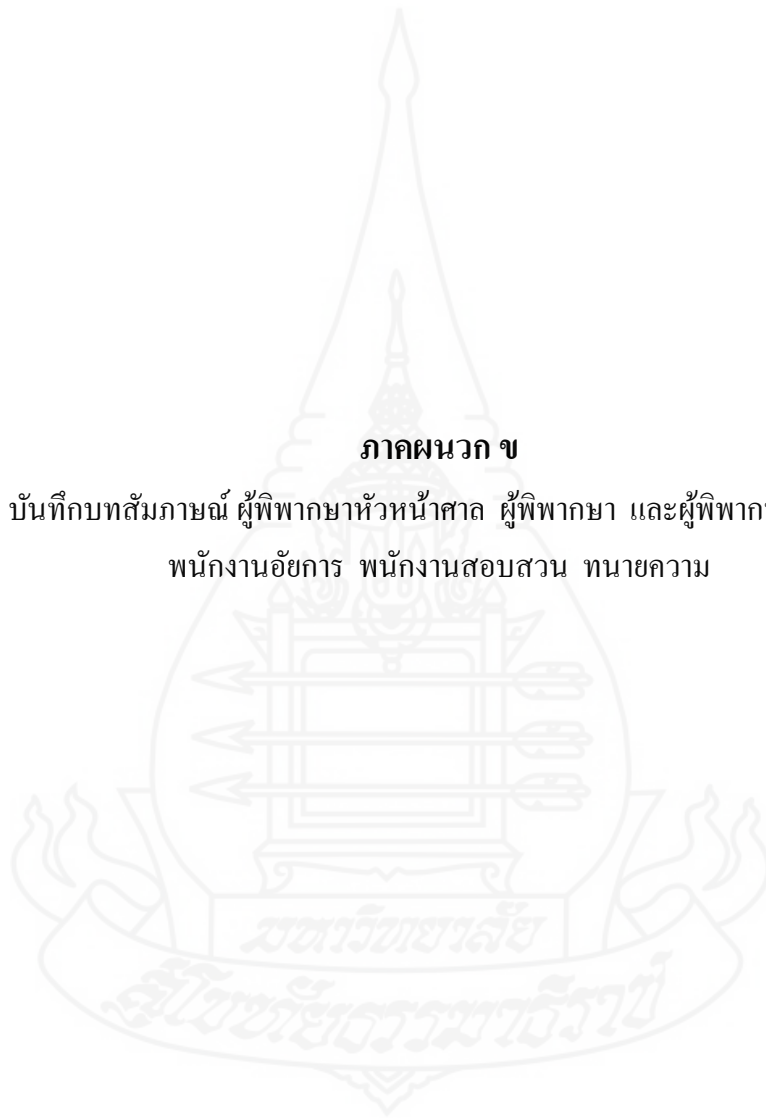
.....

.....

ภาคผนวก ข

บันทึกบทสัมภาษณ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษา และผู้พิพากษาสมทบ
พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน ทนายความ

ภาคผนวก ข

บันทึกวัน เดือน ปี สัมภาษณ์

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน
ทนายความ

วันที่ 24 สิงหาคม 2554

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี ใจร่วม เพศหญิง อายุ 43 ปี ทนายความ หัวหน้าสำนักงานกฎหมายภคินีศรีชุมพาวาส จังหวัดหนองคาย เห็นด้วยกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2553 เพราะถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและน่าจะช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กได้ เห็นด้วยกับการที่ผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหายมีโอกาสที่จะกลับคืนดีกันโดยอาศัยหลักการสมานฉันท์ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะได้ประโยชน์ แต่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ พ.ศ. 2544 ยังคงมีความจำกัดการชดใช้เพียงบางฐานความผิดชีวิต ร่างกายเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมในเรื่องทรัพย์สินเสียหายแต่อย่างใด จึงเห็นด้วยหากรัฐจะออกพระราชบัญญัติค่าตอบแทนทรัพย์สินเสียหายเพราะจะเป็นประโยชน์สูงสุดกับเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดและในขณะเดียวกันผู้เสียหายก็ได้รับประโยชน์ด้วยเช่นกัน

วันที่ 26 สิงหาคม 2554

2. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นางกาญจนา โนนทรวงศ์ หงส์ทอง เพศหญิง อายุ 36 ปี ตำแหน่งรองอัยการจังหวัดคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหนองคาย เห็นด้วยกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2553 เพราะมีกระบวนการยุติธรรมคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ แต่ไม่น่าจะแก้ปัญหาค่าเสียหายของเด็กหรือเยาวชนได้ เห็นด้วยในการที่จะนำขบวนการเชิงสมานฉันท์มาใช้ แต่ไม่สามารถแก้ไขสาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กเยาวชนได้ หากผู้กระทำผิดมีฐานะยากจนไม่สามารถชดเชยหรือเยียวยาผู้เสียหายได้ ผู้กระทำผิดและผู้เสียหายจะมีความเห็นว่าจะได้รับประโยชน์และบางอย่างก็ไม่ได้ประโยชน์ วิธีการนี้อาจสามารถช่วยแก้ไขได้บ้างแต่ไม่ทั้งหมด ประสพการณ์ที่ผ่านมา พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนฯ พ.ศ. 2544 มาเห็นว่าสามารถช่วยเยียวยาได้ในระดับหนึ่ง แต่ไม่ทั้งหมด และหากรัฐออกพระราชบัญญัติค่าตอบแทนค่าทรัพย์สินเสียหายให้ผู้เสียหายแทนผู้กระทำผิดไปก่อนแล้วให้ผ่อนภายหลัง เห็นด้วย

วันที่ 26 สิงหาคม 2554

3. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นายไพศิษฐ์ รักกิจศิริกุล เพศชาย อายุ 43 ปี ตำแหน่ง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหนองคาย เห็นด้วยกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชน ฯ พ.ศ. 2553 เพราะเด็กจะได้รับความคุ้มครองโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นประโยชน์แก่ผู้กระทำผิดและจะแก้ไขปัญหาการกระทำผิดของเด็กได้ เห็นด้วยเกี่ยวกับนำกระบวนการเชิงสมานฉันท์มาใช้เพราะเด็กผู้กระทำผิดและผู้เสียหายจะได้รับประโยชน์ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงพร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กได้ หากรัฐจะออก พระราชบัญญัติค่าตอบแทนทรัพย์สินที่เสียหายในบางคดีโดยให้ผู้กระทำผิดผ่อนกับรัฐนับว่าเป็นการดีมากทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยในส่วนที่อยู่ นอกเหนือจากพระราชบัญญัติค่าตอบแทน ฯ พ.ศ. 2544 ได้

วันที่ 26 สิงหาคม 2554

4. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นายธีรรัตน์ สัมมา เพศชาย อายุ 42 ปี ตำแหน่ง ผู้พิพากษา ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหนองคาย เห็นด้วยกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชน ฯ พ.ศ. 2553 เด็กจะได้รับความคุ้มครองโดยชอบด้วยกฎหมาย และจะแก้ไขปัญหาการกระทำผิดของเด็กได้ เห็นด้วยเกี่ยวกับนำกระบวนการเชิงสมานฉันท์มาใช้เพราะจะได้รับประโยชน์ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กได้ และการที่ผู้เสียหายได้ค่าตอบแทนจาก พระราชบัญญัติค่าตอบแทน ฯ พ.ศ. 2544 ทำให้ผู้เสียหายยังไม่ได้รับการเยียวยาอย่างแท้จริง หากในกรณีที่รัฐจะออก พระราชบัญญัติค่าตอบแทนทรัพย์สินที่เสียหายในบางคดีโดยให้ผู้กระทำผิดผ่อนกับรัฐ เห็นด้วยเพราะทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเป็นตัวเงินเร็วขึ้น

วันที่ 27 สิงหาคม 2554

5. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นายอนิรุจ ใจเที่ยง เพศชาย อายุ 42 ปี ตำแหน่ง ผู้พิพากษา ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหนองคาย เห็นด้วยกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชน ฯ พ.ศ. 2553 เพราะเป็นประโยชน์ต่อเยาวชน จะแก้ปัญหาคriminalกระทำผิดของเด็กได้ เห็นด้วยกับวิธีการสมานฉันท์เป็นการบรรเทาความเสียหายให้ผู้เสียหาย สามารถแก้ไขสามเหตุของการกระทำผิดได้ หากเยาวชนไม่ชดเชยค่าเสียหายจะไม่ได้ประโยชน์ วิธีการนี้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงมีความเสมอภาค ตลอดทั้งสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กได้ และหากรัฐได้ออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับค่าตอบแทนทรัพย์สินที่เสียหายเป็นบางคดีให้กับผู้กระทำผิดไปก่อน แล้วผ่อนรัฐภายหลังจะเป็นการดีเพราะผู้เสียหายจะได้รับความคุ้มครอง

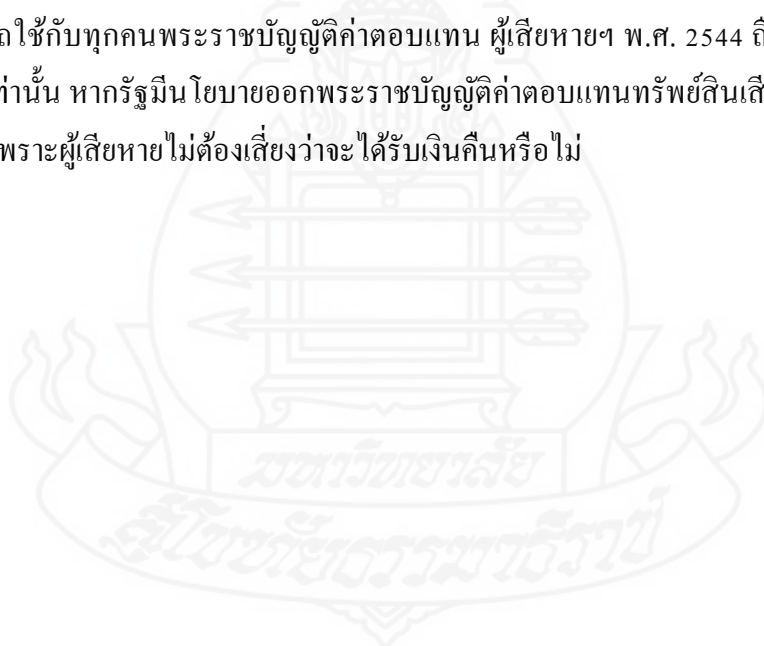
วันที่ 28 สิงหาคม 2554

6. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นางพระระวี หมั่นสุข เพศหญิง อายุ 43 ปี ตำแหน่ง ผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหนองคาย เห็นด้วยกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชน ฯ พ.ศ. 2553 เพราะจะสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญทุกชั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมต้องคำนึงถึง

ประโยชน์สูงสุด การแก้ไขปัญหของเด็กอาจใช้ได้เป็นบางกลุ่ม บางคนเท่านั้น การนำกระบวนการเชิงสมานฉันท์มาใช้ดำเนินคดีกับเด็ก เห็นด้วย และสามารถแก้ไขสาเหตุของการกระทำผิดของเด็กได้ ผู้กระทำผิดและผู้เสียหายจะได้รับประโยชน์จกพระราชบัญญัติฉบับนี้ และสามารถนำไปใช้ได้ ตลอดทั้งเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กได้ ซึ่งจากประสบการณ์ที่ผ่านมา พระราชบัญญัติค่าตอบแทน ฯ พ.ศ. 2544 มา ไม่สามารถเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างแท้จริง และหากรัฐออกพระราชบัญญัติ ฯ ค่าตอบแทนค่าทรัพย์สินที่เสียหายบางคดี เห็นด้วยเพราะจะทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายมากกว่าเดิม

วันที่ 30 สิงหาคม 2554

7. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ พ.ต.อ.ไพโรจน์ คุจรพันธ์ เพศชาย อายุ 48 ปี ผู้กำกับสอบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดหนองคาย เห็นด้วยกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชน ฯ พ.ศ. 2553 เพราะให้ประโยชน์สูงสุดของเด็ก แต่ไม่น่าจะแก้ไขไม่ให้เด็กกระทำผิดได้อีก และเห็นด้วยที่ผู้เสียหายได้รับการชดใช้จากผู้กระทำผิดตาม เห็นด้วยที่ผู้กระทำผิดและผู้เสียหายจะได้จากพระราชบัญญัตินี้สามารถนำไปปฏิบัติกับครอบครัวที่มีฐานะแต่ไม่สามารถปฏิบัติได้กับครอบครัวที่ยากจนวิธีการนี้ไม่สามารถใช้กับทุกคนพระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหาย ฯ พ.ศ. 2544 ถือว่าเป็นการเยียวยาบางส่วนเท่านั้น หากรัฐมีนโยบายออกพระราชบัญญัติค่าตอบแทนทรัพย์สินเสียหายบางคดี เห็นว่าเป็นการดีเพราะผู้เสียหายไม่ต้องเสี่ยงว่าจะได้รับเงินคืนหรือไม่

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	พันตำรวจโทสุภวัตร บุญมา
วัน เดือน ปีเกิด	26 ธันวาคม 2496
สถานที่เกิด	อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2554
สถานที่ทำงาน	สำนักงานกฎหมายกนิษฐ์ชุมพาบอด
ตำแหน่ง	ทนายความและที่ปรึกษาสำนักงาน

